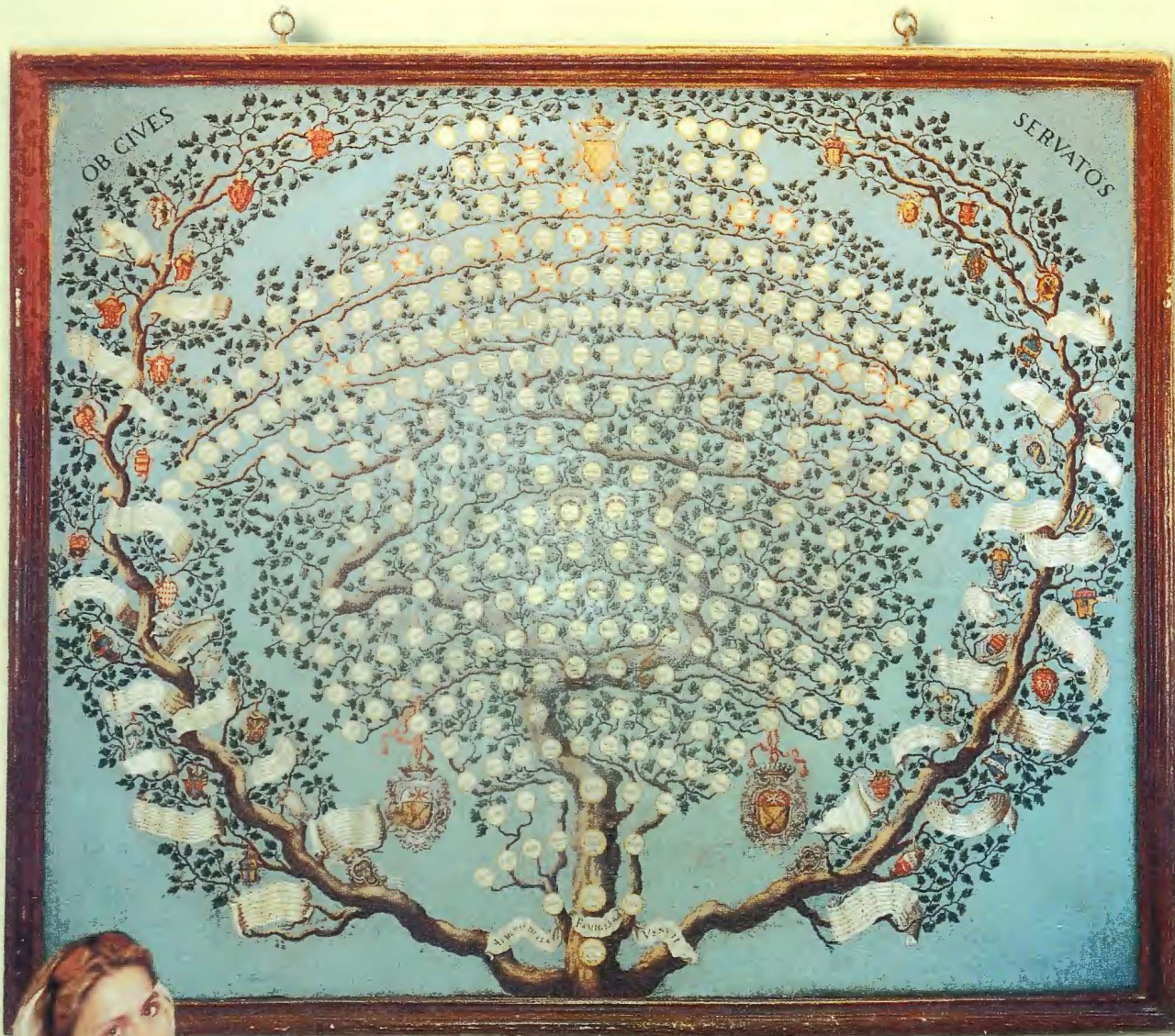

Časopis
slovenskega
rodoslovnega
društva

Letnik 8
številka 1-2
junij 2001

REVERSA

Kazalo

Uvodnik	3	Dr. Stanislav Južnič Rodbina Butina	29
Boris Golec Genealoško raziskovanje prednikov najdenčkov - rejencev	4	Peter Hawlina Aleja zaslužnih	30
Boris Golec Tržaški in Ljubljanski najdenčki v Kumljanskih hribih	4	Odmevi Dr. France Štukl, Babnice na <i>-ka</i> in na <i>-ca</i> George Williams	31
Marko Oblak Tolminski puntar Matej Podgornik	13	Kaj delamo Evstahij Moder - Poznetov Evta Franc Cankar, Rodovnik 'samotorških' Cankarjev	
Pavel Florjančič Štirje radioaktivni praočaki in njihovi potomci	14	Lojze Kobi, Janez Toplišek Trenutno najstarejši slovenski rodovnik?	34
Jurij Šilc Lastniki gradiča Rocen v Tacnu pod Šmarno goro	16	RAST - RAZiskovalni STiki	36
Slovar izrazov, vzetih iz vodnika po župnijskih arhivih	19	Novi člani in prejemniki Dreves	37
Stane Arh Stare merske enote	23	Marko Zupančič Pravilno črkovanje besede GENEALOGIJA	38
Vladimir Bohinc 'Slovenski' priimki na Slovaškem	24	Poročila o delu	38
Dagmar Slekovec Ali jih kdo pozna - drugi del	25	Koledar prireditev SRD za leto 2001	38
Peter Hawlina Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije (XXII. del)	28	Novosti v klubski pisarni, Urednikovi načrti in želje	39
		Vabilo na redni občni zbor, Članske obveznosti	39
		Rodoslovna konferenca	39, 40

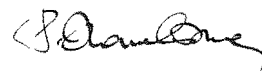
Uvodnik

S to številko stopamo v osmo leto izhajanja. V tem času je časopis izoblikoval dokaj razpoznavno obliko. Navadno nam uspe objaviti nekaj strokovnih prispevkov. To so nosilni stebri. Temu dodajamo dokaj stalne rubrike, kjer pretežno nastopamo ljubiteljski avtorji. Vesel bi bil, če bi bilo prispevkov več, saj bi tako v resnici vsako leto izdali štiri številke in jih ne bi razglašali za dvojne, kot je tudi tale.

Pričakoval bi tudi, da bi se kdo vsaj od daleč obregnil ob aktualne dogodke, ki imajo posreden ali neposreden vpliv tudi na rodoslovje. V zadnjem času sta to dva. Eden je ljubljanski sestanek Busha in Putina. Malo bolj radoveden rodoslovec bo o prvem na spletu našel kar več rodovnikov in sledil njegovo povezavo z britanskim dvorom. Za Putina na spletu rodovnika nisem našel, zanimiva pa je omemba, da naj bi bil sorodstveno povezan s carsko družino Romanov. Če je to res, ni več daleč spoznanje, da sta Bush in Putin sorodnika. Za nobenega od njiju pa nisem slišal, da bi se sklicevala na plavo kri ali si celo nadevala vzdevke kot npr. plemeniti. Pa nimam prav nič proti odličnosti in plemenitosti, ki je bila v naših krajih in časih tako zelo zaničevana. Če to plemenitost in odličnost tudi zmoreš, seveda. Znan je rek noblesse oblige. In ve se, kaj pomeni.

Drugo (ali prvo) aktualno vprašanje je povezano z biomedicinskim oplojevanjem. Se je kdo od nas vprašal, kakšne posledice ima to za rodoslovje? Bo kdo o tem kaj napisal? V tej številki boste lahko brali o najdenčkih in rejenčkih. Bo kdo kaj napisal o posvojencih, o najetih maternicah, o kloniranju? Bo klon kopija izvirne osebe, bo to potomec istih staršev? Ista generacija? Se bo kdo kdaj lotil incesta? Za izziv na slednjo temo bi za ilustracijo spomnil na to, kar je Jan Welzl poročal v pripovedi z naslovom Na zlatem severu (delo je izšlo v zbirki Dobra knjiga leta 1944). Govori o Eskimih pred približno stotimi leti: Eskimska dekleta na naših otokih postanejo žene pogosto že v šestem letu starosti. Brž ko se pojavi prvi znak ženskega dozorevanja, postane dekletce ljubica vseh moških, ki so v družini: bratov, očeta in drugih. Izčrpnije poročilo o tem bi nemara sodilo v rubriko Kaj delajo, ki je v tej številki izpadla.

DREVESA

ISSN 1318-6221

Leto 8, številka 1-2 / junij 2001

Časopis Drevesa izdaja Slovensko rodoslovno društvo.

Vse pravice pridržane. Ponatis prispevkov je možen samo po dogovoru z uredništvom.

Urednik: Peter Hawlina

Lektorirala: Zdenka Lampič

Slika na naslovni strani: Muzej v Chiusu: ponos družine;
foto Ana KlemencSlika na zadnji strani: Ponos Gašperjevega dvorišča;
foto Dragica Bernik

Teh. ureditev in grafična priprava: GApr design, Ljubljana

Tisk: Embalažno grafični servis, Trata - Škofja Loka

Naklada: 500 izvodov

Naslov: Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenija

e-naslov: srd@guest.arnes.si

Genealoško raziskovanje prednikov najdenčkov – rejencev

Boris Golec

Korenine t. i. tržaških in ljubljanskih najdenčkov, od konca 18. do druge polovice 19. stoletja številčne populacije rejencev na slovenskem podeželju, predstavljajo za genealoga na videz nepremostljivo oviro. Pri oddaji iz najdenišnice v plačano rejo je namreč najdenček prišel v novo okolje zgolj z osebnim imenom, priimkom in datumom rojstva, zapisanim v rejniški pogodbi. Tudi ko je odrasel, je, zlasti če se ni poročil, ostal vseskozi tržaški oziroma ljubljanski najdenček (Triester Findling, Laibacher Findling). V matičnih knjigah, posebej poročnih, zija v rubriki, namenjeni njegovim staršem, značilna praznina. Velika večina teh ljudi tudi dejansko ni nikoli izvedela, kdo so bili njihovi starši, praviloma nezakonske matere, ki so povečini rojevale v porodnišnici, združeni z najdenišnico. Le majhen odstotek otrok je prišel v najdenišnični zavod iz drugih krajev in samo neznamen delež vseh so predstavljali pravi najdenčki, otroci brez znane identitete. Pri drugih je povečini ugotovljivo vsaj ime matere, kar pre pogosto vendarle ni zadosten podatek za njihovo zanesljivo identificiranje. Nezakonske matere namreč velikokrat niso živele v Trstu ali Ljubljani, ampak so v tamkajšnji porodnišnici prišle le roditi z namenom, da gre otrok kot najdenček v rejo.

Srečna roka lahko naokljud oviram odkrije pravo sled za najdenčkov materjo in njenimi predniki. Osební podatki o materi, dasi večinoma zelo skromni, so navedeni v krstnih knjigah župnije, v kateri je bil otrok rojen, večinoma torej v maticah župnije, pod katero je spadala najdenišnica. V Ljubljani gre za župnijo Marijinega Oznanenja (franciškani), v Trstu pa za župnijo San Giuseppe nell'Ospedale Maggiore (glavna

bolnišnica). Originale matičnih knjig še vedno hranita matična urada, v Ljubljani župnijski urad Marijinega Oznanenja in v Trstu bolnišnični matični urad, medtem ko so dvojniki matic od leta 1835 v obeh škofijskih arhivih, ljubljanskem in tržaškem.

Gradivo obeh najdenišnic, od katerega velja izpostaviti sprejemne oziroma rejniške knjige, je shranjeno v Arhivu Slovenije (fond Najdenišnica Ljubljana) in v tržaškem državnem arhivu (Archivio di Stato di Trieste, fond Orfanotrofio di Trieste).

Po oddaji najdenčkov v plačano rejo na slovensko podeželje – ta je sledila že v nekaj dneh ali najpozneje tednih po rojstvu – moremo njihovo usodo zasledovati v arhivskem gradivu župnij, v katerih so bili v reji. Izpostaviti velja župnijo Moravče na Gorenjskem, tudi v novejšem času znano rejniško okolje, pri čemer dragoceno moravško gradivo nikakor ni osamljen primer. Drugo rejniško območje je širše zaledje Litije, kamor spada tudi župnija Šentjurij-Podkum; na podlagi njenega arhivskega gradiva je nastal v nadaljevanju objavljeni prispevek, sicer ponatisnjen iz 37. letnika Kronike (1989).

Nenazadnje velja omeniti, da se je problematike najdenčkov konec 19. in v prvi tretjini 20. stoletja kar nekajkrat dotaknilo tudi slovensko leposlovje. Kdo ne pozna šepavega Presečnikovega hlapca Danijela iz Tavčarjenega Cvetja v jeseni? Manj znana je Tavčarjeva povest Tržačan, mimo najdenčkov pa ni mogel niti drugi realist Janko Kersnik, ki je prvi osvetlil pravni vidik najdenišstva (V zemljiški knjigi). S pravno-moralnega stališča se je teme lotil zlasti Fran Milčinski v Gosposidični Mici, vzgojni povesti o usodni zamenjavi dveh najdenk.

Končno naj opozorimo, da je velik delež italijanskih priimkov na slovenskem podeželju prav posledica institucije rejništva tržaških najdenčkov in ne, kot se prerado zmotno meni, različnih valov italijanskega priseljevanja od srednjega veka dalje. Slednji so bili namreč glede na tisoče in tisoče najdenčkov neprimerno šibkejši.

Tržaški in ljubljanski najdenčki v Kumljanskih hribih

Boris Golec

V pričujočem sestavku o tržaških in ljubljanskih najdenčkih, rejencih v vaseh in zaselkih pod Kumom, sem poskušal osvetliti pritok, rejniško dobo ter nadaljnjo življenjsko pot tega nemalokrat marginalnega dela podeželskega prebivalstva. Število otrok iz tržaške in ljubljanske najdenške ustanove je predstavljalo v obmejnih kranjskih župnijah na področju Posavskega hribovja nasploh precejšen delež celotne populacije, na štajerski strani pa tega pojma niso poznali. V sestavku sem se omejil na župnijo Št. Jurij pod Kumom, danes imenovano Šentjurij-Podkum, in sicer zlasti zaradi množine ohranjenega arhivskega gradiva v tamkajšnjem župnijskem uradu pa tudi zaradi relativne majhnosti župnije, kar mi je olajšalo pregled nad gibanjem prebivalstva.

Pojem najdenčka

Jožefinska doba je s povečano skrbjo za socialno varstvo prinesla poleg novih deželnih bolnišnic, porodnišnic in ubož-

nic tudi moderno organizacijo najdenišnic. Njihov namen je bil sprejemati zapuščene in najdene otroke, ter jih oddajati v plačano rejo na podeželje. Ljubljana je dobila najdenišnico z majhno porodnišnico leta 1788, v isti čas sodi tudi ustanovitev najdenišnice v Trstu. Izraz najdenček za oddane sirote sicer ni najustreznejši, saj je bilo število najdenih otrok med njimi zanemarljivo majhno, vendar gre za uradni naziv, ki je bil edini v rabi ves čas obstoja obeh najdenišnic (Triester = oziroma Laibacher Findling, redkeje Findelkind) in se je kot tak uveljavil tudi med ljudstvom.

Deloma sem posegel tudi po arhivskem gradivu ljubljanske najdenišnice, ne pa tudi po arhivalijah sorodne tržaške ustanove, saj bi tovrstno delo že presegalo namen sestavka. Fond sirotinske in najdenške ustanove v Ljubljani, ki ga hrani Arhiv Slovenije, zajema sicer vse sprejemne knjige od leta 1788 do 1899 (najdenišnico so ukinili že leta 1871), a so podatki v njih zelo skromni. Popolnejšo sliko o izvoru otrok imamo le za obdobje štirinajstih let od 1820 do 1834. V tem času je bilo v sprejemališče oddanih 1740 otrok, od tega 1574 ali 90,46% naravnost iz porodnišnice, ki je bila z najdenišnico združena v isti ustanovi, le 166 ali 9,54% pa je prišlo od drugod. Večji del slednjih se je rodilo v ljubljanskih mestnih župnijah. Pravih najdenčkov je bilo samo 36 ali 2,07%, od teh natanko polovica

iz Ljubljane in polovica s podeželja. Domala vsi v porodnišnici rojeni otroci so bili nezakonski, njihove matere pa služkinje, ki so se med otrokom in službo odločile za slednjo. Med materami, ki so rodile v Ljubljani zunaj porodnišnice, so bila neporočena mestna dekleta, zapornice z ljubljanskega gradu, igralke, vdove, pa tudi revnejše poročene predmestne ženske in oficirske žene. Podobno so bile matere otrok s podeželja neporočene kmečke hčere in vdove, ki so hotele prikriti sramoto.

Od 36 pravih najdenčkov iz obdobja 1820 do 1834 so se mestni najkasneje v nekaj dneh znašli v najdenišnici, za tiste s podeželja pa je značilno, da so prišli v sprejemališče šele po nekaj tednih, mesecih ali celo po več kot letu dni. Del ljubljanskih je bil krščen šele po oddaji v najdenišnico, sicer pa vsi v župnijah, kjer so jih našli. Nenavadnih ali zaničljivih krstnih imen ni med njimi, saj so dobivali krščenci le običajna imena svetnikov, ki so godovali v dneh okoli krsta. Drugače pa je s priimki, katerih razlago je duhovnik v nekaj primerih še posebno zabeležil. Tako je več priimkov nastalo po kraju najdbe. Otroci, ki so jih našli pred vhodnimi vrati cerkva ali najdenišnice, so se pogosto imenovali Portner, priimek Bukovic izhaja iz vasi Bukovica pri Ilirski Bistrici, Altenmarktler je nastal po ljubljanskem Starem trgu, Drešar je dobil priimek po skednju (Dreschboden), Heu verjetno po senu, naletimo pa še na zanimiva priimka Fenster (okno) in Dragmansfund (Fund = najdba). Nekateri najdenčki so dobili ob krstu priimke, ki niso nič drugega kot osebna imena: Marcellus, Dionizija, Mihael, Zaharija, Ambrož, Jakob, Ahac ali Martin. Neredka pa sta bila tudi značilna najdenska priimka Zavržen in Podvržen.

Postopek za oddajo otroka je bil preprost. Uprava najdenišnice je materi izročila potrdilo, s katerim je lahko dobila otroka iz reje v lastno brezplačno oskrbo, najdenišnici pa je morala plačati vsaj najnižjo predpisano takso. Ker večina mater tega ni zmogla, je najdenišnica izterjala oskrbnino za otroka od mestne občine oziroma okraja, kamor je bila otrokova mati pristojna. Okrajna gosposka, na katere področju so našli najdenčka, je bila dolžna plačati takso tudi za tega. Desetletja je znašala najnižja predpisana vsota za vzdrževanje otroka 24 goldinarjev, dogajalo pa se je, da so matere ali druge osebe izročile upravi najdenišnice tudi 50, 100 ali več goldinarjev.

Najdenišnica je potem kot sprejemališče prehodnega značaja v najkrajšem času, nemalokrat še isti ali naslednji dan, izročila otroka skupaj z rejniško pogodbo stranki, ki se je oglasila v ustanovi. Oskrba zapuščenega otroka se je podeželskemu človeku splačala še zlasti zato, ker je imel s tem zagotovljen dodatni redni vir dohodka. Oskrbnino so rednikom, praviloma zakonema, posredovali župnijski uradi, ki so sicer hranili tudi rejniške pogodbe in urejali vse zadeve ob vrnitvi otroka svojcem ali predaji drugim rednikom. Ko je rejnec dopolnil osmo leto starosti, so obveznosti najdenišnice do rednikov prenehale, otrok pa je bil dotodanjim rednikom prepuščen v nadaljnjo brezplačno oskrbo. Primeri, ko so redniki še pred iztekom rejniške dobe izročili otroka spet najdenišnici, so bili redki. Še največkrat se je zgodilo, da je morala najdenišnica preskrbeti druge rednike zaradi smrti enega ali obeh rednikov.

Koliko tržaških in ljubljanskih najdenčkov je bilo v več kot stoletje trajajočem obdobju v reji na slovenskem podeželju, bi bilo moč ugotoviti le z načrtnim pregledom ohranjenega gradiva obeh najdenišnic. Število ljubljanskih najdenčkov znaša vsaj 10.000, še znatno več pa je bilo tržaških. Naj kot primer navedem število v reji umrlih otrok v obdobju od 1820 do 1834, iz katerega so nam edino na voljo tovrstni podatki. Skupno je v teh štirinajstih letih umrlo na Kranjskem 3367

rejencev, od tega 779 ali 23,13% Ljubljančanov in 2588 ali 76,87% Tržačanov.

Rejenci v Št. Juriju pod Kumom

Raztresena vas Št. Jurij pod Kumom, po zadnji vojni imenovana Podkum, se s svojimi zaselki in samotnimi kmetijami razteza na razgibanem površju pod mogočnim Kumom (1219 m) več kot štiri kilometre daleč, njeno središče pa je na visokem hrbtu okoli župnijske cerkve Sv. Jurija (770 m). Odtod se proti severu spušča svet po dolini potoka Šklendrovca k Savi in proti jugu do prečne doline Sopote, ki doseže Savo niže pri Radečah. Pokrajino pokrivajo predvsem gozdovi, prebivalci pa so danes ob domači kmečki dejavnosti vse bolj vezani tudi na zagorski premogovnik in industrijo.

Kraj je pod svetniškim imenom prvič omenjen skupaj s sosednjima vasema Borovak in Rtiče okoli leta 1400, leta 1406 se prvič omenja bližnji Osredek, 1444 Mali Kum in 1448 še Rodež. Cerkevno je spadalo to področje do jožefinske dobe pod pražupnijo na Svibnem, leta 1786 se je od nje odcepila šentjurijska lokacija, leta 1806 pa je postala samostojna župnija. Njene meje so se pozneje še za kratko dobo razširile, ko je bila župnija v letih 1828 do 1837 priključena lokacija v Konjšici, vendar se je že po devetih letih spet osamosvojila kot šentjurijska ekpozitura z lastnim duhovnikom. Tako so ostala v župniji Št. Jurij v celoti naselja Borovak, Gorenja vas, Klenovik, Mali Kum, Rtiče in Št. Jurij ter večji del naselja Brinje. Ob koncu dotoka tržaških in ljubljanskih najdenčkov leta 1860 je štela župnija v sedmih naseljih skupno 166 hiš in približno 1200 župljanov.

Kljub obsežnemu gradivu o gibanju prebivalstva v šentjurijskem župnijskem arhivu podatki o rejencih iz najdenišnic niso popolni. To velja še zlasti za desetletja do začetka tridesetih let 19. stoletja, ko imamo na voljo zgolj krstne, poročne in mrliške matične knjige, ki jih je šentjurijska lokalija začela voditi leta 1787. Podatki v maticah pa so bili pred letom 1835, ko začnejo duhovniki pisati dvojnike, sila skromni, pogosto omejeni zgolj na imena ljudi. Ker iz tega časa ni nikakršnih popisov župljanov in najdenčkov, je podatke o slednjih moč črpati le iz poročnih in mrliških matičnih knjig, kolikor so se rejenci v župniji poročali oziroma umirali. Zaradi že navedenih pomanjkljivosti vpisov je najdenčke le stežka izslediti v mrliških maticah, nekoliko laže pa v poročnih, kjer so vselej vpisani brez podatkov o starših. Zgolj tujerodna ali za Kumljance nenavadna imena in priimki še zdaleč niso dovolj, da bi mogli nekomu pripisati najdeniško poreklo. Pregledne in razmeroma točne podatke o prebivalstvu najdemo šele v mlajših knjigah 'status animarum', ki jih je v župnijskem arhivu sedem, zajemajo pa čas od 1833 do poznih petdesetih let 20. stoletja. Gre za zapisnike duš 1833-1841, 1842-1855, 1855-1861, 1862-1871 in od 1891 dalje ter za dva vzporedna popisa župljanov, od katerih je starejši nastal med letoma 1833 in 1834, mlajši pa v vojaške namene leta 1840. Še posebej pomemben je Protokol o najdenčkih, sestavljen iz dveh ločenih popisov v eni knjigi. Prvi je seznam v župnijo prispelih najdenčkov v letih 1831 do 1836, drugi pa status animarum za najdenčke iz leta 1861. Poleg obeh popisov sta v Protokolu še regesta dveh gubernijskih odlokov, med dopisi pa nekaj poročil, ki osvetljujejo ravnanje z najdenčki. Medtem ko lahko s preverjanjem po različnih statusih z gotovostjo ugotovimo število rejencev, rojenih od leta 1831 dalje, so podatki o starejših najdenčkih tudi v prvih statusih nepopolni. Prenekateri se namreč skriva za nazivom hlapec, dekla ali

rejenec, ki so bili v rabi tudi za domačine, redkih tedaj že poročenih najdenčkov pa ploh ni moč odkriti, če nista posebej navedena kot kraj rojstva Trst ali Ljubljana.

Pritok najdenčkov

V desetletjih, iz katerih nimamo natančnih podatkov, tudi število šentjurijskih najdenčkov - rejencev še zdaleč ni bilo tolikšno kot pozneje. Njihov dotok v te kraje je bil le sporadičen. Tako so iz časa pred letom 1810 znani samo trije najdenčki, dva tržaška in en ljubljanski, a še zanje ni moč trditi, da so bili vzgojeni na obravnavanem področju. Kateri od njih je prav lahko prišel v župnijo že kot odrasel, saj nam njihove podatke dajejo šele mnogo mlajši zapisniki duš in matične knjige. Prva znana Tržačana v teh krajih sta sploh osamljena primera, poznamo pa ju bolj po naključju, ker sta dočakala razmeroma visoko starost. Starejši, Janez Ilovar, rojen leta 1777, je bil v tridesetih letih 19. stoletja hlapec pri Odlazku v Magovniku, se ne stara leta oženil z njegovo vdovo in umrl pri sedemdesetih leta 1847. Osem let mlajši, leta 1785 rojeni Martin Kavšek, pa je živel z družino kot gostač v Št. Juriju in se je tja brzkone od nekod priselil. Umrl je leta 1865, ko mu je bilo 79 let. Vsaj po imenu bi utegnili biti najdenčka tudi šentjurijski mežnar Franc Lichtenger in gostač Michael Tori, oba rojena leta 1781, vendar je iz poročne matice razvidno, da je bil vsaj slednji sin poročnih staršev iz sosednje polšniške župnije. Med drugim in tretjim ugotovljenim najdenčkom pa zija skoraj dvajsetletna starostna razlika. Ljubljančan Jožef Mesner, ki je umrl pri 56-ih letih leta 1860 kot hlapec, se je namreč rodil šele leta 1804. Število ugotovljenih najdenčkov, rojenih v letih 1811-1820 znaša osem, od tega je sedem tržaških in en ljubljanski, v desetletju 1821-1830 pa jih je prišlo v župnijo vsaj 37, in sicer 27 Tržačanov, 12 Ljubljančanov in najdenček neznanega izvora.

Dotok v naslednjih treh desetletjih osvetljujejo pregledani in zanesljivejši podatki iz ohranjenih statusov. Prvi val množičnega pritoka otrok je bilo desetletje 1831-1840, v štiridesetih letih beležimo skoraj popoln zastoj, drugi val priseljevanja sledi v desetletju 1851-1860, s tem pa je dotok razen treh izjem tudi povsem končan. Vse nadaljnje ugotovitve se bodo nanašale na populacijo najdenčkov iz obdobja 1831-1860. Naslednja preglednica prikazuje število otrok, razmerje med spoloma ter ljubljanskimi in tržaškimi najdenčki.

Desetletje		tržaški	ljublanski	neznani	skupaj
1831-1840	Moški	64	44	1	109
	Ženske	60	36	1	97
	Skupaj	124	80	2	206
1841-1850	Moški	4	1	-	5
	Ženske	6	-	-	6
	Skupaj	10	1	-	11
1851-1860	Moški	47	8	-	55
	Ženske	72	8	-	80
	Skupaj	119	16	-	135
SKUPAJ 1831-1860	Moški	115	53	1	169
	Ženske	138	44	1	183
	Skupaj	253	97	2	352
		71,87%	27,56%	0,57%	100%

Število dečkov in deklic je v skupnem seštevku dokaj izenačeno, saj je razlika le 14 ali 3,98% od skupnega števila v korist deklic. Pri izbiri spola so se Kumljanci v desetletju 1831-

1840 pogosteje odločili za fanta, naslednje desetletje zaradi izjemno majhnega števila otrok ne more služiti za primerjavo, v desetletju 1851-1860 pa so iz najdenišnic pripeljali več deklet. Odločitev o spolu rejenca je bila prepuščena krušnim staršem in ti so se odločili glede na želje in potrebe domače hiše.

Bolj kot razmerje med spoloma pride do izraza razmerje med tržaškimi in ljubljanskimi najdenčki. Slednji so v skupnem številu v veliki manjšini, saj jih je le dobra četrtina ali 27,56%. Še bolj preseneča dejstvo, da ji je od skupno 97 prišlo v župnijo kar 80 v tridesetih letih, v naslednjih desetletjih pa le 17. Ker je po razpoložljivih podatkih tudi v desetletju 1821-1830 število Ljubljančanov za polovico manjše od števila Tržačanov, pomeni znatno povečan dotok ljubljanskih najdenčkov v tridesetih letih le vmesni porast. Kje so torej vzroki kratkotrajnega občutno povečanega pritoka iz ljubljanske nadjunišnice ter njegovga še bolj nenavadnega padca? V sami ljubljanski najdenišnici v tem času ne beležijo nikakršnih nihanj pri sprejemu otrok, pa tudi v naslednjih desetletjih število sirot ne upada, temveč vseskozi rahlo narašča. Znatno večje število Tržačanov v šentjurijski župniji izhaja iz že omenjenega dejstva, da je bila tržaška najdenska ustanova precej večja od ljubljanske, potrebno pa bi bilo še ugotoviti, ali ni v štiridesetih in petdesetih letih rejnikom morda izplačevala višje okrbovalnine kot ljubljanska. Eden od vzrokov za tolikšno nesorazmerje je vsekakor ta, da so Kumljanci pogosto odhajali prodajat maslo in druge izdelke v Trst in ne v Ljubljano, ki jim je bila sicer mnogo bliže. Del odgovora, zakaj se je število Ljubljančanov v tridesetih letih povečalo, pa najdemo v registih dveh gubernijskih odlokov, ki ju je šentjurijski župnik zapisal v Protokol o najdenčkih. Njuna vsebina je naslednja:

»Da bi preprečili širjenje venerične bolezni po tržaških najdenčkih med kmečkim prebivalstvom, je bilo dne 16. junija 1825 v soglasju z visokim c. kr. Gubernijem v Trstu med drugim ukazano, da morajo poslej rednice same priti v Trst po najdenčka in da otroci v nobenem primeru ne bodo več zaupani t. im. prenašalkam najdenčkov (Findeltragerinnen).« Zaradi prevelikega števila neodanih otrok je bila odredba 6. marca 1835, po skoraj desetih letih preklicana. Dogajalo se je namreč, da so duhovniki prestrogo razlagali njeno vsebino in tudi tistim potencialnim rednikom, ki so bili primerni za prevzem otroka, niso hoteli napisati potrebne dovoljenja. Zato so po novem spet mogle dvigniti najdenčka tudi prenašalke, vendar so morale dobiti od krajevnega duhovnika in okrajne gosposke spričevalo o nramnosti, zanesljivosti in sposobnosti za takšno opravilo. Rednicam ni bilo dovoljeno izbrati otroka po kakšnem posebnem nagnjenju, lahko pa so izbirale med spoloma. Tako kot prenašalke najdenčkov so morale tudi same imeti spričevalo o moralnosti in premoženjskih razmerah. Odredba še svetuje duhovnikom in okrajnim gosposkam, naj pri izdaji spričevala ne bo edino merilo premoženjsko stanje.

Skoraj desetletno obdobje prestrogih pogojev za prevzem tržaških najdenčkov se jasno zrcali v strukturi šentjurijskih rejencev, rojenih v letih 1825 do 1835. V drugi polovici dvajsetih let je tako prišlo v župnijo le 7 otrok (v prvi vsaj 30), od teh dva Tržačana, dva neznanega porekla s slovenskim priimkom in trije Ljubljančani. V prvi polovici tridesetih let, ko se začne prvi množični val najdenčkov, pa je bilo od skupno 143 otrok število Tržačanov in Ljubljančanov domala izenačeno. Prvih je prišlo 73, drugih pa 70, kar je presenetljivo veliko. Že v drugi polovici tridesetih let, ko so bili pogoji za prevzem Tržačanov spet zmernejši, po številu znatno prednjačijo tržaški najdenčki.

Poleg dveh otrok neznanega izvora je prišlo na področje Št. Jurija 51 Tržačanov in samo 10 Ljubljančanov.

Množičnemu dotoku najdenčkov v desetletju 1831-1840 je sledil desetleten premor, ki ga razlagam s prenasičenostjo prebivalstva. Drugi manjši priselitveni val je sledil še v letih 1851-1860, nato pa se je dotok otrok ustavil. Iz šestdesetih let poznamo le dva ljubljanska najdenčka, od katerih je bil prvi sprejet v rejo iz Radeč, drugi pa je že po dveh mesecih življenje umrl. Osamljen primer najdenčka je še leta 1874 rojena Tržačanka, ki je služila v Št. Juriju kot dekla in po vsej verjetnosti odrasla v teh krajih.

Skupno število ugotovljenih najdenčkov, ki so kdajkoli živeli na področju šentjurijske župnije, znaša vsaj 403. Od teh se jih je 352 rodilo v obdobju 1831 do 1860, za katero imamo zanesljive podatke. Primerjava med številom domačih novorojencev in v rejo sprejetih otrok nam pove, da je bil v obravnavanih treh desetletjih domala vsak četrti šentjurski otrok prinesen iz najdenišnice.

Desetletje	domačini	najdenčki	skupaj
1831-40	414 65,30%	220 34,70%	634 100%
1841-50	385 97,22%	11 2,78%	396 100%
1851-60	336 71,34%	135 28,66%	471 100%
1831-60	1135 76,33%	352 23,67%	1487 100%

Žal se ne med gradivom ljubljanske najdenišnice ne v šentjurijskem župnijskem arhivu ni ohranila niti ena sama rejniška pogodba med upravo najdenišnice in redniki. Pogodb niso obdržali redniki sami, temveč so jih izročili župnijskemu uradu, ki jih je, kot kaže, skrbno čuval ne le do otrokovega osmega leta starosti temveč še desetletja. Tako je denimo v najstarejšem zapisniku duš iz leta 1833 tedaj že 56-letnem hlapcu Janezu Ilovarju zapisano, da se je njegova pogodba izgubila. Sicer pa je bilo vse, kar so redniki in duhovnik po uradni poti izvedeli o najdenčku, le njegovo ime ter dan in kraj rojstva in krsta. Vsi otroci so veljali za najdenčke, najsi so to v resnici bili ali ne. Kot taki so vselej brez podatkov o pravih starših vpisani tudi v poročnih in mrliških knjigah.

Izvor in imena rejencev

Ker je najdenček obdržal materin priimek, ki ga je dobil pri krstu, lahko z dokajšnjo mero zanesljivosti ugotavljamo narodnostno pripadnost matere. Tržaški najdenčki so imeli večinoma italijanske priimke, ljubljanski slovenske, z leti pa je vse bolj naraščalo število slovenskih priimkov med Tržačani. Iz tržaške najdenišnice so prihajali tudi otroci s furlanskimi, nemškimi, poljskimi in hrvaškimi priimki, med ljubljanskimi najdenčki pa najdemo nekaj nemških in hrvaških priimkov ter še več italijanskih, kot so Tori, Calcina, Albioni, Entor, Mantanari in drugi. Vsaj nekateri Ljubljančani so bili že druga generacija oddanih otrok, namreč otroci tržaških najdenk. Šentjurijski župniki so imena in priimke sprva zapisovali v izvorni obliki, jih nato prilagajali nemški in konec 19. stoletja vse bolj slovenski izgovorjavi in pisavi. V devetdesetih letih tudi v matičnih knjigah zamenjuje oznaki Triester Findling in tržaški najdenček ljudsko poimenovanje 'tržašk' oziroma 'tržaška'. Ljudje so namreč tedaj že odraslim najdenčkom pravili 'tršk' in 'trška', o ljubljanskih najdenčkih, ki jih je bilo zelo malo, pa niti niso kaj dosti vedeli. Z neslovenskimi priimki si niso posebej belili glave in so najdenčka poznali bolj po imenu. Če je že kdo vprašal, zakaj ima nekdo nenavaden priimek, je bil odgovor preprost: »Ker je tršk.«

Koliko je bilo med šentjurijskimi rejenci pravih najdenčkov, zaradi pomanjkanja virov tudi ob načrtnem pregledu gradiva obeh najdenišnic, ne bi mogli ugotoviti. Na nekatere najdenčke je moč sklepati po nenavadnih imenih, kot sta jih nosila Tržačana Brigida Belladona in še zlasti Alexander Macedone (!). Naj navedem še dva po naključju odkrita primera pravih najdenčkov. Prvi je Filip Altenmarktler, vpisan v sprejemni knjigi ljubljanske najdenišnice za otroke, rojene v letih 1820-1834 zunaj najdenišnice - porodnišnice. Našli so ga 25. maja 1834 odloženega v lopi pri hiši št. 128 na ljubljanskem Starem trgu. Krstitelj mu je dal naslednji dan pri krstu ime Filip, ker je bilo ravno na Filipovo, in priimek Altenmarktler po kraju najdbe na Starem trgu. 27. maja so otroka sprejeli v najdenišnico in še isti dan se je znašel v reji v Št. Juriju št. 48, kjer je že 9. avgusta 1835 umrl, star leto in dva meseca. Še bolj pa se mi zdi vredna pozornosti pripoved, ki so jo ohranjali pri Medvedu v Št. Juriju št. 50 o svoji rejenki Apoloniji Argento. Njenima rednikoma naj bi v tržaški najdenišnici povedali, da je otroka odložila pred vrata najdenišnice neka plemenita gospa. V krstni matici župnije Sv. Jožefa pri tržaški centralni bolnišnici je zapisano, da so Apolonijo resnično našli 8. februarja 1855 na nekem pragu. Še več, krstitelju je bilo znano materino ime - Mariana. Odveč so ugibanja, ali je Argento izmišljen priimek ali pa ga je nosila tudi Apolonijina mati, ki jo je moral nekdo prepoznati. Velja le omeniti, da je od 12. stoletja v Trstu res živela ugledna plemiška družina Argento, katere moška veja je izumrla leta 1822. Medvedova rejenka Apolonija ni nikoli rada govorila o svojem poreklu, češ da ničesar z gotovostjo ne ve. Pri osemnajstih se je omožila s celozemljakovim sinom Jožefom Čopom, umrla pa 17. novembra 1940 pri hčerki v Trbovljah, stara skoraj 86 let.

Umrljivost otrok

O zgodnji umrljivosti šentjurijskih rejencev piše Vinko Möderndorfer v Slovenski vasi na Dolenjskem takole: »Ta zarod iz južnih krajev je bil proti boleznim veliko manj odporen ko domači, saj je še umrljivost nezakonskih otrok za 12% višja kot zakonskih. Velik del je pobrala smrt že v zgodnji mladosti.« Na drugem mestu pa pravi: »Verjetno je, da jih je mnogo pomrlo, zlasti še onih iz južnih krajev. Težko delo in zanje neugodno podnebje sta jih ugonabljala.« Primerjava z nezakonskimi otroki nima nikakršne zveze z najdenčki, še manj pa je moč trditi, da jim je škodilo zanje neugodno podnebje. Najdenčki so bili namreč ob oddaji v rejo stari do nekaj tednov, le redki so primeri starejših otrok, v ljubljanski najdenišnici pa so jih sploh oddajali rednikom že v prvih dneh življenja.

Za novorojenčka je bila lahko usodna le dolga pot v redniško družino. Tako vemo v primeru Tržačanov Tomaža Furlana in Jakoba Biancosicha, umrlih 25. marca 1855, da sta umrla zaradi oslabelosti in mraza na poti v Št. Jurij. Prvi je bil star tri mesece in pol, drugi pa mesec dni starejši. Najmlajša umrla najdenka v šentjurijski župniji je bila Ljubljančanka Marija Hribernik, ki je umrla 7. marca 1853 za glistami, stara osem dni. Na splošno so umirali šentjurijski rejenci za istimi boleznimi kot domači otroci. Najpogostejše so bile griza, koze, oslabelost, gliste, vodenica, jetika, razna vnetja, božjast in druge. Največ smrti je zahtevala epidemija grize leta 1834, ko je umrlo 77 otrok, od tega 22 najdenčkov.

Na podlagi krstnih in mrliških matic sem izračunal odstotek umrljivosti domačih otrok in rejencev, pri čemer je treba računati z manjšimi odkloni zaradi selitev nekaj družin iz župnije v župnijo. Ker so pri rojstvih za leta 1831 do 1837 upoštevani tudi

novorojenci iz lokalije Konjšica, vpisani v šentjurijsko krstno matico, sem moral med umrlimi upoštevati tudi smrti otrok iz mlajših mrliških matic konjske ekspozičure.

Umrljivost otrok do 1. leta starosti:

Desetletje	domačini	najdenčki	skupaj
1831-40	47 11,35%	34 16,50%	81 13,06%
1841-50	52 13,51%	1 9,09%	53 13,58%
1851-60	36 10,71%	32 23,70%	68 14,44%
1831-60	135 11,89%	67 19,03%	202 13,58%

Umrljivost otrok med 1. in 15. letom starosti:

Desetletje	domačini	najdenčki	skupaj
1831-40	62 14,98%	31 15,15%	93 15,00%
1841-50	97 25,19%	3 27,27%	100 25,25%
1851-60	66 19,64%	26 19,25%	92 19,53%
1831-60	225 19,82%	60 17,04%	285 19,20%

Odstotek umrlih najdenčkov - dojenčkov je tako v skupnem seštevku za 7,14% višji kot pri domačinih, skoraj dvakrat tolikšna pa je razlika med tujimi in domačimi otroki v petdesetih letih. Nasprotno je pri otrocih, umrlih med 1. in 15. letom starosti odstotek najdenčkov celo za 2,78% nižji kot pri domačinih. Prvo leto življenja je bilo tako za šentjurijske najdenčke usodnejše kot poznejša leta. Od celotnega števila otrok jih je petnajsto leto preživelo 67,25%, od tega 68,28% domačinov in 63,92% najdenčkov.

Vrnitve najdenčkov pravam staršem

Ker so bili tržaški in ljubljanski najdenčki oddani samo v rejo, so jih lahko njihove matere ali poročeni starši zahtevali nazaj. O vrnitvah šentjurijskih rejencev nimamo nikakršnih podatkov vse do leta 1833, ko so začeli pisati najstarejši ohranjeni zapisnik duš. V naslednjih štirih desetletjih je najti v statusih 34 zabeležb vrnitve otroka ter nekaj poročil o samem postopku. Število 34 je v primerjavi z več kot 400 najdenčki, ki so bili v reji na obravnavanem področju, majhno, saj ne zajema niti desetine vseh rejencev. Od 352 otrok, rojenih v letih 1831 - 1860, se jih je vrnilo k svojcem 33 ali 9,38%.

Razlikovati moramo še med najdenčki, ki so jih zahtevali svojci še v dobi rejništva oziroma v mladosti, ter med tistimi, ki so se že kot odrasli vračali k materam. Najmlajša rejenka je ob vrnitvi dopolnila komaj mesec dni, kar osem najdenčkov pa je imelo že 20 do 27 let. Pred iztekom rejniške dobe, torej pred osmim letom starosti, se je vrnilo k sorodnikom šestnajst otrok, osemnajst pa jih je bilo ob vrnitvi starejših. Za sedem od skupno 34 najdenčkov vemo, da so se vrnilo k obema staršema, štirinajst samo k materam, pri trinajstih pa so v statusih zapisane le nedoločene zaznambe: 'nach Hause', 'zurück' ali kraj vrnitve. Tudi datum izročitve otroka ni vselej najskrbneje zabeležen.

Vrnjeni najdenčki

Príimek in ime	rojstvo	vrnitev komu in kam
1 LOHAR Antonija	16.05.1825 TR	1834 - 1842 materi v Trst
2 KUDER Marija Luigi	19.05.1830 TR	leta 1857 materi v Trst
3 ELARDI Jožefa	18.04.1831 TR	leta 1851

4 LESAR Janez	23.04.1831 TR	13.09.1839 staršem
5 ZENA Marija	29.06.1831 LJ	1834 - 1842 materi v Ljubljano
6 MALE Marija	29.07.1834 LJ	1855 - 1861 v Ljubljano
7 GODEJŠA Franc	18.09.1834 LJ	10.09.1836
8 BIZARA Beatrice	10.12.1834 TR	28.08.1835
9 VOUK Jernej	leta 1835 LJ	1842 - 1855 v Ljubljano
10 RAINIERI Rozalija	28.02.1835 TR	26.06.1835
11 SEME Frančiška	31.03.1835 LJ	27.03.1836
12 FERRARI Frančiška	10.04.1835 TR	02.03.1836
13 BEATRICE Barbara	22.04.1835 TR	31.10.1835
14 RANDINELLA Rozalija	30.07.1835 TR	31.08.1835
15 DELIBERA Doroteja	09.12.1835 TR	10.04.1847
16 MARGARETH Marija	12.12.1835 TR	24.04.1837
17 KLANČNIK Jožefa	29.03.1836 LJ	04.12.1840 staršem
18 ANATOLI Ana	06.07.1839 TR	po letu 1862 materi v Trst
19 KOSTOL Konstantin	01.04.1840 TR	05.08.1846 staršem
20 POŽLEP Marija	01.01.1845 LJ	leta 1862 materi v Trst
21 JAKOPIN Marija	15.05.1852 TR	leta 1869 materi v Škocjan
22 MRAMOR Frančiška	leta 1853 TR	leta 1856
23 KROVAT Jožef	16.09.1853 TR	19.09.1870 materi v Trst
24 MODIC Helena	06.05.1854 TR	04.07.1861 materi
25 MARŠ Marija	28.07.1854 TR	08.08.1857 staršem
26 STERLE Marija	05.10.1854 TR	leta 1876 materi na lg
27 MALAVIA Marija	23.04.1855 TR	leta 1879 staršem v Trst
28 MONTANARI Terezija	14.09.1855 LJ	1861-1862 materi na lg
29 ROMERO Viktorija	10.06.1856 TR	leta 1857 materi
30 JULIANI Rudolf	21.09.1856 TR	14.11.1864 staršem
31 OMERZU Marija	26.10.1856 LJ	pred 1862 v Ljubljano
32 ROSALINI Roza Uršula	14.02.1857 TR	11.06.1860 staršem
33 MULC Jožef	29.04.1858 TR	07.08.1870 materi v Lož
34 SREBOTNIK Ivana	19.06.1860 TR	07.09.1870 materi v Trst

Vrnitev najdenčka je bila lahko tudi sila zamudna reč. Naj navedem primer Tržačana Konstantina Kostola, o katerem je na voljo največ podatkov. V zadnjih dneh leta 1845 je prejel šentjurijski župnijski urad naslednji dopis Direkcije c. kr. državnega dobrodelnega zavoda (najdenišnice) iz Trsta:

»Note! Pravi, zdaj poročeni starši tržaškega najdenčka Konstantina Kostola, ki je v reji pri zakoncih Janezu in Barbari Dolšek v vasi Mešje h. št. 8, želijo vzeti imenovanega najdenčka v lastno oskrbo. Poleg te želje med drugim navajajo, da je njun otrok pri rednikih slabo preskrbljen in jim je prečastiti gospod župnik zato sam zagotovil pomoč pri vrnitvi najdenčka. Prosim Vas za službeno poročilo, ali in v kolikšni meri so navedbe resnične. Trst., 23. decembra 1845«

Kot je napisano na ovojnic, je župnik odgovoril na dopis šele 11. marca naslednje leto. Vsebina odgovora ni znana, pet mesecev pozneje pa je mati zares prišla po otroka. S seboj je prinesla potrdilo tržaške direkcije, izdano 31. julija 1846. Njegova vsebina je naslednja: »*Uršula Furlan, prava mati tržaškega najdenčka Konstantina Kostola, oddanega v rejo zakoncema Janezu in Barbari Dolšek v vasi Mešje h. št. 8, se mora z naznanilom, napisanim v skladu z dopisom, poslanim 21. julija 1846 c. kr. okrajnemu gospostvu, zaradi realizacije zaprosenega sprejema najdenčka v lastno brezplačno oskrbo, javiti s prigrasnicco in s privolitvijo rednikov ter c. kr. okrajnega gospostva Mirna pri krajevnem kuratu za Mešje, ki mora istočasno predložiti rejniško pogodbo.*«

Dopis in nenaslovljeno naznanilo otrokove matere kažeta, da so v tržaški najdenišnici kaj slabo poznali krajevne razmere, saj bi morali namesto Mešje obakrat napisati Šešje, ki ni nikakršna vas, temveč zgolj zaselek. Najdenčkova starša sta imela z otrokom stike in sta bila pred njegovo izročitvijo vsaj enkrat pri Dolškovi v Šešju. Pet dni zatem, ko je bilo naznanilo napisano, je prišla 5. avgusta 1846 Uršula Furlan po svojega šestletnega sina in ga odpeljala na svoj dom.

V šentjurijskem župnijskem arhivu sta se ohranili še dve poročili o vrnitvi najdenčka, samo izročitev pa so obakrat opravili v tržaški najdenišnici. Prvo poročilo so izročili otrokovima rednikoma in sta ga sama prinesla župniku., drugo pa je najdenišnica poslala župnijskemu uradu po pošti. Takole pravi:

»Tržaško najdenko Marijo Marš sta rednika Jurij in Marija Bostič iz Št. Jurija pri Svibnem, okraj Trebnje, izročila pravi materi.

Trst, 8. avgusta

Direkcija c. kr. deželnega dobrodelnega zavoda v Trstu«

»Prečastitemu župnijskemu uradu Št. Jurij pri Svibnem, pošta Zagorje

Note!

Glede na Vaš spoštovani dopis z dne 30., št. 553, Vam sporočamo, da je rednica Marija Fogris iz Laz h. št. 18 danes izročila tržaško najdenko Rozo Uršulo Rosalini njeni pravi materi.

Trst, 11. junija 1860

Direkcija deželnega dobrodelnega zavoda v Trstu«

Obvestili župnijskemu uradu govorita le o materah najdenk, sicer pa najdemo v zapisniku duš zapis, da sta se vrnili staršem.

Kar osem od skupno 34 vrnjenih najdenčkov pozneje spet zasledimo v Št. Juriju. Med njimi so trije, ki so bili vrnjeni svojcem še pred dopolnjenim prvim oziroma drugim letom starosti in so jih nato ponovno sprejeli v rejo, ostalih pet pa je bilo starejših in so o vrnitvi k rednikom lahko odločali sami. Dva sta imela ob odhodu k staršem dvanajst let, eden sedemnajst,

eden vsaj dvajset in najstarejši sedemindvajset let. Vzroki, zakaj so zapustili sorodnike in se vrnili v mladostni kraj, utegnejo biti vsaj pri starejših najdenčkih različni, vsem povrnjenecem pa je bilo skupno, da se niso mogli navaditi na nove ljudi in kraje. Njihove korenine so bile vsajene v vaseh pod Kumom in tja so se spet vrnili. Povrnjenci so bili naslednji:

1. Franc Godejša, rojen 1834, vrnjen 1836, se je vrnil v Št. Jurij še kot otrok, služil nato v Šentjanžu in se slednjič izgubil v svetu.
2. Beatrice Bizara, rojena 1835, se je vrnila domov še isto leto, stara šest mesecev. Kmalu jo spet najdemo v reji v Št. Juriju, kot dekle je služila v bližnji vasi Planina, leta 1873 pa se je omožila v Hrastnik.
3. Frančiška Seme, rojena 1835, se je vrnila domov stara leto dni. Še kot otrok se je spet znašla v Št. Juriju, kjer se je leta 1859 omožila s celozemljakovim sinom.
4. Doroteja Delibera, rojena 1835, je odšla domov leta 1847 pri dvanajstih letih, prišla spet v Št. Jurij in se leta 1864 poročila z domačinom - gostačem.
5. Jožef Mulc, rojen 1858, se je vrnil k materi v Lož prav tako pri dvanajstih letih leta 1870. Pozneje ga najdemo kot mizarja v Št. Juriju, kjer se je leta 1887 tudi oženil. Z ženo sta sprva mežnarila na Kumu, nato pa kupila domačijo na Dobovcu. Deželna vlada mu je leta 1909 dovolila spremeniti priimek Mulc v Gabrijel.
6. Marija Jakopin, rojena 1852, je odšla leta 1869 pri sedemnajstih letih k materi v Škocjan pri Turjaku, se kmalu zatem vrnila v Št. Jurij in že leta 1873 umrla.
7. Marija Male, rojena 1834, se je vrnila v Ljubljano, odkoder so jo tudi prinesli, med letom 1855 in 1862. Po vnovičnem prihodu v Št. Jurij, se je leta 1870 omožila na Svibno.
8. Jožef Krovat, rojen 1853, se je vrnil k materi v Trst leta 1870 pri sedemindvajsetih letih. Tudi njemu ni bilo obstatu v velikem mestu. Leta 1881 se je kot rudar oženil v Trbovljah.

Zanimiv je tudi primer dvojčic Frančiške in Terezije Montanari, rojenih 14. septembra 1855 v ljubljanski porodnišnici. Njuna neporočena mati Marija Ana Montanari ju je tako kot vrsta ljubljanskih služkinj prepustila najdenišnici, nato sta bili oddani v rejo vsaka k svoji družini v župniji Št. Jurij pod Kumom. Mati se je medtem preselila na Ig pri Ljubljani in med letoma 1861 in 1862 vzela Terezijo k sebi, Frančiško pa še naprej pustila v reji. Pri petintridesetih se je Frančiška omožila s petnajst let starejšim polzemljakom in vdovcem Jakobom Bašem, umrla pa leta 1942 kot preseljenka v kraju Wiesenbad-Heitelkreuz na Badenskem, stara 87 let. O sestri in materi pa najbrž nikoli ni ničesar vedela. Kadar jo je kdo vprašal, odkod je doma, je le zmajala z glavo, rekoč: »Prav nič ne vem odkod me je veter prinesel. Pravijo pa, da sem iz Trsta.«

Življenjske poti najdenčkov

Kolikšen delež prebivalstva šentjurijske župnije so v posameznih obdobjih predstavljali tržaški in ljubljanski rejenci, ni mogoče natančno ugotoviti že zaradi zasnove zapisnikov duš, ki zajemajo časovna obdobja nekaj let, tako da ni nikoli povsem jasno, koliko ljudi je bilo v določenem letu v župniji. Druga ovira so migracije znotraj župnije, v kraje zunaj nje ter priselitve od drugod, poleg tega pa so od odraslih najdenčkov označeni s tem nazivom le neporočeni, poročeni gospodarji in gospodinje pa praviloma ne.

Zgolj za ilustracijo vzemimo status animarum za obdobje 1855 - 1861, ki ima pred drugimi tovrstnimi popisi župljanov več prednosti. Prvič obsega krajše obdobje, le šest let, osebni podatki so razmeroma urejeni, pritek najdenčkov pa je bil prav v teh letih končan. Upoštevati moramo dejstvo, da so zajeti v popisu vsi župljani, ki so v teh šestih letih živeli v župniji, torej tudi v tem času rojeni in umrli ljudje. Tako je bilo dejansko število prisotnega prebivalstva nižje, kot ga prikazuje preglednica.

Skupaj prebivalcev	1636	100,00%
Domačini	1410	86,19%
Najdenčki	226	13,81%
Skupaj družin	193	100,00%
Družine z najdenčki	122	63,21%
Družine brez najdenčkov	67	34,72%
Družine poročenih najdenčkov	4	2,07%
Povprečno št. družinskih članov	8,47	
Domači	7,30	
Najdenčki	1,17	

Večina družin z najdenčki je imela v oskrbi dva najdenčka, največje število rejencev pri hiši pa je bilo pet. Brez najdenčkov so bile tiste družine, kjer sta bila gospodar in gospodinja v letih ali pa ni bilo pri hiši ženske roke. V vseh desetletjih sprejema rejencev iz najdenišnic bi le težka našli hišo, kjer niso vzgojili vsaj enega najdenčka. Vzrok za predajo otroka drugim rednikom je bila največkrat smrt enega ali obeh krušnih staršev, nikjer pa ne najdemo zapisa, da bi bil vzrok morda slabo ravnanje z otrokom. Pogosteje so se najdenčki selili po osmem letu starosti, ko je rejniška doba prenehala. V mladosti so šli za posle k premožnejšim gospodarjem, pozneje pa številni za kruhom v svet.

Življenjsko pot lahko po zapisnikih duš in matičnih knjigah spremljamo le pri tistem manjšem delu najdenčkov, ki je ostal v šentjurijski župniji. Za večino pa se moramo zadovoljiti z zapisi v knjigah status animarum, kjer so zabeležene njihove odselitve, poroke, smrti ali dejavnost v drugih krajih, seveda le tisto, kar je župnik prejel po uradni poti ali pa mu je tako ali drugače prišlo na uho. Naslednja preglednica prikazuje v grobem življenjske poti dojenčkov iz generacij 1831-1860, pri čemer sem praviloma upošteval zadnji podatek o najdenčku.

Če štejemo k odraslim vse najdenčke, ki niso umrli pred 15. letom, se vrnili k staršem ali odselili z redniki v drugo župnijo,

je na šentjurijskem področju odraslo 188 tržaških in ljubljanskih najdenčkov, rojenih v obravnavanih treh desetletjih. Odstotek odraslih od celotne populacije je 53,41. Precejšnje razlike pa so med generacijami, rojenimi v tridesetih letih, in tistimi iz petdesetih let. Tako je od skupnega števila 206 najdenčkov iz tridesetih let odraslo 121 ali 58,74%, število odraslih od 135 najdenčkov iz petdesetih let pa je 61 ali 45,19%. V zadnjem desetletju je bila namreč umrljivost otrok znatno višja kot v prejšnjih dveh desetletjih, nad povprečjem pa je bila tudi umrljivost otrok med 1. in 15. letom starosti.

Med odseljene pa je mogoče šteti tako tiste, o katerih imamo podatke, kam so se odselili, kot tiste, ki nastopajo v zapisnikih duš brez vsakršnih opomb, a jih ni najti v šentjurijskih mrljiških maticah. Število odseljenih znaša 134 ali kar 71,28% vseh odraslih najdenčkov, kar glede na geografsko majhnost in povsem kmečki značaj domače župnije niti ne preseneča. Najmnožičnejše je bilo odseljevanje generacij 1831 - 1840, ko je v razmeroma kratkem času odraslo in se odselilo največ najdenčkov. Od skupno 121 odraslih jih je šentjurijsko župnijo zapustilo 96 ali 79,33%. Generacije iz štiridesetih let zaradi premajhnega števila otrok pri primerjavi ne pridejo v poštev, od 61 odraslih najdenčkov iz desetletja 1851 - 1860 pa se jih je odselilo 36 ali 59,02%. Pri tem velja omeniti, da je ostalo v župniji povsem enako število otrok iz tridesetih in petdesetih let, in sicer 25.

Odraščajoči najdenčki so se, kot že rečeno, selili kot posli od gospodarja h gospodarju, nekaj znotraj domače župnije, drugi spet v sosedstvu. Slednje štejemo tako kot tiste, ki so se poročili na kmečka gospodarstva v sosednjih župnijah, med odseljence na podeželje. Kraji, kamor so odhajali so Konjšica, Svibno, Radeče, Polšnik, Dole, Šentjanž, Dobovec, Šentrupert, vsi v hribovitem svetu med Savo in Mirno. Na levem bregu Save se je odpiral spet drugačen svet, kjer so kot rudarji in industrijski delavci iskali delo sprva moški najdenčki, pozneje pa vse bolj tudi ženske. Z gotovostjo vemo, da jih je odšlo 14 v Zagorje, 11 v Trbovlje, 7 v Hrastnik, 4 pa preprosto 'h knapom'. Tretja možnost odselitve je bila kam dlje, v večja mesta in druge dežele. Tuje kraje so prvi spoznali moški, ki so bili kot ljudje brez premoženja vsi brez izjeme vojaški obvezniki. Tako so, kot pišejo zapisniki duš, nekateri po končani vojaški službi ostali na tujem, en najdenček pa je pri vojaki umrl. V rubriki - odselili drugam - so všteti tisti, o katerih je došel glas, da živijo v Ljubljani, Gorici, Gradcu, Innsbrucku, na Avstrijskem, Ogrskem in Hrvaškem ter slednjič dva tudi v Ameriki. Pogosto so

domačega župnika le pisno zaprosili za samski list, ker so se nameravali poročiti. Še zlasti veliko pa je iz tridesetih let tistih, o katerih ni na voljo nobenih podatkov. Le-ti so izgubili stik z bivšimi redniki in kraji svoje mladosti. Če primerjamo generacije najdenčkov iz tridesetih in petdesetih let, je med prvimi opazno zlasti mnogo večje odseljevanje v okoliške podeželske župnije, ki je pozneje močno upadlo, pa tudi v zasavske revirje je odšlo iz prvega vala najdenčkov dvakrat toliko ljudi kot iz drugega. Razlike v

Desetletje	1831 - 1840			1841 - 1850			1851 - 1860			1831 - 1860		
	M	Ž	SK	M	Ž	SK	M	Ž	SK	M	Ž	SK
Umrli do 15. leta	38	27	65	2	2	4	32	26	58	72	55	127
Vrnili k sorodnikom	4	14	18	-	1	1	3	11	14	7	26	33
Odselili z redniki	1	1	2	-	-	-	-	2	2	1	3	4
Poročeni v Št. Juriju	5	5	10	-	-	-	4	11	15	9	16	25
Samski v Št. Juriju	9	6	15	3	1	4	4	6	10	16	13	29
Poročeni na podeželju	6	8	14	-	-	-	-	4	4	6	12	18
Odselili na podeželje	4	10	14	-	1	1	-	4	4	4	15	19
Odselili v revirje	14	10	24	-	-	-	6	6	12	20	16	36
Odselili drugam	8	3	11	-	-	-	3	4	7	11	7	18
Odselili neznanokam	3	2	5	-	1	1	3	2	5	6	4	10
Brez podatkov	17	11	28	-	-	-	-	4	4	17	15	32
SKUPAJ	109	97	206	5	6	11	55	80	135	169	183	353

številu je delno pripisati razlikam celotnega števila odraslih iz obeh desetletij, a pri generacijah iz petdesetih let beležimo očitno zmanjšanje preselitev na podeželje in še te so omejene samo na ženske. Delo in boljše življenje je odšel iskat drugam vsakdo, ki si v domači župniji ni našel zakonskega tovariša s streho nad glavo in ni hotel do smrti ostati hlapec oziroma dekla. Kmečka gospodarstva so potrebovala povečini gospodinj, gospodarje le tam, kjer ni bilo sinov, pa tudi število poslov na večjih kmetijah je bolj omejeno.

Koliko postaj je bilo v življenju najdenčka-proletarca, nam zgovorno priča življenjska pot Janeza Marolta, popisana v Protokolu o najdenčkih. Podatke je leta 1916 poslal iz Beočina v današnji Vojvodini. Maroltov sin, ki je šentjurijski župnijski urad prosil za domovinski list. Takole je bilo: Najdenčkova mati, Marija Marolt, samska kmečka hči iz Trsta, je prišla 9. februarja 1857 v tržaško najdenišnico, kjer je 19. maja rodila sina Janeza. 8. julija so vzeli otroka v rejo Špitalarjevi iz šentjurijske župnije. Pri rednikih je ostal do dvajsetega leta, dobil nato delavsko knjižico in se v Zagorju poročil s Polšničanko Ano Jesek. Pot ga je vodila naprej v Hrastnik, kjer je delal dve leti, šest let je bil v Trbovljah, dvanajst let kot cementarniški delavec v Loednu, nato štiri leta v Gurahaitzu, poldrugo leto pa v Partu v Nemčiji, leta 1916 pa je bil že devet let v Beočinu pri Čereviču.

Od 188 odraslih najdenčkov jih je 54 ali nekaj več kot četrtina (26,60%) ostalo v župniji, od tega 29 samskih in 25 poročenih. Naslednji seznam prikazuje starost in stan vseh v Št. Juriju poročenih najdenčkov in njihovih zakoncev. Upoštevani so tudi najdenčki iz drugih župnij, pri novoporočencih od drugod pa je zabeležena še župnija bivanja.

1818 najdenka, 35, Trebelno	vdovec, 5/6 zemljak, 44
1834 tržaška najdenka, 23	kmečki sin, 43
1843 najdenček, 22	polzemljakova hči, 22
1849 tržaški najdenček, 34	polzemljakova hči, 25
1853 tržaški najdenček, 32, Konjšica	celozemljakova hči, 26, Konjšica
1854 tržaška najdenka, 26	polzemljakov sin, vdovec, 30
1855 tržaška najdenka, 23	polzemljak, 35, svibno
1856 tržaška najdenka, 22	četrtzemljakov sin, 22, Dobovec
1859 tržaški najdenček, 26	tržaška najdenka, 26
1859 ljubljanska najdenka, 27	celozemljakov sin, 47
1859 ljubljanski najdenček, 27	celozemljakova hči, 24
1860 tržaška najdenka, 39	sin 5/6 zemljaka, 29
1861 tržaški najdenček, 28, Polšnik	četrtzemljakova hči, 25
1861 tržaški najdenček, 29	tržaška najdenka, 25
1862 tržaški najdenček, železniški delavec, 31	tržaška najdenka, 31
1863 ljubljanska najdenka, 28	hišar, 27, Svibno
1864 tržaška najdenka, 28	gostač, 30
1864 ljubljanska najdenka, 25	polzemljak, 26
1867 tržaški najdenček, 34	kajzarjeva hči, 30
1868 tržaška najdenka, 41, Šmartno	kramar, 43
1870 tržaški najdenček, rudar, 38	četrtzemljakinja, vdova, 34
1871 tržaška najdenka, 30	celozemljak, vdovec, 40

1871 tržaški najdenček, rudar, 38, Zagorje	celozemljakova hči, 31
1872 ljubljanska najdenka, 37	zidar, 53
1872 tržaška najdenka, 18	polzemljakov sin, 26
1873 tržaška najdenka, 19	celozemljakov sin, 22
1873 tržaška najdenka, 18	celozemljakov sin, 30
1877 ljubljanski najdenček, hlapec, 39	polzemljakova hči, 39
1877 ljubljanski najdenček, 25	polzemljakova hči, 20
1877 tržaška najdenka, 42, Polšnik	gostač, 40, Konjšica
1879 tržaška najdenka, 34	hlapec na žagi, 26
1880 najdenček, četrtzemljak, vdovec, 56, Dobovec	kmečka hči, 49
1880 tržaški najdenček, 26	tržaška najdenka, 24
1880 tržaška najdenka, 26	mizar, 26, Zagorje
1881 tržaška najdenka, 26	polzemljakov sin, 27
1882 tržaška najdenka, 27	kajzar, vdovec, 45
1883 ljubljanska najdenka, 28	kajzarjev sin, 22
1884 tržaški najdenček, barvar, 28	osebenska hči, 20
1885 tržaški najdenček, hlapec, 31	polzemljakinja, vdova, 41
1887 tržaški najdenček, rudar, 29	dninarica, vdova, 36
1887 tržaški najdenček, mizar, 29	polzemljakov hči, 23
1890 tržaška najdenka, 38	dninarjev sin, 25, Svibno
1890 ljubljanska najdenka, 35	polzemljak, vdovec, 49
1893 tržaška najdenka, polzemljakinja, vdova, 38	celozemljakov sin, 33
1895 tržaški najdenček, polzemljak, vdovec, 43	polzemljakinja, vdova
1896 tržaški najdenček, rudar, 29	dekla
1898 ljubljanska najdenka, dekla, 45	hišar, vdovec, 53, Šentrupert

Skupno naštejemo v šentjurijskih poročnih maticah 48 porok, od tega štiri poroke med najdenčkom in najdenko. Očitne so precejšnje starostne razlike med zakoncema. V 11 primerih je mož vsaj deset let starejši od žene, v 5 primerih pa se je oženil vdruogo. V dveh primerih je žena starejša od moža najdenčka, trije najdenčki pa so vzeli vdove. Sklepati je, da so ostali mnogi od teh zakonov brez otrok, torej le nekakšna pogodbeni skupnost med najdenčkom in njegovim zakoncem, ki je imel otroke iz prvega zakona.

Če odštejemo najdenčke iz sosednjih župnij ter tiste, ki so se z zakoncem odselili drugam, je ostalo v župniji le 29 poročenih najdenčkov. Od teh so bili 4 rojeni pred letom 1830, 25 pa v obravnavanem obdobju treh desetletij, in sicer 10 v letih 1831 - 1840 ter 15 v desetletju 1851 - 1860. 19 je bilo žensk in le 10 moških, kar je razumljivo. Razliko 5 ljudi med obdobjema tridesetin in petdesetih let je mogoče pripisati naključju. Kmetije in kajže šentjurijske župnije so pač lahko preživele 5 gospodarjev in gospodinj več kot prej. K celozemljaku so se primožile 4 ženske, k 5/6 zemljaku ena, k polzemljaku 4 ženske, k polzemljakinji 3 moški, h kmetu ena ženska, h gostaču dve, na kajžo en moški in dve ženski, ena ženska se je omožila z zidarjem, ena s hlapcem na žagi, en moški je vzel osebenjsko hčer, v župniji pa sta od štirih ostala tudi dva zakonska para najdenčkov.

Trije moški in ena ženska so prevzeli tudi posest svojih rednikov. Najstarejši med njimi je bil Ljubljančan Andrej Pirc,

rojen leta 1832. Prevzel je kmetijo Rogelčevih v Kidovniku, Št. Jurij št. 35. Leta 1859 se je oženil s hčerjo tričetrtinskega kmeta in že 1865 umrl v zagrebški bolnišnici. Dve leti mlajši Ferdinand Štepic, rojen 1834 v Ljubljani, je prevzel od rednikov celo kmetijo v Rodežu št. 2. Leta 1875 se je oženil nekje zunaj domače župnije, umrl pa leta 1889 na svojem domu. Tretji med njimi je bil prav tako ljubljanski najdenček, leta 1851 rojeni Anton Reberšek, rejenc pri Drnovšku na Planini, Št. Jurij št. 20. Poročil se je dvakrat, in sicer leta 1877 s polzemljakovo hčerjo ter nato leta 1895 kot vdovec z vdovo polzemljakinjo, umrl pa leta 1927. Edina najdenka, ki sta ji krušna starša izročila posestvo, je bila Marija Matejčič, rojena 1856 v Trstu. Leta 1890 se je na njeno kmetijo v Osredku, Št. Jurij št. 4 priženil dninarjev sin s Svibnega, Marija pa je umrla leta 1911.

Poleg omenjenih treh moških - hišnih gospodarjev, si je na šentjurijskem področju ustvarilo družino še sedem moških najdenčkov, katerih priimek se je obdržal vsaj še en rod. To so bili k polzemljakovim hčeram priženjeni Franc Fogris (r. 1821), Jernej Čatež (r. 1838), in Jožef Pečar (r. 1854), na kajžo priženjeni Ferdinand Florindo (r. 1832), z najdenkama poročena kajzarja Anton Aurelio (r. 1833) in Tomaž Valentič (r. 1853) ter z osebenjsko hčerjo oženjeni barvar Jožef Giulianti (r. 1855). Tuji priimek so obdržali tudi potomci Karoline Caliope, ki ni bila doma iz šentjurijske župnije, njen sin Jurij pa se je leta 1884 priženil k polzemljakovi hčerki v Rodež.

Vsi neporočeni najdenčki, ki so ostali v domači župniji, so tako kot del njihovih vrstnikov v sosednjih župnijah polnili vrste vaškega proletariata. Bili so hlapci, dekline, dninarji, gostači in osebenjki, na stara leta nekako prisiljeni beračiti. Od skupno 29 se jih je 15 rodilo v tridesetih letih, 4 v štiridesetih, 10 v petdesetih. Razmerje med spoloma je dokaj izenačeno, saj je bilo 16 moških in 13 žensk od skupno 188 odraslih najdenčkov pa predstavljajo 15,43%. Poleg teh je ostalo v župniji Št. Jurij vsaj še 7 najdenčkov, rojenih pred letom 1830. Ko so odrasle še zadnje generacije šentjurijskih rejencev, je izraz najdenček vse bolj veljal le še za neporočene najdenčke. Najdenček je postal natanko določena socialna kategorija, iz katere so bili izvzeti vsi poročeni gospodarji in gospodinje, ki o posedovali kakšno premoženje, neredko pa tudi najdenčki, ki so služili vojsko. Številčni pregled najdenčkov najbolj podaja protokol iz leta 1861. Med najdenčke šteje vse samske, v domači župniji živeče rejence in že odrasle najdenčke. Leta 1861 jih je bilo 162, nato pa se število zaradi odseljevanja generacij iz petdesetih let vztrajno niža. Leta 1872 je bilo takih najdenčkov še 99, v začetku leta 1881 pa le še 59.

Neporočenim poslom na kmečkih gospodarstvih se je od vseh najdenčkov godilo najslabše. O tem pričajo zlasti primeri, ko so se morali na stara leta preživljati z beračenjem. V šentjurijskih mrljskih maticah najdemo štiri ostarele berače, od katerih je bil eden kot otrok v reji v teh krajih. Januarja 1853 je umrl tržaški najdenček in berač Luka N., star 50 let. Februarja 1894 navaja matica smrt 78-letne Tržačanke Karoline Kander, v mladosti rejenke v Št. Juriju št. 9 in pozneje služkinje v Trbovljah. V avgustu 1896 je umrl 73-letni tržaški najdenček Jakob Zupančič, decembra 1898 pa 77-letni Jožef Rozman, doma z Dobovca, v mladosti pa rejenc v Konjšici. Najpogostejši vzrok smrti poslov na kmečkih gospodarstvih je bila jetika (14 primerov), sledijo boleznih dihal (5 primerov) ter božjast, koze, slabeča mrzlica, vnetje možganske mreže, lijavica, spolna oslabeledost in slednjič starost. Druga značilnost je ta, da so dočakali razmeroma nizko starost. 9 ali 25%

od skupno 36 je dočakalo več kot 50 let, kar 20 ali 44,44% pa jih je umrlo med 15. in 30. letom. Pri slednjih moramo upoštevati, da bi se vsaj nekateri, če jih ne bi prehitela smrt poročili ali odšli iz župnije.

Težko je ugotavljati, ali so bili šentjurijski rejenci nemara bolj nagnjeni k deviantnim pojavom kot domači otroci, z gotovostjo pa je moč trditi, da je takšne pojave vsaj delno pogojevala slaba socialna struktura najdenčkov. V zapisih duš sem našel nekaj skromnih podatkov o treh primerih deviantnosti. Tako je o ljubljanski najdenki Apoloniji Fajdiga, rojeni 1832, zapisano, da je obdolžena kot 'vlačuga' s kmečkim sinom Alešem Proštom iz Borovaka, ta pa naj bi rudaril v revirjih. Najbrž gre le za konkubinat in Apolonijino mladostno avanturo, saj je pozneje vrsto let živela kot samska zasebnica v Št. Juriju št. 70, kjer je late 1890 tudi umrla. Otipljivejši so podatki o Tržačanki Mariji Škof, rojeni 1840. Sprva je služila na bližnjem Dobovcu, nato v Radečah, slednjič pa so jo v Celju zaprli zaradi trikratne tatvine. Kmalu zatem je leta 1868 umrla v Št. Juriju za jetiko. Kakšna pota pa je ubiral leta 1837 v Ljubljani rojeni Alojz Jevšek, ni nihče natanko vedel. Hišo krušnih staršev je kmalu zapustil, nato je v zapisnikih duš označen kot potepuh in tat. Naj na tem mestu še omenim, da je bil leta 1879 v domači župniji ubit 24-letni tržaški najdenček Janez Giamerini, a podatki o okoliščinah niso na voljo.

Sledovi najdenčkov na Kumljanskem danes

Do današnjih dni se je v zaselkih pod Kumom ohranilo o časih, ko so hodili ljudje v najdenišnico po otroke, le nekaj pripovedi, med starejšimi še medel spomin na zadnje najdenčke, ki so umirali v času med obema vojnama, sicer pa nekaj nenavadnih italijanskih priimkov. Domačini so jih vselej izgovarjali po svoje in jih nazadnje prilagodili tudi fonetični pisavi. Giuliantije imenujejo Goljatiji, le v šoli so jih nekaj še klicali 'Žiljati', Caliope se danes piše Kalioppe in izgovarja Kaljope (genitiv Kaljópeta), priimek Florindo se je spremenil v Florinda (genitiv Florindata), še posebne težave pa so imeli Kumljanci z danes izginulim priimkom Aurelio, ki so ga izgovarjali kar Uréjles (genitiv Uréjlza). Poleg najdeniških priimkov Giulianti, Lakope, Florinda in Aurelio so se v novejšo dobo ohranili še Fogris, Čatež, Reberšek in Štepc, skupaj osem.

Kumljanci naj bi imeli po pripovedi tudi svojega pravega najdenčka, že omenjenega prejšnjega gospodarja Antona Reberška (1851 - 1927). Skupaj z listkom papirja, na katerem je bilo zapisano njegovo ime, naj bi ga našli zavitega v cunje pod Judeževim kozolcem. Zgodba utegne biti resnična, saj je imel Reberšek ob sprejemu v najdenišnico že leto dni in torej ni bil rojen v ljubljanski porodnišnici, pa tudi v šentjurijski krstni matici ga zastonj iščemo. Razen oznake 'ljublanski najdenček', ki jo najdem v zapisih duš in matičnih knjigah, o Reberškovem izvoru viri molčijo.

Zadnji najdenčki, ki se jih še spominjajo najstarejši Kumljanci, so bili že vsi hišni gospodarji in gospodinje, nobenega posla ni bilo med njimi. Nekaj pa je bilo vsem skupno: mnogi so odhajali po kupčiji v Trst. Pravijo, da jih je nekaj vleklo tjakaj, odkoder so jih prinesli.

Prispevek je z avtorjevim privoljenjem ponatisnjen iz KRONIKE, časopisa za slovensko krajevno zgodovino, letnik 37 (1989), str. 192-202.

Opombe

- 1 L. Rijavec, Ljubljanske bolnišnice, Ob sedemdesetletnici bolnišnice na Zaloški cesti 2, Kronika 23/1975, str. 101-106, Vzgojni zavodi, Ljubljana 1987, str. 18.
- 2 ARS, Najdenišnica Ljubljana, 19 knjig (1788-1899)
- 3 ARS, Najdenišnica Ljubljana: Protocoll der in die Ladpflege abgegeben Laibacher Findelkinder seit 1ten November 1820 angefangen und beendet mid Ende October 1828; sprejemni protocol brez naslova za obdobje 1828-1835; Protocoll uber die Aufnahme ins Haus der aussers dem Hause gebohrnen und getauften Waisen- und Findelkinder. Vom 1ten November 1820 angefangen bis Anno 1834 beendet.
- 4 Ibid.
- 5 Glej opombo 2.
- 6 ARS, Najdenišnica Ljubljana, Protocoll der in der allgemeinen Landes Versorgung verstorbenen Laibacher Findlinge. Vom 1ten May 1820 angefangen (do 1834); Protocoll der aus dem Findel- und Waisenhaus in Triest in der Landpflege in Krain verstorbenen Findlinge. Vom 1ten May 1820 angefangen (do 1834).
- 7 Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937, str. 271; Krajevni leksikon Slovenija, III. Knjiga Svet med Savinjskimi Alpami in Stolo, str. 457.
- 8 Milko Kos, Gradivo za historično topografijo Slovenije (za Kranjsko do leta 1500), I, A-M, Ljubljana 1975, str. 33, 303; II, N-Ž, Ljubljana 1975, str. 409, 522, 528, 608.
- 9 Župnijski urad Šentjurij-Podkum, Iz župnijskih drobtinic, str. 1-5, 16.
- 10 Župnijski urad Šentjurij-Podkum., Status animarum prochie St. Georgii penes Scharfenberg ab anno 1855- (do 1861).
- 11 O matičnih knjigah glej: Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije II, Ljubljana 1972, str. 687.
- 12 Župnijski urad Šentjurij-Podkum; Aufnahms-Protocoll der Pfarr-Gemeinde St. Georgen bei Scharfenberg 1833; Status animarum (1842-1855); Status animarum parochiae St. Georgii Penes Scharfenberg ab anno 1855; Status animarum Št. Jurij pod Kumom (1862-1871); Popis duhovnjakov Št. Jurij pod Kumom (1892-); Status - Št. Jurij (1833-1834); Pfarr-Beschreibung zjm Behufe der Militar-Conscription St. Georg bei Scharfenberg vom Jahre 1840; Protokol von Findlinge.
- 13 Glej opombo 2.
- 14 Informator Janez Baš, Škendrovec 8, Podkum.
- 15 Župnijski urad Šentjurij-Podkum, Protokol von Findlinge.
- 16 Informator Janez Baš.
- 17 ARS, Najdenišnica Ljubljana, Protocoll uber die Aufnahme ins Haus der aussers em Hause gebohrnen un getauften Waisen- und Findelinder. Vom 1ten November 1820 angefangen bis Anno 1834 beendet.
- 18 Boris Golec, Rodbina Čop skozi stoletja (Družbeni in gospodarski prerez z rodovnikom), naloga za gibanje Znanost mladini, 1986, str. 79-82.
- 19 Vinko Möderndorfer, Slovenska vas na Dolenjskem, Ljubljana 1938, str. 32.
- 20 Ibid, str. 31.
- 21 Nadškofijski arhiv Ljubljana, MMK Konjšica, dvojniki 1838-1870.
- 22 Informator Janez Baš.
- 23 Župnijski urad Šentjurij-Podkum, Protokol von Findlinge, M.
- 24 Ibid.
- 25 Informator Janez Baš.
- 26 Župnijski urad Šentjurij-Podkum, Protokoll der Findlinge, Repertorij h knjigi status animarum (nastal okoli 1950).
- 27 Informator Janez Baš.
- 28 Ibid.

Tolminski puntar Matej Podgornik

Marko Oblak

Ko sem bral Pregljeve Tolmince in Rutarjevo Zgodovino Tolminske, sem med voditelji velikega tolminskega punta naletel na imena, ki sem jih našel pri sestavljanju svojega rodovnika po očetovi strani. Prababica Marija Podgornik je bila namreč z Bukovskega Vrha, njeni predniki pa so se pisali Podgornik, Laharnar, Velikonja, Lapanja (ali Lapajne)... Precej časa sem skušal najti povezavo teh oseb z Matijo Podgornikom, Andrejem in Štefanom Laharnarjem in Valentinom Lapajno, ki jih Pregelj opisuje v svojem najbolj znamenitem delu.

Pisatelj piše, da je bil Matija Podgornik, eden izmed puntarskih voditeljev, ki so jih obglavili na Travniku, čepovanski župan. V resnici je priimek Podgornik bil v tej vasi že konec 17. stoletja zelo razširjen in je tu verjetno tudi izvor te družine. Moji predniki pa so bili z vasi Pečine na šentviški planoti. Tudi uradna zgodovina je povzela to, kar piše Pregelj: ob 260-letnici punta je Goriški muzej iz Nove Gorice izdal izbor gradiva, kjer je opisano večje število dokumentov iz raznih arhivov, imena obglavljenih puntarjev pa so ista kot tista, ki jih navaja pisatelj. Mogoče so se zanašali na to, da je Pregelj pobrskal po marsikaterem arhivu, preden se je lotil dela.

V resnici so v nekaterih aktih navedeni samo puntarski voditelji, ki so bili obglavljeni v petek, 20. aprila 1714 (Ivan Miklavčič imenovan Gradnik z Ročinja, Gregor Kobal od Mosta Sv. Mavra-Mosta na Soči, Lovre Kragelj z Modrejca in Martin Munih s Podsela), in v ponedeljek 23. aprila (Matija-recte Matej-Podgornik, Valentin Lapajna in Andrej Laharnar). Ostali štirje, ki so bili obglavljeni v soboto, 21. aprila, sploh niso navedeni. Pregelj je za te osebe uporabil pisateljsko domišljijo: Andrej Golja ni obstajal, Simon Golja je bil že pokojni vodja prejšnjega punta, za Štefana Maraža ni gotovo, da je v resnici obstajal in Valentin Munih je bil sicer v ječi v okovih, a ni bil usmrčen.

Prvi je pravilno navedel vse obglavljene vodje prof. Janez Dolenc: v soboto so v resnici dali glavo Tone Pavšler (morda z vasi Idrsko), Mihael Baloh z Idrije pri Bači, vodja punta Jakob Velikonja s Čiginja in Jakob Gruden z Mosta Sv. Mavra (današnjega Mosta na Soči). Prvi je tudi ugotovil, da so bili Laharnar, Podgornik in Lapajne s Šentviške planote. Podatki se skladajo s tem, kar je navedeno v mrliški knjigi goriške stolnice, kjer sicer poimensko navajajo samo Andreja Laharnarja in Gregorja Kobala, ki so ju pokopali, medtem ko so ostale razčtetverili in njihove ude izobesili v opomin ostalim kmetom, naj pridno plačujejo davke in naj se ne upirajo. Zaenkrat nisem nikjer, niti v Gorici, niti na Šentviški Gori (za Gorjane), našel njihovih imen v mrliških knjigah. Vprašanje je, ali so jih sploh kje zabeležili.

Zanimivo je, da niso na Travniku obglavili vseh puntarjev, ki so bili v okovih, ker so očitno nekateri bili iz istih vasi. Tako so - za zgled in opomin sovaščanom - raje iz ječe pobrali nekaj drugih ubogih kmetov iz drugih vasi. Eksekuciji so morali prisostvovati vsi vaški župani.

Po podrobnejšem pregledu matične krstne knjige na Šentviški Gori sem tako ugotovil, da je Matej (ne Mataj in niti Matija) Podgornik bil v resnici moj prednik s Pečin. Dejstvo, da so ga doslej poimenovali Matija gre verjetno pripisati težavam pri

branju takratne (latinske ali gotske) pisave. Mataj (Matthaei, v takratni pisavi je e skoraj neopazen) pa je v latinščini genitiv imena Mattheus.

Ze njegov oče je bil vodja manjšega kmečkega upora v letih 1699–1700, ko je bil zaradi nepokorščine obsojen na prisilno delo v okovih na nogah in rokah. Čeprav zgodovinski viri tega ne navajajo, je menda tam tudi umrl 10. maja 1701, pokopan pod usadom zemlje in kamenja (podatek je iz mrliške knjige goriške stolnice, datum pa bi lahko ustrezal obdobju, ko je tedaj že okrog 60 let stari Jurij bil vklenjen).

Matej Podgornik se je rodil 14. septembra 1673 na Pečinah, 31. januarja 1694 pa poročil Nežo Lapanja iz sosednje vasi Ponikve, ki leži prav tako na Šentviški planoti. Neža je bila starejša sestra Valentina Lapajna, ki je bil prav tako obglavljen na Travniku kot vodja puntarjev. Mateju Podgorniku je žena povila (vsaj) pet otrok. Zadnja, Neža, se je rodila v soboto 21. aprila 1714, ko sta bila oče in stric v zaporu in sta čakala na eksekucijo, ki so jo izvršili dva dni kasneje. Morebiti so jih obglavili kot zadnje, da se ne bi Neža rodila kot sirota. Eden od krstnih botrov pa je bila Valentinova žena Lucija.

Kaže, da Podgornikom niso zasegli premoženja in jih niti niso izgnali. V župnjiskih arhivih smo ugotovili, da so Podgornikovi še naprej živeli v Pečinah in da je še danes tam družina s tem imenom. Župnik s Šentviške Gore Jože Jakopič mi je tudi pokazal pot do hiše. Mogočna zgradba izgleda zelo stara, poleg nje pa je še podrtija, ki bi utegnila biti rojstna hiša Jurija in Mateja Podgornika. V Terezijanskem katastru iz druge polovice 18. stoletja, ki ga hrani državni arhiv v Gorici, izhaja namreč, da so Podgorniki imeli tedaj v lasti dve zgradbi s hišnima številka 37 in 38. Kasneje se številka 37 ne pojavi več, ker so jo očitno opustili.

Viri:

Zbornik Šentviške Planote, Ponikve 1998; Župnjiski arhiv na Šentviški Gori; Državni arhiv v Gorici; Župnjiski arhiv goriške stolnice Sv. Hilarija; Veliki tolminski punt, Tolmin 1973.

Štirje radioaktivni praočaki in njihovi potomci

Pavel Florjančič

V naravi je zaobjeto vse bivanje in nehanje. V sodobnem, digitalno podloženem času pomeni to neskončni zbir modelov mikro in makrokozmosa. Zato lahko vsakemu človeškemu odkritju najdemo primeren model, ki že obstoji v naravi. Tako so na primer rodoslovne kategorije zajete tudi v svetu jedrske fizike. No, mogoče bi bilo pravilneje reči, da ponekod uporabljamo za novo odkrita dognanja že nekatere znane, pogosto čisto specifične izraze. Vendar to ne spremeni bistva prve trditve.

Za prikaz rečenemu smo izbrali štiri naravne družine z njihovimi potomci,¹ tako imenovane naravne radioaktivne nize. Nekateri kemični elementi oziroma njihovi atomi so

naravno nestabilni. Od sebe oddajajo elementarne delce, jedra helija in elektrone oziroma nevtrine ali pa oddajajo energijo s fotoni, kvanti elektromagnetnega valovanja. V teh primerih govorimo o sevanju ali s tujko radiaciji alfa, beta in gama. Ta fizikalni fenomen je splošno znan kot radioaktivnost. Pri tem procesu prvotni kemični elementi razpadajo in se spreminjajo v nove. Govorimo o razpadni vrsti, nizu ali družini določenega (radioaktivnega) elementa. Naravni niz se začne z izotopi, ki nastopajo v naravi, končajo pa se z izotopom svinca ali bizmuta. Za poimenovanja članov take družine oziroma členov razpadnega niza uporabljamo nazive, ki so obče znani in se uporabljajo tudi v rodoslovju. Začetnik razpadnega niza ali družine je prednik (angl. ancestor), za njim pa se v kaskadi vrstijo njegovi potomci (angl. daughters). Pri predstavitvi družinskih debel smo izpustili razpolovne dobe posameznih potomcev in tudi vrste radioaktivnega sevanja, ki nastajajo ob razpadu posameznega člena v nizu. Bolj zahtevnim bralcem ne bo težko teh dodatnih podatkov dobiti v 'matičnih' knjigah, ki so lahko čisto navadni, nekoliko zajetnejši leksikoni.

Predno predstavimo prvi radioaktivni niz, to je uranovo družino, si malce oglejmo njegovega prednika. Kot je bog neba Uran, oče Kronosa, Titanov in Kiklopov, po grški teogoniji praoče vseh bogov, tako je uran najpomembnejši aktionid. Prva umetna jedrska cepitev, jedrska fisija, je bila opravljena leta 1938 prav z uranom. Z njim polnimo jedrske reaktorje. Uranska je bila prva atomska bomba, vržena 1945 nad Hirošimo.² Ta naravni šibko radioaktivni kemični element je zmes treh izotopov.³ Daleč največ, kar 99,3%, je U 238, 0,7% je U 235, izotopa U 234 pa je le 0,006%.

Uranova družina (1)

Začetnik te družine je industrijsko jedrsko necepljivi uranov izotop U 238. Njegova razpolovna doba $4,47 \times 10^9$ let je silno dolga. Najdaljša od vseh elementov. Kar štiri in pol milijarde let, nekako toliko, kolikor je star ta naš planet. Zato ima tudi največ potomcev. Od skupno štirinajst potomcev jih je osem nastalo z razpadom alfa, šest pa z razpadom beta. Nekateri so kratkoživeči, kakor na primer polonij, Po 214, katerega razpolovna doba je le 164 mikrosekund, drugi pa doživijo visoko 'starost', kot na primer U 234, katerega razpolovna doba meri kar 245.000 let. Po svojem najslavnejšem in najpomembnejšem potomcu, Ra 226, radiju z razpolovno dobo 1.620 let, se za družino običajno uporablja naziv *uran-radijev razpadni niz*, da se loči od aktinijeve družine, katere začetnik je še en uranov izotop, U 235. Od potomcev uranove družine je vredno omeniti še bizmut, Bi 214, z razpolovno dobo 5,1 dneva, katerega intenzivno in pripravno gama sevanje uporabljamo na primer za posredno merjenje vsebnosti urana v tleh ali v rudah, seveda ob poznavanju radioaktivnega ravnotežja merjenega vzorca.

Ko v reaktorjih 'pogori' cepljivi uranov izotop 235, se iz iztrošenih gorilnih elementov pridobi tako imenovani osiromašeni uran. Zaradi visoke gostote ($18,95 \text{ g/cm}^3$) se ga uporablja za protiuteži, predvsem pa za biološko zaščito (nevtronsko sevanje) potencialnih strateških ciljev, kot so na primer vitalni deli komunikacijskih centrov in komandnih mest, za kupole tankov in podobno. Zaradi velike gibalne količine in piromorfnosti ga uporablja vojska za zrna prebojnih izstrelkov. Že pred Natovo uporabo teh v BiH in Srbiji so to prakticirali Kitajci v začetku 20. stoletja v Mandžuriji.

1	2	3	4	
${}_{92}^{238}\text{U}$	${}_{92}^{235}\text{U}$	${}_{90}^{232}\text{Th}$	${}_{93}^{237}\text{Np}$	${}_{yy}^{xxx}\text{Mn}$ element xxx - atomsko št. yy - vrstno št.
${}_{90}^{234}\text{Th}$	${}_{90}^{231}\text{Th}$	${}_{88}^{228}\text{Ra}$	${}_{91}^{233}\text{Pa}$	 prednik
${}_{91}^{234}\text{Pa}$	${}_{91}^{231}\text{Pa}$	${}_{89}^{228}\text{Ac}$	${}_{92}^{233}\text{U}$	 potomec
${}_{92}^{234}\text{U}$	${}_{89}^{227}\text{Ac}$	${}_{90}^{228}\text{Th}$	${}_{90}^{229}\text{Th}$	 zaključni stabilni člen
${}_{90}^{230}\text{Th}$	${}_{90}^{227}\text{Th}$	${}_{88}^{224}\text{Ra}$	${}_{88}^{225}\text{Ra}$	 sevalec alfa
${}_{88}^{226}\text{Ra}$	${}_{88}^{223}\text{Ra}$	${}_{86}^{220}\text{Rn}$	${}_{89}^{225}\text{Ac}$	 sevalec beta
${}_{86}^{222}\text{Rn}$	${}_{86}^{219}\text{Rn}$	${}_{84}^{216}\text{Po}$	${}_{87}^{221}\text{Fr}$	
${}_{84}^{218}\text{Po}$	${}_{84}^{215}\text{Po}$	${}_{82}^{212}\text{Pb}$	${}_{85}^{217}\text{At}$	
${}_{82}^{214}\text{Pb}$	${}_{82}^{211}\text{Pb}$	${}_{83}^{212}\text{Pb}$	${}_{83}^{213}\text{Bi}$	
${}_{83}^{214}\text{Bi}$	${}_{83}^{211}\text{Bi}$	${}_{84}^{212}\text{Po}$	${}_{81}^{209}\text{Tl}$	
${}_{84}^{214}\text{Po}$	${}_{81}^{207}\text{Tl}$	${}_{82}^{208}\text{Pb}$	${}_{82}^{209}\text{Pb}$	
${}_{82}^{210}\text{Pb}$	${}_{82}^{207}\text{Pb}$		${}_{83}^{209}\text{Bi}$	
${}_{83}^{210}\text{Bi}$				
${}_{84}^{210}\text{Po}$				
${}_{82}^{206}\text{Pb}$				

Aktinijeva družina (2)

Aktinij, po katerem nosi ta družina svoje ime, nima zastoj svojega imena. Od radija, ki velja za enega najnevarnejših radioaktivnih elementov, je aktivnejši kar 150 krat! Vendar ni njen začetnik, pač pa tretji zapovrstni potomec naravnega uranovega izotopa U 235. Da bi ta uranski niz razlikovali od niza njegovega starejšega brata U 238, je začetnik tega niza svojčas nosil oznako AcU. Zato za to družino danes raje uporabljamo naziv *uran-aktinijev niz*.

Jedrsko cepljivi U 235 je najpomembnejši vir jedrske tehnologije. Poganja večino blizu tisoč jedrskih reaktorjev po svetu. Njegov razpolovni čas je 704 milijone let. To je tudi razlog, da je tega naravnega izotopa manj kot 1% v naravnem uranu. Uporablja se lahko le v reaktorjih s težko vodo.

Za večino reaktorjev, ki so moderirani z navadno vodo, mora biti U 235 v gorivu obogaten za 2,5 do 3,5%. Za uransko atomsko bombo je potrebno le deset kilogramov (kritična masa) visoko obogatene U 235, kar pomeni kroglo s premerom 10 cm.

Tudi v primeru jedrskih reaktorjev bi veljalo pritrditi naši trditvi v začetku sestavka. Pred približno dvema milijardama let³ se je v bogatem uranskem nahajališču v Gabonu samodejno sprožila verzična reakcija, podobna reakcijam v lahkovodnem reaktorju. Naravni reaktor je deloval približno milijon let, nato je ugasnil zaradi zmanjšanja vsebnosti cepljivega goriva. Po nahajališču se ta naravni dogodek, ki je 'pretresel' takratno strokovno javnost, imenuje *fenomen Oklo*.

Torijeva družina (3)

Kemijski element *torij*, začetnik *torijevega niza*, je tudi dobil ime po bogu, starogermanskem bogu groma Toru (Thor), Odinovemu sinu. Torij je sestavljen skoraj izključno iz izotopa Th 232 z razpolovno dobo skoraj štirinajst milijard let, toliko, kolikor naj bi bilo staro vesolje! Torij se po bombardiranju z nevtroni spremeni v cepljivi U 233. Skupaj z U 235 in plutonijem daje gorivo za visokotemperaturni reaktor z visokim izkoristkom in visoko razpoložljivostjo. Te lastnosti in druge prednosti teh reaktorjev ter relativna razširjenost torija mu dajejo veliko pomembnost pri energetiki bodočnosti.

Torij, kljub svoji 'veliki življenjski dobi', ima med vsemi družinami najmanj potomcev. Očitno uspe naravi bolj brzdati dolgoživeče in mogočne, kakor uspeva to človeštvu.

Neptunijeva družina (4)

Kemijski element *neptunij*, Np, je dobil ime po planetu Neptunu, ta pa po istoimenskem starorimskemu bogu ceifinskih in kasneje vseh voda. Tega kemijskega elementa v naravi ni. Danes je ta umetni aktinoid poznan kot prvi transuranid z atomskim številom 93. Je pa nekoč v naravi že obstajal. Izotop, Np 237, kot začetnik *neptunijevega niza*, ima razpolovni čas 2,140.000 let in nastane kot vmesni produkt pri pripravi plutonija⁶ iz urana. Enajsti, zadnji potomec neptunija, je stabilni izotop bizmuta, Bi 209.

Neptunij je na novo ustvarjen po svoji prvotni podobi, tako nekako, kot so oživali izumrli dinosavri v Jurskem parku. Odkritelja elementa neptunija in s tem jedrskega 'genskega inženiringa' sta bila leta 1940 E. M. Mc Millan in P. H. Abelson. Za izumrle vrste z ohranjeno DNK biologe to šele čaka.

Namesto zaključka

Družinska debela štirih prikazanih naravnih radioaktivnih nizov prikazujejo samo glavno linijo potomstva, kot je bilo svojčas običajno, o čemer se lahko prepričamo, na primer v rodovniku Ješue iz Nazareta: »Abrahamu se je rodil Izak, Izaku se je rodil Jakob, Jakobu se je rodil Juda ... « (Mt 1,2). Vemo pa, da je imel Izak poleg Jakoba še Ezava, Jakob pa poleg Jude še drugih enajst sinov. Tako nastane tudi v naših nizih, poleg navedenih potomcev, še vrsta osnovnih delcev kot so pozitroni, nukleoni, antinevtrini, mezoni, kvarki, delci W in delci Z, pa še kakšen delec ali 'nezakonski' potomec bi se našel, kakor se to rado pripeti tudi v najboljših družinah.

Nekatere naravne in biološke lastnosti združujejo ljudi najrazličnejšega porekla. Tako je tudi pri naših štirih družinah. Nekateri njihovi člani, ki so sicer rahle konstitucije in kratkega življenja, imajo skupno eno nadvse zoprno lastnost. Kot da bi hoteli nadoknaditi te svoje pomankljivosti. Po znanem reku: *Piccolo uomo, grande canaglia!* To so radioaktivni zlahtni plini: radon (Rn 222) iz uranove družine z razpolovno dobo 3,82 dneva, v manjši meri še radon (Rn 219) iz aktinijeve družine z razpolovno dobo 3,9 sekunde in radon (Rn 220) iz torijeve družine s 56 sekundami razpolovnega časa ter predvsem njihovi različni kratkoživeči potomci. Radon, predvsem pa njegovi kratkoživeči potomci, se vežejo na prašne delce, ti pa lahko pridejo z dihanjem v pljuča, kar je ugodno za pljučnega raka. Radejo je težji od zraka, zato se zadržuje ponekod predvsem v kletnih prostorih ali v pritličjih nepodkletenih hiš in v zgradbah, ki so zgrajene z zidaki iz elektrofiltrskega pepela. Za koncentracijo

tracijo radona v hišah ni potrebno živeti ravno na Žirovskem vrhu ali v njegovi bližini. Še posebno rad se pojavlja na področju dinarskega krasa, kjer je Kočevje nadvse bogato z njim. Najpomembnejša zaščita so dobre horizontalne izolacije kletnih plošč in zračenje prostorov. Zato se ni potrebno preveč jeziti, če puščajo otroci odprta vrata, pa okna tudi odpirajmo, saj so zato narejena.

Še nekaj razlag uporabljenih pojmov

Aktinoidi, (aktinidi) - radioaktivni kemični elementi v periodnem sistemu z vrstnim številom 89 do 103, ki jim je dal ime ravno prvi element, aktinij. Prvi štirje: aktinij, torij, proaktinij in uran so naravni, naslednji, tako imenovani transurani, pa so nastali umetno: neptunij, plutonij, americij, kirij, berkelij, kalifornij, ajnštajnij, fermij, mendelevij, nobelij in lavrencij.

Piomorfnost - lastnost snovi, da se fino zmlata z lahkoto vname, ali da intenzivno sodeluje v termičnih reakcijah, kot je to na primer pri kumulativnih minah.

Radioaktivno ravnotežje - število novonastalih jeder pri radioaktivnem razpadu v časovni enoti je enako številu razpadlih jeder.

Razpolovna doba - čas, v katerem nestabilna snov razpade na polovico prvotne vrednosti. Po desetih razpolovnih dobah ostane le še ena tisočinka snovi.

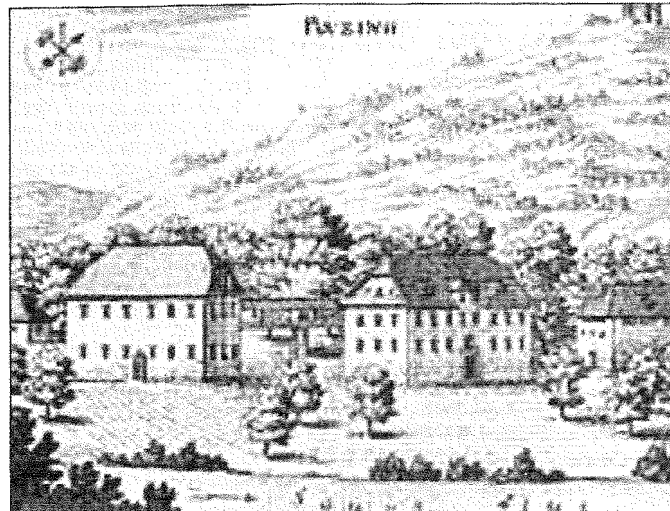
P.S.: V shemah razpadnih nizov nismo označili sevanja gama, ki je na splošno navzoče pri vseh razpadih.

Opombe

- 1 V naravi je še več drugih radioaktivnih elementov. Najbolj znana od njih sta kalij (K 40) in ogljik (C 14). Prvi se uporablja za določevanje starosti nastanka mineralov, drugi pa za določanje starosti organskega izvora.
- 2 Ta uranova atomska bomba se je, kot v posmeh svojemu grozotnemu namenu, imenovala 'deček' (Little Boy).
- 3 Poznamo še umetni uranov izotop U 233, ki pa nastane le pri jedrskih reakcijah.
- 4 Poznamo tudi reaktorje s šibko (okoli 1,5%) obogatenim U 235. V tem primeru se uporablja za moderator grafit. S to tehnologijo se najhitreje pride do plutonija, razstreliva za atomske bombe. Tak, v vojaške namene skonstruirani reaktor, prirejen za proizvodnjo električne energije, so imeli v Černobilu. S svojo nevarno zasnovo, brez zaščitnih barier in zaradi vsiljenega nestrokovnega postopka je prišlo tam aprila 1986 do hude nesreče.
- 5 Prvi umetni jedrski reaktor je Enrico Fermi zgradil in pognal leta 1942 v Chicagu.
- 6 V naravnem okolju je med enim in deset kilogramov naravno nastalega plutonija, ki ga sestavljata izotopa Pu 239 in Pu 244. Kot drugi transuranid je bil plutonij umetno pridobljen prvič leta 1941. Je najpomembnejše jedrsko razstrelivo. Iz izotopa Pu 239 z razpolovno dobo 24.340 let so leta 1945 izdelali atomsko bombo 'Fat Man' (Debeluh) in jo odvrgli na Nagasaki. Plutonij je zelo strupen. Z jedrskimi poskusi smo na Zemlji 'obogateni' s 5.000 do 10.000 tega Pu(jsa).

Lastniki gradiča Rocen v Tacnu pod Šmarno goro

Jurij Šilc

Valvazorjeva upodobitev Rocna (Mestni muzej Ljubljana).

Gradič Rocen ali Rocin (*Rutzing, Ruzing, Rotzen*) stoji obdan z lepim parkom na skrajnem zahodnem delu Tacna, tik pod Grmado na nekoliko vzvišenem prostoru. Na zunanjsčini zgljedno prenovljenega dvonadstropnega gradiča pravokotnega tlorisa je še mogoče prepoznati sestavine baročne arhitekture (vogalna rustika in okenske obrobe), žal pa je notranjščina močno predelana.

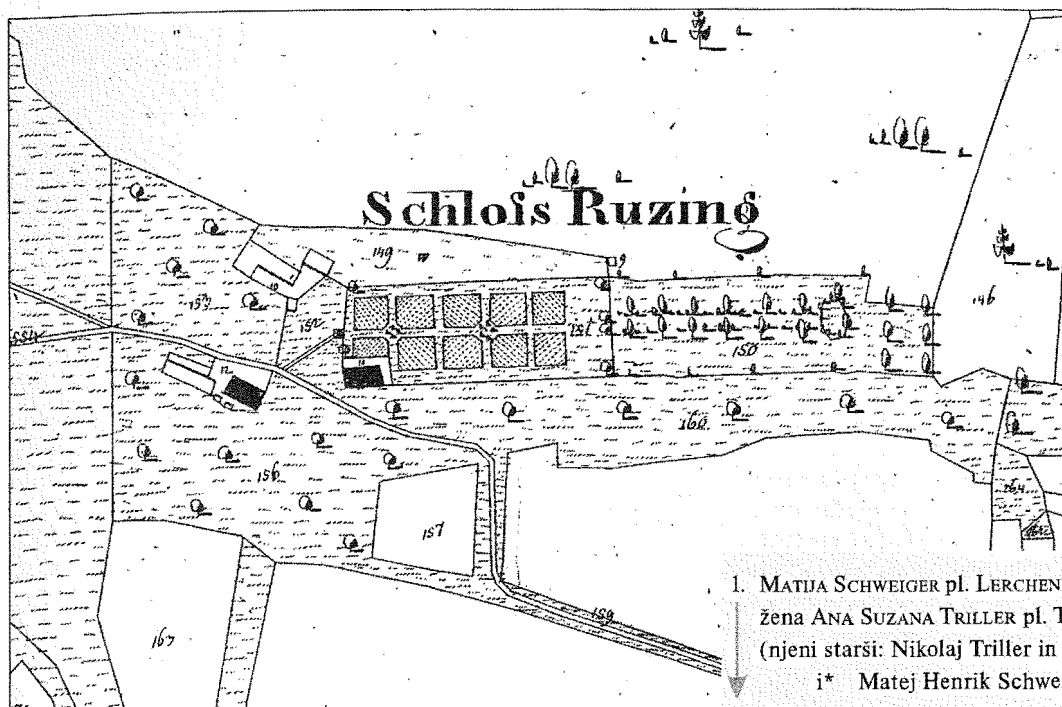
Leta 1761 je imelo zemljiško gospostvo Rocen po deželni deski, kakor se je imenovala plemiška zemljiška knjiga, 84 $\frac{1}{4}$ fundalnih in 57 $\frac{1}{3}$ običajnih kmetij (= hub). To je bil tudi čas njegovega največjega razcveta.

Jožefinski kataster iz leta 1787 kaže, da je imelo gospostvo Rocen v Tacnu za dva grunta svoje, gosposčinske zemlje. Tu so mu bile podložne še tri cele kmetije, in sicer: Roka Novaka, Aleša Tomšiča in Nikolaja Pravharja; polovična kmetija Matije Potočnika ter kočarji: Jože Sušnik, Luka Tomšič, Nikolaj Lampič, Primož Čižman, Franc Lampič in Gregor Hočevnar. V Tacnu je bilo v 17. stoletju še več rocenske podložniške zemlje; dve četrtinski kmetiji in šest kočarjev je verjetno okrog leta 1650 ob ženitvi Marije Sidone Gall z Janezom Krsnikom baronom Mosconom prešlo pod gospostvo Radeče (*Ratschach*) od koder je izviral baron Moscon.

Tekom stoletij je imelo rocensko gospostvo razne lastnike, med drugimi tudi Lamberge v 16. stoletju, Raspe v 17. stoletju, Schweigerje v 18. stoletju in Lazarinije v 19. stoletju. Najdlje so bili lastniki Schweigerji plemeniti Lerchenfeldi, kar 137 let, od 1671 do 1808.

Lambergi, Galli in Werneghki

V 16. stol. so bili lastniki gospostva Rocen pl. Lambergi, saj Valvasor navaja, da je bil leta 1535 lastnik kranjski deželni vicedom Volf pl. Lamberg. Kasneje sta posestvo dolgo let uživala Ludvik Gall pl. Gallenstein in njegova žena Ana, rojena Lamberg. Kasnejši lastnik je bil Volf Andrej pl. Wernegkh z Rake.

Gospodstvo Rocen na franciskeyskem katastru iz leta 1826 (Katestral Plan der Gemeinde Tazen, 1826, ARS)

Raspi, Mosconi in Paradeiserji

Volf Andrej pl. Wernegekh je posestvo 28. maja 1612 prodal Janezu Sigfridu pl. Raspu z Ostrega vrha in Dola. Po Janezovi smrti je leta 1622 gospostvo pripadlo njegovemu sinu Erazmu pl. Raspu. Njegova hči Marija Sidona se je poročila z Janezom Krstnikom baronom Mosconom, ki je z ženitvijo postal lastnik gospostva. Marija Sidona baronica Moscon je 18. maja 1656 gospostvo prodala Adamu Khniffezu. Kasneje je lastnik postal zopet Janez Krstnik baron Moscon, in sicer do leta 1671.

Iz Valvazorjove upodobitve Rocna, kakor tudi iz nekaterih virov, je razvidno, da je stal v bližini gradu Rocen tudi manjši dvorec istega imena. Leta 1654 je bil njegov lastnik Lovrenc pl. Paradeiser, ki ga je prav tedaj prodal Leonhardu Merheriču, imenovanem Fabjanič, kateri je bil poročen z Margareto, rojeno Paradeiser. Dvajset let kasneje, leta 1674, ga je Leonhard izročil svojemu sinu Ernestu Engelbertu. Po njegovi smrti leta 1710 je varuh njegovih otrok Volf Albert Scwab pl. Lichtenberg dvorec izročil v zakup Ignacu Rženu. V njegovem času je dvorec postal gosposčinska pristava.

Valvazor omenja leta 1689 v Slavi vojvodine Kranjske (*Die Ehre des Herzogthums Krain*), da je bila na Rocnu tudi grajska kapela. Prav gotovo so tudi rocenski graščaki vzdrževali hišne duhovnike (*sacelane*), ki so opravljali hišno službo božjo. Žal so se nam ohranili le podatki o dveh: leta 1748 je bil tu admistrator Francišek Berlič, v letih 1751-1755 pa je bil tu sacelan Andrej Stekar (r. 1699, u. 1759).

Leta razcveta: dolgo obdobje Schweigerjev

Kot smo že omenili, je bilo gospostvo Rocen do leta 1671 v lasti Janeza Krstnika barona Moscona, takrat pa je prešlo v last Mateja Henrika Schweigerja pl. Lerchenfelda. Matej Henrik je umrl leta 1681 in nasledil ga je sin Karel Henrik.

Morda velja na tem mestu omeniti tudi, da je bil njegov brat Jožef Filip 21. februarja 1707 s strani škofije in vodiške župnije naprošen, da prevzame vrhovno nadzorstvo nad klujučarji in

1. MATIJA SCHWEIGER pl. LERCHENFELD
žena ANA SUZANA TRILLER pl. TRILLEGKH
(njeni starši: Nikolaj Triller in Elizabeta Lušnik)
i* Matej Henrik Schweiger pl. Lerchenfeld
2. MATEJ HENRIK SCHWEIGER pl. LERCHENFELD
(r. 31. VIII. 1640, u. 28. II. 1681)
žena MARIJA KLARA AB HÜZING
(njeni starši: Burkart ab Hüzing in Marija Magdalena Rasp)
i Alojzija pl. Schweiger
ii Janez Friderik Schweiger pl. Lerchenfeld
iii Marija Suzana pl. Schweiger (poročena s Karel Jožef pl. Coppini)
iv* Karel Henrik Schweiger pl. Lerchenfeld
v Jožef Filip Schweiger pl. Lerchenfeld (u. 31. III. 1745)
vi Marija Rozalija pl. Schweiger (poročena z Volf Gotard pl. Sonce)
vii Helena pl. Schweiger
3. KAREL HENRIK SCHWEIGER pl. LERCHENFELD (u. 11. II. 1736)
žena ANA FELICITA grofica pl. BURGSTALL
(njeni starši: grof Sigefrid in Alemena Veronika pl. Palmburg)
i Marija Suzana pl. Schweiger (poročena s Francišek Anton pl. Oblak)
ii Marija Katarina Helena pl. Schweiger (poročena z Janez Sigismund Breckerfeld)
iii* Franc Karel Schweiger pl. Lerchenfeld
4. FRANC KAREL SCHWEIGER pl. LERCHENFELD
(r. 1715, u. 6. IX. 1761)
žena MARIJA FRANČIŠKA grofica THURN-VALSASSINA
(njeni starši: Maksimiljan grof Thurn in Franciška pl. Mausburg)
i Marija Antonija pl. Schweiger
ii* Franc Jožef Schweiger pl. Lerchenfeld
iii Marija Alojzija pl. Schweiger
iv Marija Ana Felicija pl. Schweiger (r. 1741, u. 1780) (poročena s Ferdinand Jurič)
v Janez Schweiger pl. Lerchenfeld
5. FRANC JOŽEF SCHWEIGER pl. LERCHENFELD
(r. 19. XI. 1736, u. 1817)

Rodovnik Schweigerjev pl. Lerchenfeld (*Genealoške tablice in debla*, ARS)

delavci ob zidanju nove šmarnogorske cerkve. Ključarjem pa to ni bilo všeč in so odstopili. Nasploh je bilo veliko šmarnogorskih ključarjev doma iz Tacna, leta 1517 se omenja celo nek Andrej Kalbič doma na Rocnu (*Raitzini*).

Ko je Karel Henrik leta 1736 umrl, je postal lastnik njegov sin Franc Karel baron Schweiger pl. Lerchenfeld. On je že leta 1727 po Rozaliji pl. Sonce podedoval tudi grad Otočec. Okoli leta 1758 je kupil od dedičev Mihaela Purgeja pl. Purg tudi gospostvo Repnje (*Reittelstein*). Kot je razvidno iz njegovega zapuščinskega inventarja z dne 22. septembra 1761, je svoje novo pridobljeno gospostvo združil z gospostvom Rocen. Prav tako pa tudi grad Blagovica, ki je bil v lasti Schweigerjev vse od leta 1658, ko ga je kupil Matej Henrik. Baron Franc Karel je umrl leta 1761 in v svoji oporoki z dne 6. septembra 1761 za svojega glavnega dediča imenoval sina Franca Jožefa. Baron Franc Jožef je bil uradno priznan za lastnika 30. decembra 1761. Vendar pa je od svojih posestev do smrti 1817 ohranil le Otočec. Blagovico proda 16. februarja 1810 dr. Janezu Burgerju, Rocen pa 3. marca 1808 Francu Ksaverju Ignacu baronu Lazariniju za 67.000 goldinarjev. S tem se je končalo obdobje Schweigerjev pl. Lerchenfeldov na Rocnu.

Tacenska cerkev sv. Jurija, ki se omenja leta 1526 v popisu cerkvenih dragocenosti na Kranjskem in leta 1631 v vizitacijah škofa Rajnalda Scharlicchija, je bila nekoč rocenska graščinska kapela. Že za časa Rasprov ali Mosconov je morala biti cerkev povečana. O tem priča slabo vidna letnica 1640 na zvoniku cerkve in omemba neposvečenega kora (prezbiterija) v vizitacijah leta 1653. V sredini ladje je bila nekoč v tleh tudi grobnica rocenske gospode. Zapis v župnijski kroniki iz leta 1890 omenja, da je bil na črni nagrobni plošči še delno viden napis, da je bila tu 3. junija 1676 pokopana Marija Schweiger. Je bila to morda Marija Klara ab Hüzing, žena Mateja Henrika Schweigerja pl. Lerchenfelda? Grobnica je bila kasneje zasuta.

V tistih časih je gradič Rocen obiskal tudi duhovnik in pesnik Valentin Vodnik. V svojem rokopisu *Itinerarium 1808 et 1809*, v katerem popisuje svoja potovanja po Kranjskem in Štajerskem, omenja, da je bil maja leta 1808 v Mednem, Vikrčah in na Rocnu.

V rokah smledniških baronov Lazarinijev

Leta 1808 je torej postal novi lastnik gospostva Rocen baron Franc Ignac Lazarini, ki je nekaj pred tem, 13. novembra 1795, kupil od Franca Jožefa barona Flödnik tudi brezupno zadolženo gospostvo Smlednik (*Flödnik*), ki je bilo prej sto let v lasti baronov Smledniških.

Franc Ignac baron Lazarini je umrl na veliki četrtek, 19. aprila 1832, in zapustil Rocen hkrati z gospostvoma Smlednik in Podčetrtek svojemu sinu baronu Francu Feliksu.

Ker je v Tacnu čez Savo v tistih časih še vedno vozil brod, ki je bil že od leta 1569 inkorporiran davčnemu uradu v Ljubljani, je baron Franc Feliks leta 1844 naredil na tem mestu lesen most, ki ga je imenoval 'Marijin most'. Cesarsko kraljeva dvorna pisarna je dovolila baronu Lazariniju z odlokom z dne 24. decembra 1840, da sme pobirati mostnino, kadar bo most dograjen, in sicer: od vpreženega ali nevpreženega velikega živinčeta po 6 kr., od malega živinčeta po 1 kr. in od posameznega človeka, ki gre peš čez most, tudi po 1 kr. Ko je bilo leta 1848 odpravljeno fevdalno razmerje, so se začeli nekateri kmetje upirati tudi plačevanju mostnine. Vendar se nadležne

1. IGNAC GOTFRID baron LAZARINI (r. 1729, u. 1811) p. 1761
žena MARIJA JOŽEFA ELEONORA BARONICA APFALTRERN
(r. 1732, u. 1814)
(njeni starši: Janez Zajfrid baron Apfaltrern in Marija Henrieta grofica Barbo-Waxenstein)
i* Franc Ignac baron Lazarini
2. FRANC IGNAC baron LAZARINI (r. 1765, u. 1832) p. 1793
žena MARIJA JOŽEFA BARONICA JURIC (r. 1771, u. 1809)
(njeni starši: Ferdinand baron Jurič in Marija Ana Felicija pl. Schweiger)
i* Franc Feliks baron Lazarini
3. FRANC FELIKS baron LAZARINI (r. 1802, u. 1860), p. 1840
žena ANA MARIJA GROFICA BRANDIS (r. 1818, u. 1888)
(njeni starši: Henrik Adam grof Brandis in Jožefa grofica Welsler-Welsersheimb)
i* Henrik baron Lazarini
4. HENRIK baron LAZARINI (r. 1842, u. 1914) p. 1872
žena KATARINA HOČEVAR
Rodovnik Lazarinijev (*Genealoške tablice in debla, ARS*)

mostnine niso znebili vse do leta 1907, ko je neurje odneslo del mostu.

Baronu Francu Feliksu je po smrti 16. junija 1860 sledil sin Henrik, ki pa je imel, kot zadnji Lazarini, gospostvo v lasti le sedem let.

Na pragu 20. stoletja: lastniki se hitro menjajo

Henrik Lazarini je rocensko gospostvo 6. februarja 1867 prodal stotniku Janezu Juriju Winklerju za 17.000 goldinarjev. S prisvojitilno listino z dne 28. septembra 1875 je gospostvo postal last Winklerjeve hčere Terezije, ki se je poročila s trgovcem Henrikom Maurerjem iz Ljubljane. Njen zet je bil nekdanji avstrijski vojni minister in ob pričetku prve svetovne vojne armadni poveljnik general baron Moric Auffenberg. On je večkrat bival v gradu Rocen, zlasti potem, ko je bil po porazu na severni fronti upokojen. Od Terezije Maurer sta Rocen 22. januarja 1922 kupila ljubljanska veletrgovca Hanuš Kraft in Ivan Jelačin. Vendar sta ga že 13. marca 1930 prodala Slovenski frančiškanski provinci sv. Križa.

Frančiškanski Antonianum

Leta 1930 je Slovenska frančiškanska provinca sv. Križa tu ustanovila rezidenco, kjer je bil najprej klerikat za gimnazijce, potem počitniški dom za klerike. Redovno hišo so imenovali 'Antonianum'. Tu so delovali:

- p. Gratianus Herič iz Sv. Križa pri Ljutomeru,
- p. Evstahij Berlec iz Sela pri Kamniku,
- p. Emerik Landergott iz Sv. trojice na Štajerskem,
- p. Karl Dijak iz Ljutomera,
- p. Jožef Aljančič iz Trnovega,
- p. Albert Pirc iz Mekinj,
- p. Ananija Vračko iz Sv. Štefana na Štajerskem,
- p. Ferdinand Zajec iz Novega mestra in
- p. Bogdan Markelj iz Podbrezj.

Tik pred drugo svetovno vojno so imeli frančiškani tu tudi svojo tiskarno.

Frančiškani so v začetku tu tudi maševali, a so na pritožbe okoliških župnikov iz Šmartna pod Šmarno goro, Šentvida nad Ljubljano in Pirnič leta 1937 prenehali maševati. Očitano jim je bilo, da so javni oratorij na Rocnu odprli v nasprotju z določili cerkvenega zakonika. Verjetno pa jih je bolj motilo to, da so okoličani iz Pirnič, Zavrha, Vižmarij, Broda in Tacna množično obiskovali maše na Rocnu; še bolj pa so jim šle v nos razne nabirke, ki so jih zbirali frančiškani.

Splošno ljudsko premoženje

Po koncu druge svetovne vojne je bilo posestvo nacionalizirano in je prišlo v splošno ljudsko premoženje. Najprej so v njem uredili upravne prostore milice in leta 1953 so iz Gorenjega Logatca preselili sem nižjo šolo za notranje zadeve. Dne 18. maja 1956 je krajevni ljudski odbor Ljubljana-Šentvid preimenoval Rocen v Rozmanov gaj. Leta 1958 je bila ustanovljena dvoletna srednja strokovna šola. Istočasno je tu delovala enoletna podoficirska šola, ki je bila oddelek zvezne podoficirske šole iz Sremske Kamenice. Od leta 1967 je nato tu triletna srednja kadetska šola za miličnike, ki postane leta 1974 štiriletna. Leta 1991 nastane tu srednja policijska šola, ki deluje v okviru Izobraževalnega centra Ministrstva za notranje zadeve. Od leta 1999 pa tu poteka izobraževalni program za poklic policist.

Nekaj španskih s spleta

- Družinsko drevo lahko ovene, če nihče ne izmeri njegovih korenin.
- Tudi predniki so (bili) samo ljudje...
- Dokumentacija... najtežji del rodoslovja.
- Ste kdaj našli koga od prednikov, ki *visi* z družinskega drevesa?
- Vsako družinsko drevo vsebuje nekaj rastlinskega (življenskega) soka.
- Rodoslovci so kot osli, vedno pod drevesi...
- Morali bi jih povprašati, *preden* so umrli...
- Obtičal sem v vejah družinskega drevesa in ... ne morem dol.
- Rodoslovje je res zagonetno. Odgovor na eno vprašanje, odpre dve novi (vprašanji).
- Težko je verjeti, da bom nekega dne – prednik.
- Moje družinsko drevo je izgubljeno v gozdu.
- Moje družinsko drevo so uporabili za drva.
- Le rodoslovec ima korak nazaj za napredek.
- Pomni – nedokumentirano rodoslovje (brez pisnih dokazil in listin) je mitologija.
- Tako veliko prednikov ... in tako malo časa.
- Čudno, pol mojih prednikov so bile – ženske.
- Rodoslovcu so/rod/nik pomeni vse.
- Ko sem iskal prednike, sem našel prijatelje.
- Ko sem bila še mlada, mi je bilo na svatbah najbolj neprijetno, kadar so me razne tete trepljale češ: ti boš pa naslednja. S tem so prenehale, ko sem jim z enakim začela vračati na pogrebih.
- Od hobija do duševne bolezni je samo korak

Slovar izrazov, vzetih iz vodnika po župnijskih arhivih *

BENEFICIAT = imetnik beneficija; oseba, ki opravlja beneficijne dolžnosti; *glej še BENEFICIJ*

BENEFICIJ = za trajno ustanovljena cerkvena služba, zveza na z dohodki, zlasti iz nepremičnin; *tudi* dohodki in premoženje, zvezani s tako službo; *glej še NADARBINA*

BIRA (BERA) = redne naturalne ali denarne dajatve vernikov dušnemu pastirju, nevezane na kako sv. opravilo; **kaplanska bira** = takšne dajatve domačemu kaplanu; *tudi* dajatve učitelju ali cerkvenim ljudem, npr. cerkovniku

BIRMSKA (= **BIRMANSKA**) **KNJIGA** = knjiga prejemnikov zakramenta sv. birme, navadno s podatki o birmovalcu, birmancih, njihovih starših in botrih ter datumu birme

BRATOVŠČINE = cerkvena združenja, ki se posvečajo različnim verskim dejavnostim: oznanjevanju (*bratovščina krščanskega nauka*), bogoslužju in pobožnostim (*bratovščina presv. Rešnjega telesa*, *bratovščina sv. Rožnega venca*), krščanskemu življenju (*Marijina družba*, *bratovščina sv. Družine*, *apostolstvo molitve*), krščanski dobroteljski (*Vincencijeve konference*)

BUKVE ZA OZNANILA - *glej* OZNANILNE KNJIGE

CERKVENA USTANOVA = v širšem pomenu premoženje, namenjeno opravljanju določenih verskih nalog; v ožjem pomenu zavod, npr. sirotišnica, ustanovljen v dobrodelne namene; **pobožne ustanove** (piaefundationes) = ustanove, katerih ustanovitelj izroči gmotne dobrine cerkveni pravni osebi, pogosto župniji, da v skladu z ustanoviteljevo voljo in višino ustanovnega premoženja opravlja določena sv. opravila in dobra dela

DELOVODNIK - *glej* OPRAVILNI ZAPISNIK

DIREKTORIJ = napovednik bogoslužnih opravil v letu; *prim. še* MATRIKULA

DUHOVNIJA = enota, skupina vernikov, ki ima stalnega duhovnika in je podrejena župniji; *nekdanj tudi* župnija

EKSHIBITNI PROTOKOL - *glej* OPRAVILNI ZAPISNIK

EKSPOZITURA = cerkvena teritorialno-upravna enota, ki ima stalnega duhovnika (ekspozita) in je podrejena župniji

GOSTAČI = prebivalci brez lastnih nepremičnin, ki živijo (gostujejo) v tuji ali najeti hiši

GUBERNIJ = deželno upravno oblastvo v notranjeavstrijskih deželah, zlasti v obdobju 1782/83–1848

IMATRIKULIRANA MAŠA = maša, vpisana v matrikulo; *glej še* MATRIKULA

IMENIK MARIJINIH OTROK = seznam članov Marijine družbe

INŠTALACIJA (župnika) = umestitev (župnika na župnijo) oz. predaja cerkvene ustanove (župnije) v duhovnem in/ali materialnem pogledu novoimenovanemu beneficiatu (župniku); *glej še* BENEFICIAT

INVENTAR (cerkveni) = popis cerkvenega premoženja, navadno premičnega in nepremičnega

KAPITELJ = zbor kanonikov; **stolni kapitelj** = zbor kanonikov stolne cerkve

KAPLANIJA = mesto duhovnega pomočnika oz. kaplana, navadno na župniji; *nekdanj tudi* beneficij z obveznostjo branja ali petja določenega števila maš tedensko; **oltarna**

Rodovnik

Kratek opis Rodovnika

Cančarji so star slovenski rod, folklor določa najraj zgoraj zahiški o kmečevih prahivalcih, najdomo razoro Cančarje razbarovno so nastajali na južni strani Slovenskega jezika in ob zapadnem robu Julijanske kolinne. Ta rodovnik prikazuje rod Samolovskih Cančarjev od 16. stoletja naprej z imenim Andrija Cančarjev, rojen okoli leta 1595-1600 na Samolovcih. Za Andrijem je bil gospodar na kmetiji Galenica Cančar rojen okoli leta 1645. Valentin Cančar je imel dva sinova Luka rojen, leta 1683 ta je ostal doma in Matijo, rojen leta 1682 katere pa so 1714 pričlenil na Planino k Marini (Planina nad Nozujdom).

Marinova kmetija bila vrnena z dobrimi gospodarskimi Marini Cančarji po njegovi kupitvi še dve kmetiji (okoli leta 1758-60). Sedajeva za sina Jožeta in Jovanovca pa za Sebastijana Cančarjeva nasoga prednika (rojen leta 1727).

Matija Cančar je so leta 1729 umrl, star 47 let, zapustil je pet otrok. Tova Marija Cančar (Marinčeva) so leta 1730 poročila z Matovom Malovščičem z Budajnovca. Od takrat pa do leta 1970 je bil priimek Malovščič pri hiši, ko je kmetijo prevzel Janec Cančar (rojen 1938) - Jovanovca. (240 let)

Sebastijan Cančar je bil dvakrat oženjen, njegov sin in prvoga zakonca (svoje otoci) Anton Cančar rojen leta 1760 je naš prednik, in drugega zakonca Janec Cančar (brjo otoci) roj. 1763 pa je poslednji Cančarjev na Planini. Sebastijan je leta 1771 umrl, star 44 let, kmetijo pri Jovanovca je prevzel šole njegovi sin Janec.

Anton Cančar so je leta 1788 pričlenil na Kirovski voh Sv. Urba k Budlji. K Novo Mestu sta imela 12 otrok. Prvi sin Ignac (roj. 1794) je bil oženjen na domu, ta rod Cančarjev so je obdržal tam do leta 1900, ko je bilo prodano Kavčičom. (Andrija Cančar roj. 1840-1900 je bil zadnji Cančar pri Budlji. Drugi sin Matija (roj. 1802) je očeel v Livi, njegovi potomci živijo tam.

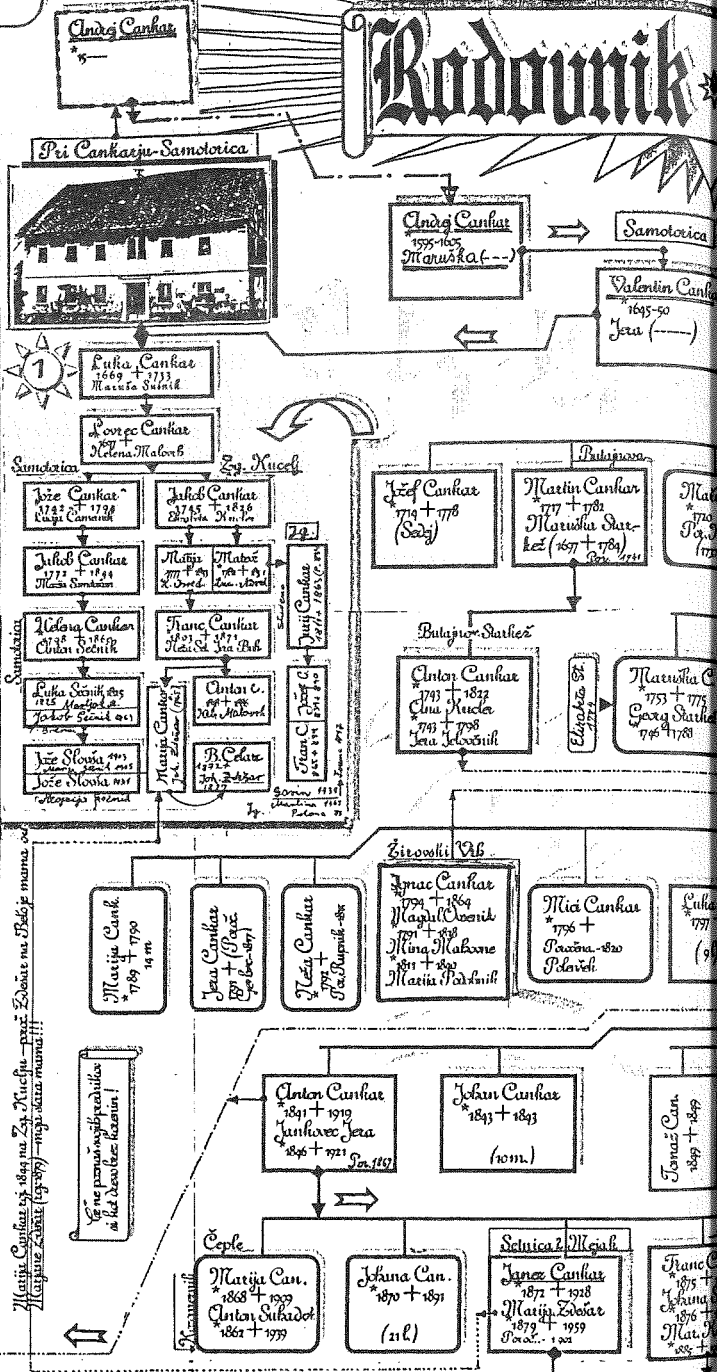
Jakob Cančar sin Antona Cančarja in Nežo Mork, rojen leta 1806-1807 je moj praja-praja ded. Jakob je živel na Planini do leta 1855 kot gostec (roj. prvi oče Antona). Leta 1840 so je oženil z Marijo Povrneta z Luvca. Tam so bil rojen leta 1841 Anton Cančar, moj dedek. Drugi sin, Johan (roj. 1843) je istega leta umrl. Marija Povrneta je tudi umrla leta 1845, staro 27 let. Drugič so je Jakob oženil leta 1848 z 21 letno Mino Jasvin z Ladojca pri Luvcah.

Leta 1855 je Jakob Cančar kupil pol grunta na Selnici, st. 2. Ravnik pri Polhovem Gradcu pri Megaki. Jakobom in Mino sta prišla na Ravnik tudi sin Anton in prvoga zakonca in Ignac in drugoga zakonca. Jakob in Mino sta imela devet otrok, prvi razen Marije (*. 1861) so umrli v zgodnji mladosti. Jakob je umrl leta 1874, star 68 let, sadela ga je kapa pri organi v Delu.

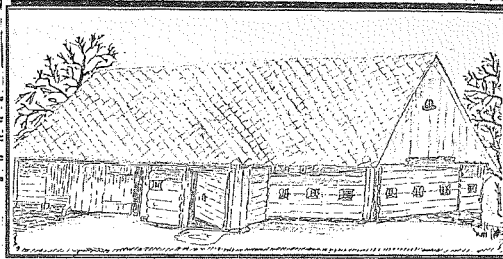
Po Jakobovi smrti je kmetijo prevzel Anton Cančar (roj. 1841) oženil so je z Marijo Jankovec Jovo (roj. 1846) Anton je oženil Megako v hči, prvaj je bila levoča (leboča nad vohovimi vrti: 6. 2. 1891) Sina Pravicu pa je pomagat kupiti hči in pol grunta pri Lenkovecu.

Anton je umrl leta 1919, padel je odmrava (obnovoval prado) na Brezih pri Jotru, kjo so bila poročena najmlajša hčotka Marija. Za Antonom je kmetijo dobil njegov sin Janec Cančar, moj ded (rojen leta 1872). Ta je umrl leta 1923 star 56 let, za posledicami prvo svetovne vojne. Predm pa so moj oca Janec Cančar, Johan rojen 1904. Antonovi potomci - Cančarji so pri Megaki, Lenkovecu in Furkovecu na Podrebrji (Polhov Gradec).

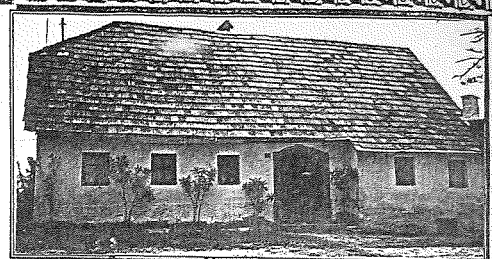
Prispev: Rod pisateljica Ivana Cančarja izvira z Velike Ligejine (oddaljene od Samolovca 10 km). Vojrebio je bil ta rod povezan z Samolovskimi Cančarji v 15. stoletju. Samolovci - samela (staro ime za vas na samoti!)

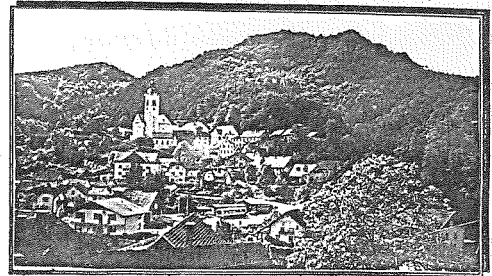
Cankarjev

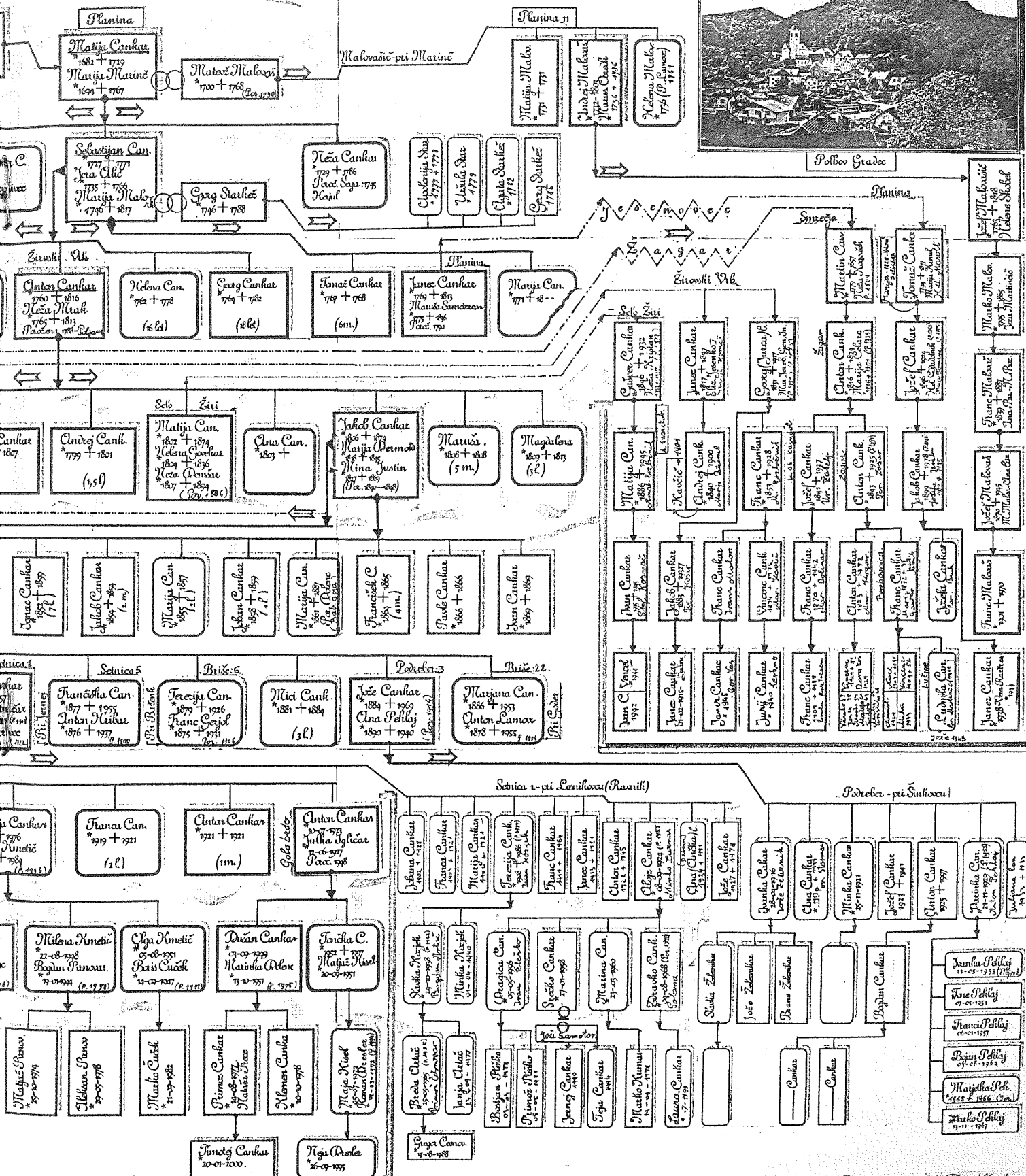
Budževa hiša iz 18. stoletja (podoba 1971 leta) - Zirovski Vrh

Šenica št. 2 - Nova obnovljena leta 1890.

Polhov Gradec

Podreber - pri Šentovcu, Franca Cankar, Podreber - 20. marca 2000

- kaplanija** = beneficij z omenjeno obveznostjo, vezano na določen oltar; *glej še* BENEFICIJ
- KATEKIZEM** = knjiga z osnovami krščanske nauka, navadno v obliki vprašanj in odgovorov
- KNJIGA KRŠČANSKEGA NAUKA** - *glej* KATEKIZEM
- KONGRUA** = najnižji, s strani države določeni zajamčeni dohodki duhovnikov, delujočih v dušnem pastirstvu, in stolnih kanonikov
- KRESIJA** = deželno knežji okrožni urad na srednji stopnji v notranjeavstrijskih deželah v letih 1748-1849; okrožje
- KURACIJA** = cerkveno-upravna enota s stalnim duhovnikom (dušnim pastirjem)
- LEGATI** (cerkvi) = volila (cerkvi)
- LOKALIJA** = *nekdanj* teritorialna in delno upravna enota Cerkev, ki ima stalnega duhovnika (lokalista) in je podrejena župniji
- MAŠA VERSKEGA SKLADA** = maša, ki se plačuje iz sredstev verskega sklada, oblikovanega iz premoženja samostanov, razpuščenih pod cesarjem Jožefom II.; *glej še* VERSKI SKLAD
- MAŠNA USTANOVA** = ustanova, v okviru katere se v skladu z ustanoviteljevo voljo in v ta namen dodeljenimi gmotnimi sredstvi periodično opravlja določeno število maš
- MAŠNO USTANOVNO PISMO** = ustanovna listina mašne ustanove - *glej* MAŠNA USTANOVA
- MARIJINA DRUŽBA** - *glej* BRATOVŠČINE
- MATIČNA SPOROČILA** = sporočila matičnih podatkov: podatkov o rojstvu oz. krstu, poroki in smrti oz. pokopu
- MATRIKULA** = liturgični koledar oz. koledar bogoslužnih opravil
- MATRIKULA USTANOVNIH MAŠ** = koledar ustanovljenih maš - *glej* MAŠNA USTANOVA
- NADARBINA** = za trajno ustanovljena cerkvena služba, zvezana z dohodki, zlasti iz nepremičnin; dohodki in premoženje, zvezani s tako službo; *prim.* BENEFICIJ
- NAPOVED BENEFICIATA ZA KONGRUO** = napoved dohodkov imetnika beneficija kot osnova za določitev kongruje; *prim.* BENEFICIAT
- NEDELJSKA ŠOLA** = *nekdanj* šola ob nedeljah kot nadomestilo osnovne ali strokovne šole, zlasti v letih 1805-1869
- NORMALIJE** = *nekdanj* uradni predpisi, odločbe za poslovanje, organizacijo (nižjih) organov državne uprave, šolstva, železnic; zbirka takih predpisov, odločb
- ODKUP PODLOŽNIKOV** - *glej* ZEMLJIŠKA ODVEZA
- OKLICNA KNJIGA (KNJIGA OKLICEV)** = knjiga z vpisi podatkov o zaročencih, ki se pred sklenitvijo zakonske zveze v (obeh) matični(h) župnijski(h) cerkvi(ah) okličejo z namenom ugotovitve samskega stanu
- OPRAVILNI ZAPISNIK (OPRAVILNIK)** = v *Cerkvi* register prejetih in odposlanih dopisov v poslovanju župnijskih uradov ali drugih cerkvenih ustanov
- ORDINARIAT** (škofijski) = urad za upravljanje škofije
- OZNANIJA** - *glej* OZNANILNE KNJIGE
- OZNANILNE KNJIGE** = knjige, ki vsebujejo napovedi maš in mašnih namenov ter drugih verskih dogodkov, pa tudi opozorila in informacije o življenju v župniji nasploh
- POKOPALIŠKI ZAPISNIK** = seznam pokopov in/ ali pristojbin zanje
- POROČNI IZPRAŠEVALNI ZAPISNIK** - *glej* POROČNI SPISI
- POROČNI SPISI** = skupina spisov, ki navadno vsebuje samske liste zaročencev, poročne pogodbe, zapisnike duhovnika - poročevalca, spreglede ordinariata, naznanila o opravljenih oklicih, dovoljenja za poroko v tuji župniji, poročne liste ipd.
- RAČUNSKA KNJIGA** = knjiga dohodkov in izdatkov
- REGISTER DESETINE** = pregled desetinskih zavezancev in njihovih dajatev
- REPERTORIJ MAŠ** = seznam (kronološki, abecedni) maš, ki se opravljajo v določeni cerkvi
- REPERTORIJ K OPRAVILNIKU** = abecedni seznam gesel oz. zadev, ki so zabeležene v opravilniku; *glej še* OPRAVILNI ZAPISNIK
- REPERTORIJ OKLICEV** = seznam (kronološki, abecedni) oklicev
- REPERTORIJ ŽUPNIJSKEGA ARHIVA** = abecedno ali kako drugače sestavljen popis gradiva, hranjenega v župnijskem arhivu
- STATUS ANIMARUM (KNJIGA ŽUPLJANOV)** = knjiga z vpisi matičnih podatkov o družinah, njihovih članih in sorodstvenih vezeh, *nekdanj tudi* podatkov o t.i. velikonočnem znanju - poznavanju katoliškega verskega nauka, ki so ga duhovniki ugotavljali ob izpraševanju pred veliko nočjo
- SUBVIKARIAT (PODVIKARIAT)** = enota, skupina vernikov, ki ima stalnega duhovnika (podvikarja) in je podrejena vikariatu; *prim.* VIKARIAT
- ŠTOLARIJ** = pregled štolnine; *glej še* ŠTOLNINA
- ŠTOLNINA** = pristojbina(e) za zakramente, npr. krst in poroko, in določene cerkvene obrede, npr. pogreb
- TRETJI RED** = cerkvena organizacija pod vodstvom nekaterih samostanskih redov, katere člani opravljajo posebne molitve, verske vaje
- UBOŽNO SPRIČEVALO** = listina oz. potrdilo o (slabih) gmotnih razmerah osebe
- URBAR** (cerkve, bratovščine) = v času *fevdalizma* knjige z vpisi podložnikov oz. njihovih dajatev zemljiškemu gospodu (cerkvi, bratovščini)
- VERSKI SKLAD** = iz premoženja konec 18. stoletja razpuščenih samostanov pridobljene nepremičnine in denar pod državno upravo, namenjen vzdrževanju duhovščine
- VIKARIAT** = enota, skupina vernikov s stalnim duhovnikom (vikarjem), ki opravlja na ozemlju vikariata vsa župnijska opravila (med drugim krščevanje, poročanje, pokopavanje); 'podrejenost' matični župniji se je *nekdanj* kazala v izkazovanju manjših častnih in služnostnih prednosti
- VIZITACIJSKA POROČILA** = poročila ob obisku oz. vizitaciji, navadno župnije, ki beležijo gospodarsko in duhovno stanje cerkvene ustanove: stanje cerkvenih stavb in drugih nepremičnin, premično premoženje, versko življenje vernikov, vedenje duhovnikov ipd.
- VLOŽNI ZAPISNIK** = *prim.* OPRAVILNI ZAPISNIK
- ZAPISNIK BIRE (BERE)** = pregled oddane bire; *glej še* BIRA
- ZEMLJIŠKA ODVEZA** = ukrep leta 1848, s katerim preneha podložništvo
- ŽENITNI ZAPISNIK** - *glej* POROČNI SPISI

* Slovar podaja poenostavljeno razlago nekaterih manj znanih oz. manj razumljivih izrazov iz knjige: *Vodnik po župnijskih arhivih na območju SR Slovenije* (ur. E. Umek, J. Kos), Ljubljana: Skupnost arhivov Slovenije, 1975, 2 zv. Upamo, da bo pričujoča objava spodbudila pripravo podobnih slovarjev.

Stare merske enote

Stane Arh

Razvoj obrti in trgovine sta narekovala, da so se na širšem območju uveljavile iste merske enote. Na našem ozemlju segajo začetki predpisanih mer že v 16. stoletje. Določba, izdana 19. avgusta 1588, je predpisala mere za dolžino: dunajski seženj, dunajski čevljev in dunajski palec. Predpisan je bil tudi njihov medsebojni odnos:

- 1 dunajski seženj = 6 dunajskih čevljev
- 1 dunajski čevljev = 12 palcev

Patent, izdan 5. decembra 1687, je predpisal velikost prostorninske enote za suho blago, to je vagan:

- 1 vagan = 1,9471 kubičnih čevljev.

Celovito je predpisal vse uporabne merske enote na našem ozemlju šele patent z datumom 14. julij 1756. Minilo pa je kar nekaj časa, da so se predpisane mere uveljavile. Najprej so jih začeli uporabljati v spodnji Avstriji. Proti koncu 18. stoletja so jih uporabljali že tudi v nemških deželah Avstrije in na Ogrskem. Šele po 1. avgustu 1858 so se te predpisane mere enotno uporabljale v celotni Avstriji, niso pa jih sprejeli v lombardsko-beneškem kraljestvu, ki je v tistem času pripadalo tudi k Avstriji. Enote so bile v veljavi vse do uvedbe novih (francoskih) enot, ki jih je uveljavil predpis, izdan 23. julija 1871. Nove enote (meter, kilogram, sekunda) so se začele uporabljati s 1. januarjem 1873, z obvezno uporabo od 1. januarja 1876. Uporabljamo jih še danes.

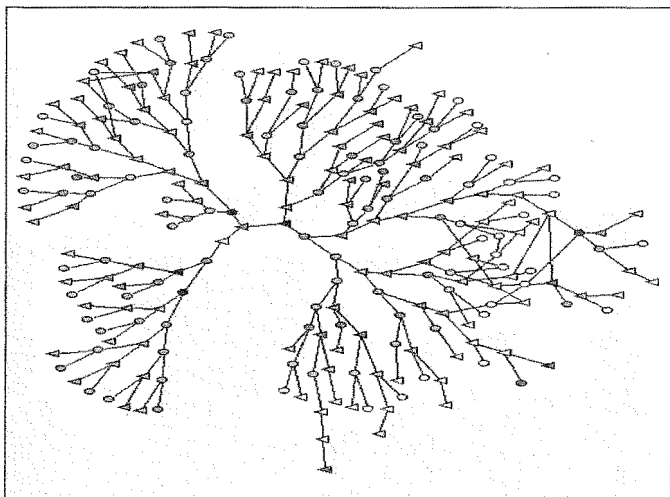
Nove enote so se izkazale za veliko bolj praktične od starih, zato so se hitro uveljavile po celem svetu.

- Število osnovnih enot za posamezno količino se je zmanjšalo na eno samo: meter (dolžina), kvadratni meter (površina), kubični meter (prostornina), kilogram (masa) itd.

- Manjše in večje enote od osnovne so del desetiškega sistema, zato je bilo računanje z njimi bolj preprosto. Osnovno enoto je bilo potrebno samo množiti ali deliti z večkratnikom števila deset.

- Medsebojni odnos osnovnih enot različnih količin je bil natančno določen z naravnimi zakoni in pojavi.

- Nove enote so se uveljavile po celem svetu, zato je odpadlo zamudno preračunavanje med enotami, ki so veljale na posameznih področjih.

Stare merske enote tonejo v pozabo. Srečamo jih le še pri prebiranju starih listin, a zanje ne vemo vrednosti. Zato smo pripravili pregled merskih enot, ki so jih uradno uporabljali v naših deželah do leta 1872. V prvi koloni je osnovna enota, v drugi je pretvornik za najbližjo manjšo enoto, v tretji koloni je vrednost enote preračunana na enote, ki jih uporabljamo danes. Zajete so vse enote, tudi tiste, ki se niso pogosto uporabljale.

1 poštna milja = 4000 dunajskih sežnjev = 7585,936 m

Za dolžino:

1 poštna milja = 4000 dunajskih sežnjev = 7585,936 m
 1 dunajski seženj = 6 dunajskih čevljev = 1,896484 m
 1 dunajski čevljev = 12 palcev = 0,316081 m
 1 palec = 12 četrtr = 2,63401 cm
 1 četrtr = 0,219501 cm

dolžinska enote za krojno blago:

1 dunajski vatel (laket) = 2,46 dunajskih čevljev = 0,777558 m

Za površino:

1 avstrijska (poštna) kvadratna milja = 10000 oralov = 5754,642 ha
 1 dolnje avstrijski oral = 160 kvadratnih sežnjev = 0,5754642 ha
 1 kvadratni seženj = 36 kvadratnih čevljev = 3,596652 m²
 1 kvadratni čevljev = 144 kvadratnih palcev = 0,099907 m²
 1 kvadratni palec = 144 kvadratnih četrtr = 6,93799 cm²
 1 kvadratni četrtr = 4,81804 mm²

Za prostornino:

1 kubični seženj = 216 kubičnih čevljev = 6,820992 m³
 1 kubični čevljev = 1728 kubičnih palcev = 31,57867 dm³
 1 kubični palec = 1728 kubičnih četrtr = 18,27469 cm³
 1 kubični četrtr = 10,5756 mm³

za suho blago (votla mera):

1 avstrijski vagan = 1,9471 kubičnih čevljev = 61,48682 litra
 1 kubični čevljev = 31,57867 litra

za tekočine (posodna mera):

1 avstrijsko vedro = 1,792 kubičnih čevljev = 56,5890 litra
 = 40 bokalov
 1 bokal = 4 masljice = 1,414724 litra
 1 verček = 1,5 masljica = 0,353681 litra
 1 masljica = 0,235788 litra

Za maso:

trgovske enote:

1 dunajski cent = 100 dunajskih funtov = 56,0060 kg
 1 dunajski funt = 32 lotov = 0,560060 kg
 1 lot = 4 kvintelce = 1,750187 dag

enote pri 'colni vagi':

1 colni funt = 30 poštnih lotov = 0,5 kg

lekarniške enote:

1 lekarniški funt = 24 lotov (trgovskih) = 0,420045 kg

zlatarske enote:

1 dunajska marka = 65536 ravnalnih vinarjev = 0,280668 kg
 1 karat = 48,125 dunajskih ravnalnih vinarjev = 0,205969 g

Od vseh teh enot so jih praktično uporabljali le 10: čevljev, vatel, kvadratni čevljev, oral, kubični čevljev, vagan, vedro, bokal, funt, lot.

'Slovenski' priimki na Slovaškem

Vladimir Bohinc

Z rodoslovjem se na Slovaškem ukvarjam dve leti. V začetku nisem bil prav preveč pozoren na priimke, ki so podobni slovenskim. Imel sem polno drugih skrbi. Stvar se je spremenila, ko sem pri raziskovanju Velike Lesne pod Tatrami tam našel veliko Brozov in Krajerjev.

To me je namreč zelo presenetilo. In pri vsakem nadaljnjem raziskovanju sem našel nove priimke. Istočasno sem tudi počasi začel spoznavati različne migracijske tokove, o katerih se sicer zelo malo ve. In videl sem, kako so se posamezni priimki počasi premikali iz vzhoda na zahod in jug Slovaške in še naprej, v Ameriko ali Francijo ipd.

Za svoj priimek bi še pred kratkim dal roko v ogenj, da je tako slovenski, da bolj ne more biti.

Nisem več tako prepričan.

In tako sem za začetek začel zbirati take priimke, ki so mi bili znani iz Slovenije. Nekaj takih priimkov poznam osebno, nekaj jih je pa iz javnega življenja. Bi rekel, da skoraj presenetljivo veliko.

Npr.: Badjura, Počkaj, Franko, Guzej, Haberl, Hudeček, Hujs, Jakac, Jurkovič, Krpan, Malus, Ovsenik,

Papež, Peer, Penzeš, Peterka, Prešern, Repovž, Rohaček, Šeligo, gospod Smodlaka, Stefan, Ulaga, Vrabc, Zupan.

V telefonskem imeniku nisem našel priimkov Bormes ali pa Komenda, vendar sem jih vključil, ker sta znana pojma.

Priimek Gallus sem opazil še takrat, ko se s tem še nisem zavestno ukvarjal in si nisem zapisal kje je to bilo. Vsekakor pa ta priimek obstaja tu na Slovaškem še danes.

Da ne bo nesporazuma; to so priimki, ki so podobni ali pa enaki priimkom, ki sem jih našel v cerkvenih matrikah iz 19. stoletja. Na Slovenskem je še dosti drugih priimkov iz Češke, kot so Bloudek ali pa Novy in podobno. Z temi se nisem ukvarjal.

Tudi Novakov je tu in tam toliko, da popolnoma izkrivijo statistiko.

Gospod Smodlaka v Sloveniji verjetno ne obstaja. Se pa spomnim, da je živel v eni pripovedki.

Vsekakor me zelo zanima, kako so ti priimki prišli na Slovensko in kdaj, ali pa mogoče v nekaterih primerih tudi obratno. Pogledal sem tudi v telefonski imenik Slovenije, da bi videl, koliko teh priimkov pri nas sploh je. Števila so zelo različna, v glavnem pa precej nizka.

To bi lahko potrdilo domnevo, da so priimki prišli na Slovensko pred še ne tako davnim časom. Enostaven generacijski račun mi pokaže, da bi zadostovalo, da je prišel pred dvesto leti le eden in imamo danes lahko 70 ali še več moških potomcev z takim priimkom.

Ta razmišljanja so sicer še popolnoma v povojih, ker to lahko delam le spotoma, ampak zdi se mi, da sem na dobri poti.

Zelo zanimivo bi bilo tudi vedeti, koliko slovaških vojakov iz prve svetovne vojne je ostalo pri nas.

Ali pa, koliko časa živijo na slovenskem priimki kot so Jakac, Stefan, Ovsenik in Prešeren in Bor.

To so vprašanja, ki me bodo spodbujala, da bom te priimke še naprej zbiral in raziskoval.

Upam, da bo ta tabela zanimiva tudi za bralce.

Zelo rad bi se tudi povezal z nekom, ki slučajno katerega od navedenih priimkov raziskuje.

Slovaški jezik ima še zelo veliko arhaičnih slovanskih (in tudi slovenskih) izrazov in tako tudi za nas, Slovence, celo vrsto zanimivih in hudomušnih priimkov.

Priimek na Slovaškem	Leto	Kraj	Priimek v Sloveniji	
Žbogar	1889	Bratislava-Sv.Martin	Žbogar	111
Žemba	1917	Pezinok	Žemva	52
Amon	1757	Pezinok	Amon	138
Bagyura		Myjava	Badjura	2
Balderman	1876	Pezinok	Balderman	7
Bardon	1880	Myslenice	Bordon	89
Bednar	1865	Drahovce	Bednar	12
Benedik	1882	Modra	Benedik	169
Benko	1880	Myslenice	Benko	261
Bočkaj		Bošany	Počkaj	8
Bohinc	1750	Pezinok	Bohinc	125
Bohovič	1880	Čunovo, Bašovce	Bogovič	103
Boor		Myjava	Bor	
Bormes				
Bragant	1832	Pezinok	Bergant	369
Broz		V.Lesna	Broz	17
Csetz		Torysky	Čeč	47
Decleva	1889	Bratislava	Dekleva	182
Dolgan	1880	Myslenice	Dolgan	95
Fabian		Šaštin	Fabian	8
Fortuna		Vzhod	Fortuna	101
Franko	1880	Chmelovec	Franko	161
Frass	1880	Myslenice	Fras	507
Gallus				
Gomboss	1850	Medzev	Kompoš	15
Gorjancz	1914	Bošany	Gorjanc	227
Groessler	1896	Dubravka	Grošelj	297
Guzej	1864	Stakčín	Guzej	62
Habrla	1730	Pezinok	Haberl	7
Hudeček	1750	Pezinok	Hudeček	9
Hujša		V.Levare	Hujš	14
Ivaniš	1663	B.Bystrica-Lučatin	Ivaniš	4
Jakac	1730	Pezinok	Jakac	46
Jaklič	1885	Bratislava	Jaklič	240
Janiš		Brezova	Janiš	6
Juhas			Juhas	4
Jurkovič		Pobedim	Jurkovič	182
Kajfas	1625	Orava-Chlebnice	Kajfež	57
Kamenčák	1823	Pezinok	Kamenšek	139
Kmett	1663	B.Bystrica-Slov.Lupča	Kmet	99
Komenda	1625	Orava		
Kordiš	1658	Orava-Nesluša	Kordež	101
Korman		Orešany	Korman	8
Korpan	1625	Dolny Kubin	Krpan	100
Krajník		Zemplin	Krajník	143
Kuchar	1880	Pobedim	Kuhar	639
Lacko		Pezinok	Lacko	14
Legat	1889	Modra	Legat	120

Mach	Kovalov-Šaštin	Mach	3
Majdič	1570 Topolčany	Majdič	114
Malašič	Petržalka	Malešič	61
Maleschuetz	1883 Pezinok	Malešič	
Malus	Bošany	Malus	70
Maštrla	Kovalov	Masterl	12
Šober	1880 Myslenice	Šober	54
Ovsenik	1803 Pezinok	Ovsenik	50
Papež	1625 Orava, Nižna ves	Papež	298
Paulus	Brezova, N. Lehota	Paulus	9
Peer	1768 Rača	Peer	18
Penzeš	Hor. Vinodol	Penzeš	1
Peter	1844 Pezinok	Peter	115
Peterka	Krakovany	Peterka	130
Pivko	1880 Bratislava	Pivk	207
Pivko		Pivko	8
Plačko	Brezova	Plačko	1
Pleša	1870 Vrbovce	Pleša	20
Polak	Zahorie	Polak	258
Poropatič	1880 Čunovo	Poropat	87
Prišernik	1750 Rača	Prešern	60
Raposs		Repovž	112
Raposs	1880 Modra	Repovš	33
Remsa	1750 Pezinok	Rems	82
Ribarits	1885 Piešťany	Ribarič	67
Rohaček	1846 Pezinok	Rohaček	2
Sajovic	1750 Rača	Sajovic	253
Seliga		Šeligo	75
Seliga		Šeliga	16
Seserko	1879 Piešťany	Šeserko	50
Simončič	1850 Šaštin	Simončič	285
Sivec	Torysky	Sivec	110
Skok	Vrbovce	Skok	436
Šmotlaka	Bošany	g. Smodlaka	
Sovinec	V. Levare	Sovinc	90
Sovinec	V. Levare	Sovinec	4
Stebele	1770 Pezinok	Steble	10
Stefan	1850 Pezinok	Stefan	4
Strnad	1887 Bratislava	Strnad	305
Strnat	1750 Rača	Strnad	
Szlovinec	1876 Pezinok	Slovenec	10
Ulahla	1774 V. Levare	Ulaga	121
Urban	Pobedim-Bašovce	Urban	24
Vajgl	1830 Pezinok	Vajgel	8
Valent	Šaštin		
Vastl	1880 Pezinok	Vastl	8
Vidan	1911 Beckov	Vidan	4
Vrabec		Vrabec	132
Železnik	1880 Myslenice	Železnik	422
Zupan	Jarovce-Bratislava	Zupan	203
Zvonar	Brezova	Zvonar	53

Ali jih kdo pozna - drugi del

Dagmar Slekovec

Leta 1885 je začel Milan Škerlj - takrat star 10 let - obiskovati 1. razred gimnazije v Novem mestu. Tu je sprva živel sam pri dijaški gospodinj, pozneje pa so za njim prišli iz Žužemberka še ostali člani družine, ker je oče začel delati na sodišču v Novem mestu. Spominja se svojih profesorjev, sošolcev, prijateljev in nekaterih pomembnih Novomeščanov iz l. 1885 do 1893.

Novo mesto

V tem času so v Novem mestu delovali trije stražniki, ki gotovo niso bili agresivni možje, najmanj njih vodja **Pureber**, **Muska** je bil malo bolj siten, mladi **Hrovat** je bil pač mlad in zato nekaj ostrejši. Grešniki, s katerimi so se spopadli, so bili baje, naglašam baje, **dijaki Praunseis**, **Šuklje**, **Lopan**, trije Štajerci, pa tudi starejši gospodje, med njimi **knjigarnar in tiskarnar pokojni Janez Krajec**, ki smo ga vsi spoštovali in visoko cenili, pa tudi **Nace Hladnik**, **Robert Ogorevc** in **davčni uradnik Albert Ross iz Kranja**.

Novo mesto je bilo takrat, l. 1885, še precej ne nemško, temveč nemškutarsko. Seveda je bilo med uradniki in meščani tudi nekaj pravih Nemcev, toda **Zurc**, **Luser (Luzar)**, **Gustin**, **Ažman (Asmann)** i.t.d. niso bili Nemci, **Grm (Germ)** in **Smola** in **Ogoreutz** tudi ne. Seveda pa ime ni bilo odločilno. **Lekarnar Rizzoli** je bil brez dvoma Italijan, držal je bolj s Slovenci, godel je celo na koncertih v Čitalnici. Morda je bil zato s Slovenci, ker je bil drugi **lekarnar Bergmann** Nемец? **Seidli** so bili trdi Slovenci, tudi tista hči, ki je bila vdova **Schulz**, **Rohrmanni** so bili trdi Slovenci, **Pauerji** trdi Slovenci, zato pa je bil 90 let stari **Hočevan** na nemški strani in **trgovec Božič** tudi. **Tandler** je bil res Nемец; **Wepustek** najbrže, **Ilovsky** gotovo Čeh, družina pa slovenska. **Pl. Langerji** so bili Nemci, pa narodnostno jako umerjeni stari Dolenjci, **pl. Jelovski-Fichtenau** so v dolenski liniji šteli za Slovence, v štajerski ne; poslednji **Fichtenau** - preživel ga je sicer pohabljen samski brat, toda možkih potomcev ni bilo, je bil pri 'Sokolu' zastavonoša, žena je bila doma iz Postojne, roj. **Hutter**, nemškega mišljenja. Mož je umrl mlad, štiri hčere niso bile ne prav Slovenke, ne prav Nemke, pa menda le bolj prvo.

Uniformirana meščanska garda - 'purgarji' - s kratkim nazivom je izvirala iz časov francoskih vojn. **Komandant** v činu **stotnika** je bil v mojih časih **Vrtačič**, **kmetovalec** in nekoliko **trgovec** z vinom, **nadporočnik** je bil **gostilničar Kos**. **Kapelniki** so bili različni po sposobnostih, marljivosti, narodnosti. Največ je bilo Čehov. Dva sem dobro poznal: **Tucka** in **Miškota Poulo**, poleg teh še **Nestor Nimrod** in **Vlasyk** ter Štajerec **Emeršič** in Nемец **Lang**.

Tudi med Dolenjci so bili prav dobri godci. Kaj bi bili naši dijaški orkestri brez **črevljarja Papeža**, **sluge pri okrajnem glavarstvu Wolfa**, **Knafelca** iz Šmihela in **Mišiča**.

Vse Novo mesto, takrat popolnoma brez industrije, je živelo od uradov in od gimnazije. Tako je prišel v Novo mesto pokojni **dr. Edvard Volčič**, **sodnik**. Menda je poskušal ustanoviti konkurenčno kapelo. Stvar je postajala groteska, prava 'batrahomiomahija', nevihta v kozarcu vode. Kako se je slednjič končala, ne vem, odšel sem trajno iz Novega mesta.

V tistih mojih gimnazijskih letih se je dobojeval boj za slovenstvo mesta do konca, odločen je bil že prej. Pri volitvah so dosledno zmagovali slovenski kandidati; vse to je opisal pok. **Šuklje**, morda malo po svoje, ko ne priznava dovolj zaslug **notarju Pozniku**, koroškemu rojaku, in **odvetniku Slancu**, Štajercu. **Odvetniki** so bili.

ko sem jaz prišel v Novo mesto, razen Slanca stari **dr. Škedl**, stric profesorja civilnega postopka **Arturja Škedla**, star Kranjec, nemški mislec, pa ne zagrizen mož, in še starejši **dr. Rosina**, Šukljevi tast. Škedla in Rosino je kmalu pobrala smrt, za njima sta prišla **dr. Segula** in **dr. Žitek**, prvi mislim Korošec, drugi Štajerec, prvi navdušen Sokol, tudi veren Slovenec. S temi tremi odvetniki je Novo mesto dolgo izhajalo, in še skoro celi Dolenjski so pomagali.

Prošta sta bila v mojih časih **dr. Elbert** in **Peter Ulrich**.

Cilinder so nosili **kanonik Frank**, stara svetnika **Vojska** in **Gestrin**, nosil ga je **prof. Perušek**, **prof. Šega**, **prof. Gembressich**, **prof. Skopal**, često predsednik **Gerdešič**. Cilinder je nosil mestni revež, postopač, kaj bi rekel, **Zungar**. Mož se mi je smilil, kakor se mi je smilila **'Romundija'**, postarna ženska. – Kako dober je bil **kanonik Hočevnar**, vse je razdajal in kot homeopat je zastoj zdravil, baje prav uspešno. In **Povšeta** je bila sama dobrota. Malo bolj hojeviti bi bil utegnili biti **Jeriha**, tako so pravili, v obče pa je bila tudi večina njihovih naslednikov svojim prednikom enaka kot na primer **prošt Elbert**.

V prvi šoli sem imel v prvem semestru za geografijo profesorja **patra Riharda Klemenčiča**, Novomeščana, za geografijo, bil je že bolan in prav malo prijeten mož, **patra Lackota** sem imel še v 5. šoli za slovenščino. Razen tega so živeli v samostanu še **patra bivša profesorja Bernard** in stari **Regalat**, štirje patri učitelji na deški ljudski šoli, **p. Florentin**, **p. Vilhelm Kočidišar**, **p. Inocenc Kopriva** in **p. Otokar Aleš**, in **p. Hugolin Sattner**, gimnazijski učitelj petja. S Savinčanom **p. Gothardom** sva večkrat veslala po Krki.

Gimnazijski katehet, **prof. dr. Marinko** je povsem brezplačno poučeval francoski najprej dva **Jordana** in rajnkega **Martina Colariča**, pozneje pa iz našega razreda štiri najboljše: **Jarca**, **Mendlika**, **Metelka** in mene, bili smo menda v 4. šoli.

Marinko je stanoval pri starem **Kravsu**, kapiteljskem organistu. Jemal me je tudi na počitnice na svoj dom, Komanijo pri Dobrovi. Tu sem se spoznal s pok. **Lojzetom Rantom**, ki je v 6. šoli postal moj sošolec. Tudi **Lojzetovega** mlajšega brata, **patra Gvidona**, sem spoznal takrat.

Z očetom sta si ostala zvesta brusniški, pozneje mirnopeški, župnik **Valentin Brgant**, dobričina, mož več kot skromnega duha, hudo pod komando svoje kuharice **Urše**, toda zvest prijatelj.

Pogumni usmiljeni bratje so kupili mali gradič **'Aumanov grad'** ali **'Kvetkovičev grad'** (po lastniku upok. majorju, ki sem ga še poznal) in nekaj sveta okoli njega in začeli **moško bolnišnico**. Prvi predstojnik je bil pater – ali frater – **Kajetan Popotnik** in prvi primarij in sekundarij, kirurg in internist je bil pok. **dr. Peter Defranceschi**.

Brate sem cenil, ko sem videl, kako lepo so ravnali z dvema jetičnima sošolcema, ki sta pri njih umirala, in s prijateljem **dr. Geršakom**, ki ga je skozi več kot dve leti hodil dan za dnem masirat in elektrizirat **brat Primitiv**, mož, ki je bilo smrten greh, da se ni mogel izsolati za zdravnika.

V začetku sem živel v Novem mestu sam. Oče mi je preskrbel stanovanje in hrano pri eni prvih, najbolj uglednih dijaških mater, pri vdovi **Tereziji Aschmann**, roj. **Lusar** – torej dolenjski Nemki, ki je poleg sina, stavca pri Krajcu, **Vilkota** imela takrat 18-letno hčer **Angelo**, dobro dušo, ki je po materini smrti prevzela 'zavod', redila menda osem dijakov. Bili so šestošolca **Belokranjec Požek** in **Štajerec Samperl**, tretješolec **Strmole**, nekje od Stične, drugošolec **Metličan Pezdirc** – nečak 'strica' **Medveda** v Mariboru, dva mlajša brata **Požka** četrtošolca ljudske šole, in midva, **Žan Dereani** in jaz.

V šoli sem se kmalu spoznal. **Ravnatelj** je bil takrat **Senekovič**. Razumel sem se z vsemi profesorji, samo manj s **patrom Rafaelom**. Ta bi mi bil najbrže zastudil geografijo, ko bi ne bil umrl. Za njim je prišel **Orožen**, samo za en semester. V vseh predmetih mi je sicer

šlo prav dobro, samo ne v **risanju**, ki je bilo na novomeški klasični gimnaziji v spodnjih razredih obvezno. Učil ga je profesor **Riedl**, **Nemec**. Odličnjakov nas je bilo kar šest: **Rojec**, **Reisner**, **Mendlik**, **Metelko**, **Jarc** in jaz, mislim, da se ne motim. **Razrednik** je bil **Breznik 'Brigule'**, slovenščino nas je učil **Poljanec**, matematiko in prirodoslovje **Drganc**, nemščino menda tudi **Breznik**. Čeprav je razmeroma malo 'Ljubljančanov' prihajalo v Novo mesto, so bili po dijaških opisih tudi nam dobro znani **Borštinar**, **Wester**, **Žakelj**, **Bartelj**, **Gratzy**, **Hintner** in se drugi.

Čez nekaj mesecev se je preselil v Novo mesto še oče. Pri **Brunnerju**, takrat prvi slovenski gostilni v Novem mestu, se je hranilo razen očeta več samcev. Spominjam se živinozdravnika, ki je bil zaročen z eno domačih hčera, in profesorja **Peruška** in nekega **Seemanna**.

Oče se je domenil s svojim prednikom, vipavskim rojakom, prijateljem **dr. Andrejem Ferjančičem**, ki je bil imenovan menda za okrajnega sodnika v Ptuj, da prevzame stanovanje pri **Kastelcu** – **Fetzenkramerju**. Nismo bili edini. V prvem nadstropju so bili razen nas še **dacarji (Možina)** in vdova **Amalija Rozina**, mati tedanjega avskultanta **Tončka Rozine**, ki je umrl kot sodni predstojnik v Ratečah, slednjič kot samec – najemnik gospodarja poleg nas – **suplent Orožen** in pozneje profesor **Požar**.

Pošta v dolenjski metropoli ni bila državna, še nekaj let ne. Poštar je bil graščak in posestnik največje hiše v Novem mestu, **Jelovešek pl. Fichtenau**, v vsakdanjem življenju samo **Fichtenau**. Pošto je raznašal en sam **pismošola**, mali, drobni **Matiček Avsenik**.

V drugi šoli smo dobili dva nova profesorja, **Vrhovca** za **zgodovino** in geografijo, **Šturma** za **risanje**. V četrti šoli smo dobili za **latinsčino** **Bežka**. Ta nas je naučil še več kot Perušek. **Grški** sem se naučil mnogo manj. Pet let nas je učil **prof. Koprivšek**.

V počitnicah med prvo in drugo šolo sem se učil jahati. V Št. Petru je kaplanoval **Pavle Kramar**. Nagovoril je očeta, naj me pošlje njemu, da me nauči jahati. Jaz sem bil seveda navdušen, manj oče.

Pozneje, ko smo živeli v **Vrtačičevi hiši**, sem začel inštruirati. V hišici nasproti je stanoval predstojnik okrajnega sodišča, **pl. Ulepič**. Imel je tri otroke: sina **Roberta**, ki je bil v šoli moj vrstnik, ki je pa bil gojenec **Terezianišča**, ter hčeri **Theo** in **Litto (Melitto)**. Sin je bil manj nadarjen in dobil ponavljalni izpit, jaz pa sem z njim ponavljal.

V **Vrtačičevi hiši** 'smo' tudi začeli rediti študente. Prva naša študenta sta bila **Milan Mencinger** in **Oskar Hladik**. Oskar je iz nižje gimnazije prinesel slabo podlago in marljiv tudi ni bil. Tako je imel oče z njim mnogo skrbi, **inštruktor Andrej Krajec** – poznejši župnik-astronom v Bohinjski Bistrici pa mnogo dela. Pozneje, ko smo stanovali pri ge. **Chiaruttini** je pri nas prebival naš tretji študent **Aleksander Guzelj**. Še enega študenta smo imeli na hrani in stanovanju. Prišel je v času, ko sem bil jaz enoleten prostovoljec, **Giovanni Bader** iz Gorice je bil. Oče je bil milijonar, pa jako čestit mož. Sin ni bil neumen, nikakor ne, toda bil je mislim edinec in spolnila se mu je vsaka želja, on pa očetu ni spolnil želje, da bi se bil kaj rednega učil. Ko je prišel k nam, je bil star 26 let, bil je že rezervni častnik, absolviral je v Švici skoro celo medicino, toda pri nas, t.j. v tedanji Avstriji, mu vse skupaj ni pomagalo nič, ker ni imel mature. Njegov goriški mentor, **prof. Brbac** se je obrnil na novomeškega kolego ali celo na ravnatelja **Detelo** za stanovanje mlademu **Badru**.

Poleg teh štirih dijakov na hrani in stanovanju smo imeli skoro vedno še kakega revnega študenta po en, dva dni v tednu na hrani vbogajme. Dveh se spomnim. Eden je bil moj sošolec, **Jože Povođen**, od Ruš doma. Prišel je v Novo mesto v 6. šolo. Nezaupljiv in zakrknjen fant je bil. Šele proti Vsem Svetim je sošolec **Tone Jarc**

nekako zvedel, da Povoden strada, da se skozenj vidi. Vzela sva stvar v roke in posrečilo se nama je, vsak na svojem domu in še pri drugih ljudeh preskrbeti Povodnu vsaj obed. Drugi naš revni dijak je bil **Zajec**, mislim da **Ivan**, doma od Cirknega.

Pri **Vrtičiču** smo imeli na dvorišču mnogo zabave, ne le mi domači, temveč tudi tovariši, ki so prihajali k nam. V hiši je pri Vrtičiču stanoval **Jozelj Bojanec**, v šoli leto za menoj, sin imovitega kmeta in župana v St. Petru. V isti ulici je pri pismonošu **Avseniku** stanovalo par dijakov, še več pa pri **Vidmarjevi Nani**. Eden ali drugi od njih nam je tudi drugoval.

Iz tistih časov se spominjam **Nika Zupančiča** in **Otona Župančiča**, prvega bolje, ker je že takrat imel geografske težnje, kakor jaz. In še dveh pravih sošolcev - Zupančič in Župančič sta bila mlajša - se dobro spominjam, to je **Arturja Pekareka** in **Janeza Meteljka** iz Sedeče vasi pri Št. Jerneju. Oba sta umrla zaradi sušice..

Telovadba je bila na gimnaziji pastorka. Telovadili smo v sokolski telovadnici. Več se nas je tudi vpisalo v neobvezno telovadbo. Nekaj je poleg boljše telovadnice pripomoglo, da je za **Koprivškom**, ki sam ni bil telovadec, prevzel telovadbo prof. **Kerez**. Ta je bil Nемеc, kakor njegov prednik, **Štanger**, toda čisto drugačen mož. Štangerja se je vse balo, Kerez je bil takoj priljubljen, vesel, šaljiv mož, ki je ob vsi avtoriteti znal biti v telovadnici dobre volje. Ni bil dolgo v Novem mestu; za njim je prevzel telovadbo na gimnaziji sokolski vaditelj, davčni uradnik **Ignac Klein**, imponiral nam je, ker je bil izvrsten telovadec - Kerez je bil za to že preveč rejen. - Prišla sta v 5. šolo iz Ljubljane **Kuder** in **Rape**, oba sokolski vzgojena izvrstna telovadca, pred njima še **Mejač**.

V peti šoli smo dobili par novih profesorjev. Za **latinščino Breznika**, ki nam starim sošolcem, za Peruškom in Bežkom, ni delal skrbi, za **nemščino in zgodovino** pa **Nikodema Donnemüllerja**, Tirolca iz Zusta, velikega, krepkega moža, ki se je pa od silne kratkovidnosti držal precej sklonjeno. Mož je bil pravi Tirolec. Bil je iz 'Jušta', namesto 'nichts' je izgovarjal 'niš' in to se ga je prijelo kot nadimek, kakor je bil **Breznik 'brigele'**, **Marinko 'mahin'** (tako je izgovarjal nemško besedo 'mithin', ki jo je rad rabil v višji gimnaziji), **Perušek 'Peruc'** itd. Donnemüllerjev naslednik je bil **Kaspar Paumer** iz Zgornje Avstrije.

V peto šolo je prišlo tudi mnogo novih sošolcev. Med njimi je bil **Milan Geršak**, sin notarja **Ivana Geršaka** iz Ormoža, s katerim sem mnogo veslal na Krki.

Ko je Geršak odšel, sem inel rad za tovariša zlasti pokojnega **Milana Šukljeja**, ki je bil izvrsten tovariš: ljubezniv, krepak, odločen, brez strahu. Z njima se mi pri veslanju ni nikoli nič pripetilo, dasi smo bili prav drzni. Že kar v začetku mojega plovstva, ko smo še imeli navadna vesla, sva veslala z **Jankom Bartlom**.

Tudi sam sem veslal, ali s sestro **Ano** in njeno in svojo prijateljico **Marico Rozinovo**. Obe sta bili dobri veslačici.

V višji gimnaziji sem redno inštruiral. Začelo se je tako, da je oče **Mencinger** naprosil mojega očeta, naj pomagam njegovemu tretjemu sinu **Antonu (Toncu)**, ki je stanoval pri pismonoši **Avseniku**. Pravzaprav se je s to rejo ukvarjala bolj njegova žena **Urša** in reči je treba, da je bila izvrstna dijaška mati. Druga dva učenca sta mi bila sinova učiteljev **Rupnika** in **Šetine**, očetovih prijateljev še iz Črnomlja; z **Rupnikovo** materjo je bila velika prijateljica tudi moja mati. Precej je bilo učencev. Poleg **Schmidta**, ki sem mu pomagal le iz prijateljstva dvakrat skozi ponavljalni izpit in ki je potem odšel k vojakom, sem v nekih počitnicah pripravljaval menda za ponavljalni izpit najstarejšega sina očetovega predstojnika, državnega pravdnika **Schwingerja**; z **Edmundova** sva se prav dobro razumela, bil je manj nadarjen, pa jako ljubezniv fant, po-

stal je vojak. Poučeval sem en semester drugega **Mencingerjevega** sina **Janka**, hudo komodnega fanta. Padel je v prvem semestru iz mineralogije in moral je popraviti pred koncem drugega semestra, sicer ni mogel v višji razred. Moj učenec je bil s še enim ali celo dvema drugima tudi naš pisatelj **Alojz Kraigher**. Jako rad sem ga imel; bil je v marsičem podoben Toncu Mencingerju; za šolo je bil manj nadarjen od Tonca, bil je pa jako ljubezniv, prikupnega vedenja. Stanoval je pri **Avseniku** in tam sem inštruiral tudi **Maurerja**, jako razvajenega, ne baš nadarjenega sina imovite družine. **Oton Guzelj**, najmlajši možki Guzelj je stanoval pri organistu **Hladniku**; po dve uri na teden sem se ubijal z njim, pa ni šlo in ni šlo. Oton pa je navzlic vsemu postal dober meščan in posestnik v Škofji Loki. Čisto drugačen učenec je bil **Henrik Sabothy**; temu je manjkala podlaga, tudi pretegnil se ni, bil je pa tako nadarjen, da je vseeno šlo prav gladko. Poslednji moj učenec gimnazijec je bil v počitnicah po maturi **Franc Šuklje**, najstarejši potomec politika Šukljeta.

V Krško sem prišel prvič o Božiču, ko sem bil v 6. šoli, torej 1890. Pri **Mencingerjevih** sta bila razen treh gimnazijcev še mali **Leon**, ki je hodil v ljudsko šolo in hči **Mici**, stara skoro na dan toliko kakor jaz, jako lepo, resno dekle, v katero sem se takoj zagledal, ki si pa iz mene ni mnogo storila. Spominjam se predstojnika okrajnega sodišča **Gregorina**, sodnika **Preskarja**, predvsem pa nadzornika savskih regulacijskih del **Hansa**, Nemca ali Čeha, odkod je bil, vsega tega ne vem. Priljubljen pa je bil povsod ob Savi, kakor so ga lepo sprejemali pri Mencingerjevih, tako v Brežicah pri **Planinčevih** in v Narodnem domu. Mencingerjeva žena je bila majhna, bolj drobna ženica, možu v nobenem pogledu enaka, ne po duhu, ne po telesu, toda jako marljiva gospodinja; nikjer je ni bilo mnogo videti, povsod pa se je poznalo njeno delo. **Hlapec Tona** je bil faktotum pri hiši, moška 'služkinja za vse', samo kahal ni. Zvečer je nam fantom pomagal sezuvati škornje.

Pri Sv. Vidu nad Čatežem so Slovenci priredili majhen 'piknik'. Spoznal sem že takrat dr. **Šmirmavla**, **živinozdravnika Mundo**, **knjigotrčca Schwentnerja**, **okrajnega sodnika dr. Vovška**, večkrat je prišel že omenjeni **Hans**. Malo so v slovenski družbi občili **Srebretovi**.

Tako je minila moja gimnazija. Oče in stric **Franc Trdina** sta se bila domenila, da pojdem vojake služiti k pešpolku v Ljubljani.

Rekorderji

19 otrok v desetih letih

Zakonca **Scott** iz Highlanda v Kansasu iščeta dom z velikim vrtom. Rabita ga zaradi številne družine. Poročena še nista deset let, pa se jima je že rodilo 19 otrok, samih dečkov, trinajst od njih je živih. Petkrat so se jima rodili trojčki, in dvakrat dvojčka.

Pred tem sta iskala nov dom v Kanadi. Od tam se je mama **Scott** vračala z vlakom z eno samo karto prvega razreda. Konduktar je bil odločen: »Gospa, cel vrtec pa že en more potovati z eno samo karto. Plačati bo treba.«

Mama **Scott** je ugovarjala: »Po pravilih se lahko otroci, mlajši od pet let vozijo v spremstvu staršev zastoj.« Pokazala mu je družinsko knjižico in spovednik je moral popustiti...

Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije (XXII. del)

Peter Hawlina

O sodobnih medijih je dokaj tvegano govoriti. Pojem sodobnosti je zlasti v računalniškem svetu dokaj pokvarljiva roba. Pod gornjim naslovom imam na splošno v mislih kakršnokoli obliko računalniškega zapisa. Ta je na žalost še vedno dokaj nezanesljiv. Zapis na papirju (če ne omenjam kamna) je še vedno veliko bolj zanesljiv kot različne oblike računalniškega zapisa. Morda se bo tudi to kdaj spremenilo. Kljub razmeroma slabši obstojnosti pa ima računalniški zapis prepričljivo prednost v več pogledih. Vseh ne bi omenjal. Trenutno me privlači cenenost, zmožljivost in izmenljivost.

Ravno izmenljivost je tisto, kar je pri klasičnih zapisih zelo težko, včasih celo nemogoče.

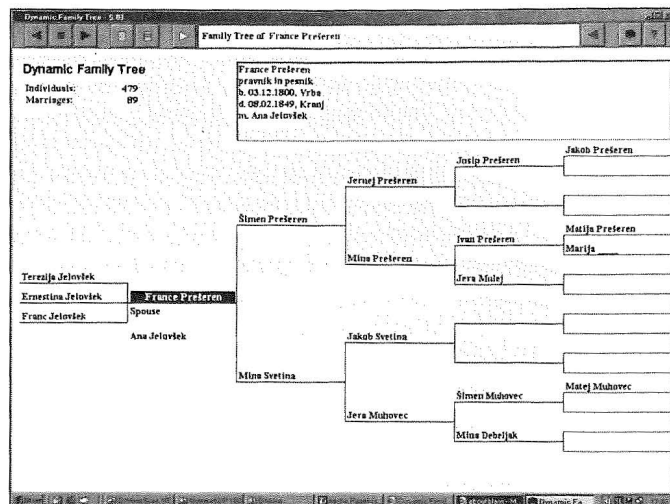
Če se spet omejimo na rodoslovno gradivo, smo priča nepregledni ponudbi tovrstnega blaga. Vse več tudi je predstavitev rezultatov raziskovalnega dela številnih posameznikov. Te predstavitve so najbolj dostopne, če jih ponudimo na ogled na spletu. Nekaj povezav na spletne strani posameznikov kažejo tudi naslovi na obeh naših temeljnih spletnih straneh <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm> in <http://genealogy.iip.si>.

Zanimivo si je ogledati predstavitvene strani, ki so jih na ogled postavili različni posamezniki. Posebej zanimiva je raznolikost v teh predstavah. Mnogi se dela lotijo z lastnimi močmi in spretnostjo, drugi se poslužujejo posebnih pripomočkov. Teh je spet toliko, da je pregled nad njimi skoraj nemogoč. Za predstavitve na spletu morajo biti podatki v posebnem formatu. Naš priljubljeni Brother's Keeper nima vgrajene rutine za neposredno izdelavo predstavitve na spletu. Nekateri drugi rodoslovni programi jo imajo.

Naše podatke bomo vseeno lahko pripravili za predstavitve na spletu tako, da jih bomo najprej preoblikovali v GEDCOM format. Tako pripravljen podatke je potem moč preoblikovati za predstavitve na spletu s številnimi pripomočki. Na naslovu <http://www.cyndislist.com/software.htm#HTML> je blizu 50 vpisov o posameznih tovrstnih programih. Nekateri od njih so naslednji:

Dynamic Family Tree Compiler
GED2HTML
Ged2Web
GED2WWW
Ged4Web
GedHTree
Gedpage
Genealogy Site Builder
JavaGED Genealogical Display System
webGED: Progenitor

Tri ali štiri od teh sem sam preizkusil. Rezultate sem za vzorec in poskus postavil na <http://www2.arnes.si/~krsrd1/vzorcn1.htm>.

Med temi mi je trenutno najbolj všeč Dynamic Family Tree Compiler. Ta program je tudi v zbirki programov, ki je izšla na CD-ju kot priloga letošnji majski številki časopisa WIN.INI.

Program ima pred drugimi sorodnimi isto prednost, kot jo ima Brother's Keeper - preveden je v slovenski jezik. Slovenski prevod je trinajsti po vrsti. Tokrat so nas prehiteli Hrvati, ki so bili dvanajsti. Program si lahko naložite brezplačno z naslova <http://www.linktop.demon.co.uk/dftcom2/>.

Časopis WIN.INI je letošnji majski številki priložil CD. Na njem je kak ducat rodoslovnih programov. Med temi je nova verzija programa Brother's Keeper, Dynamic Family Tree in še marsikaj. V isti številki je bil objavljen tudi prispevek P.H. z naslovom Računalniški pripomočki pri rodoslovnih raziskavah. Nekaj številke je ostalo v remitendi in jih bodo zainteresirani lahko po znižani ceni dobili pri založniku: WIN.INI, Vodovodna 30, 2000 Maribor. Tel.: 02 33 27 224 e-naslov: marketing@win-ini.si

V SRD načrtujemo letos izdajo še enega CD-ja. Vseboval bo nekatere izbrane rodoslovne programe in številne referenčne datoteke.

Rodbina Butina

Najnovejše raziskovanja izvora rodbine Butina ali rodovnikar na počitnicah

Dr. Stanislav Južnič

Konec julija sem letoval v Rovinju in pridno kolesaril po okolici. Nenadoma sem 10 km od mesta proti vzhodu v smeri mesta Kanfanar zagledal cestni znak za vas Putini in se spomnil na svojega novega soseda Mladena Butino, sina gozdarja z Broda na Kolpi, ki se je k Fari pred nekaj mesecev preselil s Hrvaškega, sicer pa je po starem očetu doma iz družine sodarjev iz kostelske vasice Laze. Od tam se je Anton Butina, rojen 31.10.1823 že leta 1856 preselil v hrvaški Kuželj. Obenem sem se spomnil tudi na pridnega rodovnikarja Vasjo Butina (Spodnji Rudnik II./51, 1000 Ljubljana, tel: 061/127-17-85), ki je svoj čas zapisal:

»Butine se pojavljajo v območju dinarskega gorstva, od Reke do Kotorina...

Glede na zgodovino... sta o izvoru rodbine Butina možni naslednji razlagi:

1. priimek Wittini in podobni (Wittine, Wittene, Wittinger, Witine, Witnie, Wuttinie in še kasneje Wittani) so predhodna oblika za Wut(t)ina, Butina je nemškega izvora;

2. priimek Wut(t)ina, Butina je uskoškega izvora...

Katera od obeh domnev je pravilna? Izvira rodbina iz Bitenj na Gorenjskem ali iz vasi Butina na planini Biokovo? Lahko se pojavi še kakšna nova domneva. Nekaj jih je že zapisanih, kot na primer ta, da so bili Butine italjanski trgovci (butega), ki naj bi prišli v Kostel ob velikih sečnjah tisinega gozda za potrebe italjanskih ladjarjev. Recimo, da se potrdi domneva o izvoru rodbine Butina iz vasi Bitnje...«

Tako kot na Slovensko-nemški jezikovni meji začetna črka primka Butina prehaja v 'W', na laško-slovanski strani prehaja v 'P'.

Ideja je dala besedo in že je 28.7.2000 stekel pogovor z domačinom iz vasi Putini, ki turistom pridno prodaja doma-

če pridelke, tudi tiste 'ta bolj ostre'. Obvestil me je, da v njegovi vasi živi le ena starejša ženska s priimkom Putina, pa še ta se je priselila iz cca 1 km višje ležeče vasi Šorići. V Šorićih in sosednjih vaseh pa živi še veliko oseb s priimkom Putina.

Rodovniška in kolesarska žilica me je nato zapeljala k bližnjemu pokopališču pod mestom Kanfanar levo v smeri Dvigrada. Lepo pokopališče žal ali bolje na srečo vsebuje le en nagrobnik s priimkom Butina, narejen v čast nedavno preminulemu Šimetu.

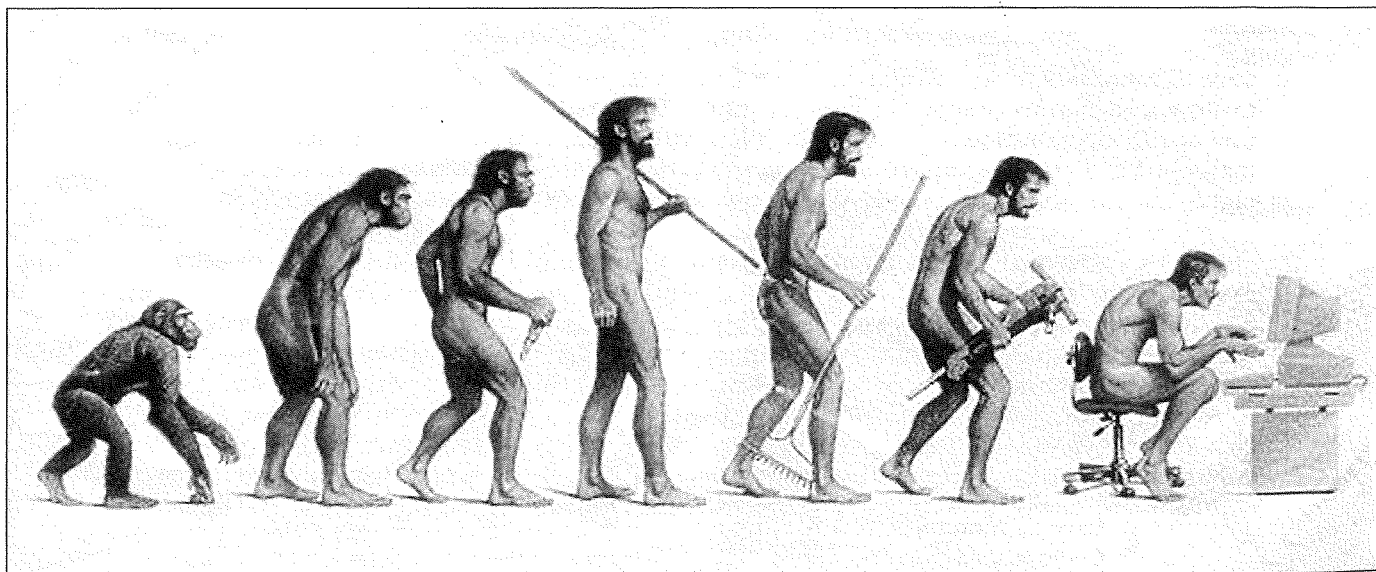
Sam Dvigrad pod Kanfanarjem je srednjeveško mesto, ki so ga prebivalci zapustili zaradi kuge in je danes v ruševinah. Obnavlja jih hrvaško spomeniško varstvo, vendar bolj počasi in je kljub močnemu vtisu nekoliko nevaren za sprehod. Kakorkoli že, v njem za Butinami-Putinami ni bilo sledu. Zunaj zidov srednjeveškega mesta pa je ostalo nekaj naseljenih hiš in kapelica.

Kot zgodovinar sem seveda takoj zavil v knjižnico Muzeja v Rovinju (tel: 00385-52-816720), da bi poiskal Damirja Matoševića, tamkajšnjega zgodovinarja in arheologa, čeprav sta Pazin in Reka sicer kadrovsko močnejši središči zgodovinskih raziskav od Rovinja. Prav tako sem si ogledal sorodno organizacijo, rovinjski Center za zgodovinske študije italjanske skupnosti, ki je izjemoma naslovljen kar v treh jezikih, kot se za Istro spodobi: v italjansčini, slovenščini in hrvaščini.

Od kot so torej Putine/Butine iz Istre? Jih bo mogoče rodovniško povezati z domnevnimi sorodniki v Kostelu, katerih rod se je s priselitvijo mojega soseda tako posrečeno povrnil v središče svoje nekdanje župnije?

Gotovo je treba štete Vasje Butine (Drevesa št. 2,3, vol. 4 (1997) str. 14), po katerem naj bi 4 osebe s priimkom Butina živelo v Istarski županiji dopolniti še z njihovimi sorodniki z začetnico 'P'. Naselitev tega rodu med Reko in Kotorjem in še posebej na Kornatskem otočju in v Šibeniku z okolico pa je treba razširiti tudi na zahod v Istro, v okolico mogočnih ruševin skrivnostnega Dvigrada.

Raziskovanje gotovo pridobiva na pomenu ob uspehih Dinamovega golmana Tomislava Butine...

Našel sem linijo, ki jo bom za začetek raziskal!!!

Super-rodoslovec Radovan

Aleja zaslužnih

Peter Hawlina

Franc Pokorn se je rodil 20. 9. 1861 v škofjeloškem predmestju Karlovec. Bogoslovje je študiral v Ljubljani in kot duhovnik služboval v različnih krajih. Kot možu reda in prizadevnemu zgodovinarju, mu je škof Jeglič dal službo škofijskega arhivarja. Pomemben je kot zbiralec narodopisnega blaga, zlasti v škofjeloški okolici. Del svojih raziskav je uspel objaviti, marsikaj je ostalo neobjavljenega. Med to gradivo bi za naš namen omenil zlasti rokopisno zbirko s podatki o znamenitih loških družinah. Zbirko hrani Nadškofijski arhiv v Ljubljani. Osnovna zbirka je v obliki kartoteke s 620 listki. Iz razpoložljivega arhivskega gradiva je izbral na stotine zaslužnejših posameznikov in družin. Zbirka bi bila izvrstno izhodišče za krajevni biografski leksikon in bi pokrivala obdobje do začetka 20. stoletja. Zbirka je uporabna tudi za rodoslovce, saj je skoraj brez izjeme pri vsakem posamezniku dodal informacije o starših in otrocih. Poleg neposredno uporabljenih rodoslovnih in biografskih podatkov je v njegovi zapuščini še mnogo drugega referenčnega gradiva. Naj omenim samo slovar krajevnih imen na Gorenjskem, spisek in razlago okrajšav v starih dokumentih, statistične obdelave po matičnih knjigah in še marsikaj drugega. Gradivo kar kliče po sistematični obdelavi.

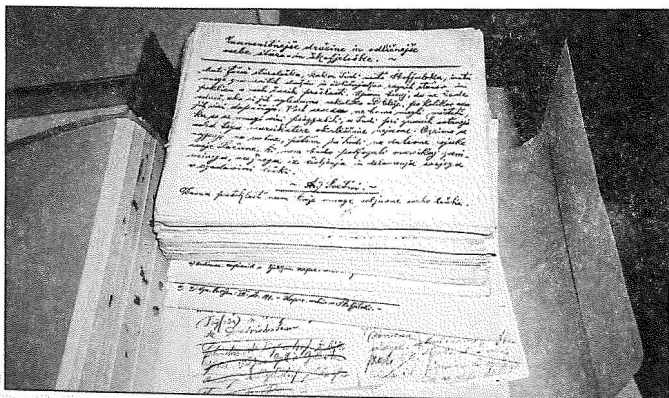
Za ilustracijo omenjenega gradiva podajamo njegov uvod.

Znamenitejše družine in odličnejše osebe staro- in škofjeloške.

Mati Fara starološka, kakor tudi mesto Škofja Loka, imata mnogo znamenitih družin in odličnjakov raznih stanov in poklica v vseh časih prošlosti. Upam torej, da ne bode odveč, ako si jih ogledamo nekoliko od bliže, po kolikor nam jih viri dopuščajo. Vseh seveda ne bomo mogli naštetih, ker so se mnogi viri poizgubili, a tudi pri znanih ostanejo vsled tega marsikatero okoliščine nejasne. Ozrmo se najpreje na svetne, potem pa tudi na duhovne rojake svoje Ločane, ki nam bodo pokazali marsikaj zanimivega, važnega iz življenja in delovanja svojega v zgodovini loški.

A.) Svetni

Davna preteklost nam kaže mnoge veljavne osebe loške. Ondi pod Ljubnikom so se košatili svoje dni loški vitezi "de

Lack" ali "Wildenlak-arji" imenovani. Dokler jim je moralo vse služiti, dokler je veljala le pestna pravica, vsled katere prevladuje močnejši, bili so neugnani, kakor tudi drugod vsi roparski vitezi. Ko pa je Rudolf Habsburški povsod začel jim na prste stopati, zginila je kmalu njih mogočnost in slava in stopali so v službe svojih vladarjev. Tudi loški vitezi so izvrševali imenitne posle v službi svojih zemeljskih gospodov: freisinških škofov.

Poleg teh najdemo v Loki tudi puštalske plemenitaše "de Burgstall" ali "Purkstall-ovce" imenovane. Tudi starološki grajščaki in posestniki svetođuške grajščine so znamenite osebe v loški zgodovini. Mnogo Ločanov se je pa tudi po svoji nadarjenosti, po svoji pridnosti in trudu povzpelo do imenitnih služb in poklica, do veljave in časti pred svetom tako, da so res izvrstno delovali za blagor človeški povsod, koder so službovali. Oglejmo si jih, kakor slede:

B.) Duhovniki

Tudi duhovni sinovi loških obeh farâ se premnogoteri kot svitile zvezde v raznih časih lesketajo na zgodovinskem obnebbi loškega okraja. Mnogi so se po svojem bistrem umu in nadarjenosti, mnogi pa tudi po svoji vztrajni pridnosti in uspešnem delovanju, zopet drugi po sreči mili povzpeli do visokih služb in časti na zemlji, vsi pa so goreče delovali po svojih močeh za vsestranski blagor človeški, zlasti dušni.

Bodi nam torej dovoljeno v naslednjem po kronološkem redu naštetih nekatere že pokojne duhovnike, rojake, katere nam je bilo mogoče zaslediti. Cvetice z vrta loških farâ so, katere so od smrtnih sape poparjene že davno ovenele, a tukaj jih skrbno nabrane podajamo v proslavo Loke in njih faranov. Slede naj od nekdanjih časov do današnjih dni:

Rekorderji

Spodnje poročilo je iz konca 19. stoletja. Pripravil ga je starološki župnik, zgodovinar in arhivar Franc Pokorn, rojen 20. 9. 1861 v Škofji Loki in umrl 18. 5. 1940 v Ljubljani. Poročilo je le del obsežnejše analize. Opisani 'rekorderji' so objavljeni samo za izziv drugim. Takole pravi:

Najstarejši ženin v preteklem stoletju je bil Jernej Lustrik star 73. l. ko se je 8/11. l. 1785. oženil, v tem stoletju pa Valentin Sušnik iz Virmaš št. 30. in sicer 81 l. star, ko je bil 5/1. l. 1855 poročen.

Najstarejša nevesta iz preteklega stoletja je Neža Okorn 54 l. stara, ko je bila 13/2. 1791. poročena na fari. V tem stol. pa Marija Jamnik 62 10/12 l. stara, ko je bila kot udova 24/2. 873. poročena) na fari 65.

Najmlajši ženin na fari iz preteklega stoletja je 18 l. stari Primož Rant l. 1797. 13/2 poročen na Fari. Iz zadnjega stol. pa Martin Ravnihar l. 1810. 9/6. in Janez Košnik od sv. Duha dne 30/1. 837. poročena stara vsak po 18 let.

Najmlajša nevesta iz preteklega stoletja na fari je bila Neža Debeljak 15 l. stara ko je bila 15/11. 1784. poročena, v tem stoletju pa 17 1/3 l. stara Mina Bogataj iz Trnja 3. ko je bila 4/11. 1872. poročena.

Odmevi

Babnice na *-ka* in na *-ca*

Dr. France Štukl

Prispevek dr. Milka Matičetova v Drevesih št. 3-4, decembra 2000, me je prijetno požgečkal, da še sam napišem izkušnje na to temo. Sosedu so rekli Koničkovka (ne Konička, ta je bila druga). Groza. Ime je bilo prepovedano, saj je ženska imela tudi dostojen priimek. Gospa ni bila ne gospa, ne tovarišica, ne mati, ne teta, kot smo otroci tudi naslavljali, bila je predaprilski obraz, zato je bilo bolje da je sploh nismo omenjal ne pod pravim priimkom, ne kot gospo, ne kot tovarišico, ne kot teto, ne kot mater in ne kot Koničkovko, kar je res bila. Pri njeni identiteti je bila zraven še neka meni takrat še neznana višja matematika predaprilskega obraza. Pa pustimo te težave, ki so jih imeli po letu 1945 pogosti prebivalci, ki so nekateri zgubili celo fizično identiteto.

Ko sem leta 1967 prišel za pripravnika v Mestni arhiv v Ljubljani, me je prvi teden direktor dr. Sergij Vilfan poslal na prakso h gospe... *ki*. Vljudno sem ga popravil v... *ovi*. Drugi teden sem preživel na praksi pri gospe... *ci*. Spet sem ga popravil na *-jevi*. Sledila je učna ura in prepričevanje, čeprav njegovih in mojih novih spoznanj nisem upal, glede na domače izkušnje v praksi uporabiti.

Ko sem se počasi preselil z delovnim mestom v Loko, sem začel pregledovati najlepše, pa najbolj stare arhivalije, kar je bilo silno prijetno delo. Pod roke mi je prišla Bratovščinska knjiga sv. Antona Padovanskega v poljanski fari, podružnici sv. Janeza Krstnika na Trati, pri stranskem oltarju sv. Antona Padovanskega, danes v župnijski cerkvi v Gorenji vasi v Poljanski dolini. Pravilom je dodan seznam udov od leta 1674 naprej. Kar nekaj je navedenih žlahtnih ljudi iz Loke in Polhovega Gradca pa drugih uglednih in navadnih mož. Seveda pa nekako prednjačijo pobožne žene na *-ka* in na *-ca*.

Zadeva ni zelo stara, toda navade so bile vedno stare, čeprav pozneje zapisane, zato smemo takšne razmere potegniti kar nekaj stoletij nazaj.

Poglejmo nekaj primerov: Maruša Tropinouka, Maruša Boštianzkouka, Marina Saletouka, Maruša Schinkarza, Magdale-na Sukanca, Gertrudij Vellikanouka, Jera Debellakouka, Jera Koshuttouka, Margaretha Aklizhouka, Katharina Riauka, Margaretha Bogateika, Catharina Tschadeschouka, Marusha Tauszarza, Jera Hostarza, Margaretha Bukouka. Seveda so se ženske pogosto raje ponemčile v... *in* - Marusha Shubizin. Včasih pa jih je postalo sram in so se poslovenile bolj enostavno: Catharina Beuka, Agnes Jereba, Catharina Peternella ali pa kar po današnje Magdalena Oblach, Gertrudis Jazbez, pa tudi nazaj Ursula Oblacoucha.

Druga takšna zakladnica ženskih priimkov je Register umrlih članov Crngrobske bratovščine s poznejšo pripombo gotovo od 1550 dalje. Včasih je bil seznam v starorološkem župnem arhivu, sedaj je v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani. Naštejmo jih še za primer: Margareth Plonkouka, Helena Millnerza, Marieth Rotterza, Marina Krisnerza, Mina Modrianka, Anna Prevodnica, Mica Perkouka.

Postavlja se nam vprašanje, kdaj je ženske postalo sram priimka na *-ka* ali na *-ca*. Nekateri že v 17. stoletju Najprej so prevzele nemško obliko na *in*, dosti pozneje pa na *-ova*.

Na kakšen instrument bi danes ženskam zapiskali, da bi se spet brez sramu začutile na *-ka* in na *-ca* in se rehabilitirale. Verjetno bo potrebnega še precej prepričevanja.

Kogar oba teksta bolj podrobno zanimata, sta mu na voljo v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, Enota v Škofji Loki, prvi v originalu, drugi v kopiji, original pa je v Nadškofijskem arhivu.

—Original Message—

From: PCHS HISTORICALSOCIETY [mailto:pchs_h@yahoo.com]

Sent: Sunday, March 18, 2001 11:40 PM

To: Janez Toplisek

Subject: Re: Slovenians

Dear Janez

Sorry for the delay but the volunteer projects I am involved with have not allowed me time to answer PCHS queries.

YES there are a lot of Slovenian people in Pueblo and elsewhere in Southern Colorado. They came here to work in the mines, smelters and steel mill. Typical of most ethnic groups they established in neighborhoods that provided a common language, merchants, support groups etc. They are a highly skilled, intelligent, happy resourceful and important part of the Pueblo community.

I am fortunate to have many Slovenian people as my friends and associates. A fact my daughter in law reminds me of when she brings potica, kaboski and other ethnic holiday standards.

Even though they now live in Denver they never miss bringing my grandchildren so they and other members of her family can attend the symbolic blessing of the food they will serve for Easter. Her family calls it 'Jigging' and the ceremony is always conducted at St. Mary's Church (the Slovenian church) by the Catholic Bishop.

The current Bishop is Hispanic and when he first performed the Jigging ceremony he asked if there was tamales and tortillas to be blessed. Needless to say there wasn't any of that type of food in the baskets. He now knows what type of food to bless at St. Mary's.

Tomorrow I will attend a funeral for a life long friend at St. Mary's Church. I haven't been in the sanctuary lately but the last time I was there they still had the stations of the cross statuary and said part of the sermon in Slovenian. A number of the local Catholic churches have removed their statuary and changed the sermon format which creates differing opinions.

St. Mary's church has established a genealogy room for Slovenian records. Bob Blazich is very active in that effort and has contributed a great deal of information to their resources. He also goes to great effort to answer queries about Slovenian heritages. I suggest you contact him at rblazich@atmsn.com My notes don't show if this is in upper or lower case.

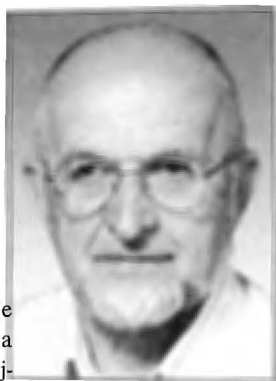
His mailing address is Robert Blazich, 2035 Lynwood Lane, Pueblo CO 81005. Telephone 1-719-564-1539

Thanks for contacting the PCHS. If I can be of further help please let me know.

George Williams, President Pueblo County Historical Society

Kaj delamo

Evstahij Moder – Poznetov Evta.

Predsednik našega društva me je povabil, naj sedaj, ko imam časa na pretek in v dober namen, ker manjkam na srečanjih, pripravim prispevek za drevesno rubriko 'Kaj delamo'. Vsi ste že daleč pred menoj in tako lahko napišem le kaj delam, da nič ne naredim in kdaj bom začel delati.

Delam malo. Veliko časa gre v nič. Veliko sanjam in sanje poskušam uresničiti. Že naša vlada je dokazala, da sanje večji del niso uresničljive. Ampak svojeglavci smo iz posebnega testa in vztrajamo.

Kaj delam? Previjalnik. To bo naprava ki bo moje rodoslovne izdelke shranjevala v sebi. Čez svoj hrbet bo dovolila pregledovati okvirčke, rojstne dneve v mesecu in druge datoteke. Naprava je lesena, na ročni pogon. Dosti! Če bom kaj več povedal, me bo kdo prehitel in patentiral. Ne bojim se vas, rodoslovcev, ki imate svoje izdelke v reprezentančnih mapah in knjigah. Koli kor sem do sedaj popisal oseb, se mi sploh ne izplača izdelati mape, ker segajo podatki prednikov premalo globoko v preteklost. To nalogo hranim za čase, ko se bom opremil z najbolj moderno tehnologijo kopiranja podatkov iz nadškofijskih in drugih arhivov. Tisto pa, kar izdelam, zanima le tistega, ki mi prinese podatke za nekaj ljudi iz njegovega sorodstva. In kar hitro bi že rad videl tudi rezultate svojega truda in sploh kako taka stvar izgleda. Ljudje se hitro navdušijo in tudi hitro omagajo. Taki smo. Tudi jaz.

Previjalnik bo mogoče zanimiv za tiste, ki imajo svoje rodoslovne dosežke na neskončnem papirju širine tristo milimetrov. Prvi prototip bom prihranil za muzej našega društva. Znamci čez nekaj stoletij bodo zavidali nekočnemu izdelovalcu te naprave. Zavidali mu ne bodo talenta ampak časa, ki ga je imel za take neumnosti. Ugotavljali bodo lahko iz vsebine tega previjalnika, da je bil izumitelj te igrače Moder.

Zdaj hitro k nalogi!

Rojen sem bil v Dolu pri Ljubljani kot sedmi in zadnji otrok Jerice in Janeza Modra. To rojstvo se je zgodilo v letu svetovne gospodarske krize, l. 1929. Najstarejši brat Janko je bil ob mojem rojstvu star petnajst let. Prvorojenec, mamin ljubljeneček, je bil ljubosumen na vse za njim rojene brate in sestre. Posebno težko je sprejel moje rojstvo. Ravno takrat sem prišel na svet, ko bi mamu najbolj rabil za sebe. Zanj so se začele resne ljubljanske šole in kdo bo sedaj skrbel zanj. Mama so bili povrh težkemu porodu še bolehnii in skoraj bi jih ob mojem rojstvu strlo. Tekli so dnevi mesci in končno sem z mamou vred pretolkel najhujše.

Dol pri Ljubljani je bila v času mojega detinstva prijetna vas. Imela je vse pritikline, ki jih je morala vas imeti, da je bila lahko občina. Vasi okoli Dola so spadale v občino Dol pri Ljubljani.

Naša hiša je bila nekoč graščinska pristava. Mamin oče, so pristavo odkupili z namenom, da bodo moja mama v njej imeli poleg stanovanja tudi tovarno slamnikov in njen mož Janez,

seveda, mizarsko delavnico. Prva svetovna vojna je vse načrte prekrizala. Slamnikarstvo je začelo propadati.

Oče so odšli na rusko fronto pred rojstvom Janka. Po štirih letih in pol so se vrnili z ruskega ujetništva.

Mama Jerica so se ukvarjali z Jankom in šivali slamnike. V veliko pomoč so jim bili tudi njen oče Anton Mejač in njihova mama, Jera Močnik. Oče so slamnike strojno obdelali, mati so gospodinjlili.

Slamnike so iz dneva v dan težje prodajali. Gospodarska kriza ni poznala meja.

Po očetovi vrnitvi se je vse spremenilo. Denar, kar ga je bilo od slamnikov, so porabili za zasilno obnovo zelo dotrajane pristave. Velika streha in pod njo kamnite stene v najbolj preprosti zidavi. Štiri zunanje stene v obliki pravokotnika in na sredi tega pravokotnika stene v obliki križa, da je delil prostor pod streho na štiri skoraj enake dele. Potrebno je bilo napraviti nekaj prostorov za družino in mizarsko delavnico. Tudi z mizarstvom ni bilo zaslužka. Ljudje so samo varčevali in nič kupovali. Skromni zaslužki s popravili starih oken in polomljenih stolov so šli večji del za mizarsko orodje.

Ko sem se odlepil od mame, so mi postlali na zapečku in tam sem se prebijal po klasični metodi. Največ so me imeli na grbi stari oče Tone. Vaščani so jim rekli Pozne. Bili so že betežni in težko so mi dveletnemu ustregli. Pravljice so pripovedovali tako, da so vmes malo zaspali. Ko sem čakal na nadaljevanje sem tudi sam zaspal. Vlado je ležal ob peči, sestra, Mici in Anica v španpetu, Stanko in France na senu. Janko je imel svojo sobo na vrhu. On je bil študent in ni spadal k služničadi.

Ob slabem vremenu sem poslušal dedka in grajskega vrtnarja Joža. Najbolj me je dolgočasil, kadar sta obravnavala sorodstvene vezi. Navadno sem ob takih pogovorih zaspal. Tudi kasneje se mi je rodoslovje močno upiralo. Vedno sem imel občutek, da tem pogovorom nekaj manjka, kakor neslani so mi bili. Zdaj vem zakaj. Manjkali so mejniki. Mogoče mejnike zaradi moje mladosti še nisem zaznal.

Kadar sem bral, sem seveda v vsakem romanu naletel na podrobno razlago rodovnih vezi. Vendar se brez značajskih posebnosti oseb ni zdelo vredno brati. Pri branju sem vedno upal, da bom naletel na srčico rodoslovne vede. Mislim da je rodoslovje še najbolj blizu antropološki umetnosti. In pri svojem delu vedno pogrešam poleg obstoječega še tak program, ki bi bolj vidno opisal razmerja med starši in otroki, med otroki samimi, in med tetami in strici, in med tetami in strici in starši. Take stvari pogrešam. Kadar naletim na strdek, ki ne dovoljuje, da bi obdelal celo vejo določenemu rodu, vedno zahrepenim po programu PAJEK.

Pri predstavitvi PAJKA na našem srečanju, predstavil nam ga je dr. Andrej Mrvar, eden od avtorjev, sem hitro ugotovil, da bi bil za sociogram ta program najprimernejši od vseh do sedaj meni znanih programov. Seveda sem potem, ko sem si program naložil, ugotovil, da je moje znanje in poznavanje programa veliko preslabotno, da bi ga lahko uporabljal za svoje zamisli. Ampak še vedno računam, da mi ga bo nekoč kdo od mojstrov uspel tako nastaviti, da bom uporabljal samo del PAJKA. Mislim, da bi mi opis takega družinskega ali rodbinskega strdka najnatančnejše uspel. Opis takega strdka z besedami bi bilo skoraj žaljivo obrekovanje. Strdek prikazan z programom PAJEK, bi ne bil žaljiv in popolnoma natančno bi opisal stanje in tudi trend.

Po drugi svetovni vojni sem bil brez osnovne šole in tako popolnoma brez podlage, da bi šel v gimnazijo. Še za vajuca sem komaj prišel v poštev. Brez priporočila mojega mentorja v času

poizkusne dobe dveh mesecev, ne bi bil sprejet niti v uk. Ampak moj mentor, Anton Ogrin, je vedel, kaj znam. Doma smo imeli elektrarno in o njej veliko nemških knjig. Med okupacijo sem vse te knjige prebral. Vsaj enkrat vse, nekatere med njimi tudi dvakrat. Tako sem kot samouk znal izračunati osnovne vrednosti po ohmovem zakonu, po kirhofovem zakonu in še marsikaj

Po vojaščini sem napravil nekaj večjih korakov in že sem postal star. Upokojili so me.

Zadnje desetletje so mi zagrenili mukotrpní denacionalizacijski postopki. K sreči pride do takega početja na vsakih nekaj tisoč let. Krivica, ki se nam je zgodila ob koncu druge svetovne vojne me je gnjavila, da sem se zakopal v denacionalizacijsko nalogo in porabil zanjo polnih devet, zelo napornih let.

Brat Janko mi je nekoč, ko se je devetletna naloga že nekoliko iztekla, omenil, da bi se v naši rodbini le kdo lotil popisa sorodstva. Predvsem bi rad ugotovil od kod prihajamo.

Premišljeval sem o Jankovem predlogu in ugotovil, da skoraj ni drugega izhoda, kakor da se lotim še rodoslovja. Vedel sem, da tega dela nikoli ne dokončam. Začel sem. Najprej mi je pomagala Anica Šparovec. Svojega rojaka, Janeza Šparovca, profesorja matematike, je prosila, da mi je odstopil program Brother's Keeper. G. Janez mi je povedal, da bo potekal v Ljubljani tečaj, ki bo uporabljal omenjeni program.

Sem bil že zasvojen. Telefoniral sem Janezu Toplišku, ki je bil namenjen, da ta tečaj strokovno vodi. Na tečaju sem se do konca zastrupil. Inhaliral sem, kolikor so mi moči dale. Pri tem so mi vsi pomagali. Prišel je k meni v klop k računalniku tudi sam Peter Hawlina in mi pomagal iz zadrege in seveda društvena knjižničarka Jasmina. Tu ejbil tudi zelo pomirjujoče delujoči Lojze Kobi, kot tudi Zvone Bah, ki je razumel moje muke in mi je včasih z nasmeškom povedal, da ni nobene potrebe po hitrosti, saj počasi dojamejo tudi počasni. In ker sem že po domače Poznetov Evta, se res ne dam ustaviti ob prvem zapletu. Prva zadrega (strdek) se mi je pojavila, ko sem hotel od sorodnikov dobiti podatke. Odrekli so mi jih s pripombo, »da so to podatki, ki jih ne mislijo dajati v javno uporabo«. Takrat sem spoznal, zakaj se ljudje ukvarjajo z rodoslovjem bolj za nazaj. Tam v preteklosti podatki mirujejo in nihče jih ne more več spreminjati in premeščati. Nihče jih tudi ne more braniti. Samo tistih navadno ni mogoče spraviti v naše rodoslovno spise, saj jih je tako težko izbrskati.

Kako daleč sem, se skoraj ne spleča praviti. Nekoč je kolega Janez Toplišek v pogovoru pripomnil: »Vaših izdelkov še nisem videl. Ali kaj delate?« Fant me je viteško zabodel. Ko sem zvedel, da imajo drugi obdelanih po pet tisoč in več deset tisoč ljudi, sem na viteški ubod pozabil. Takrat, ko se je to zgodilo, sem imel vpisanih komaj tristo dvajset oseb z zelo pomanjkljivimi podatki. Tudi sedaj še ne presegam številke tisoč. Je namreč moja usoda taka, da samo s kolesom lahko kam grem in še to samo ob lepem vremenu.

Ampak, tudi meni se obetajo boljši časi. Sedaj imam sodelavko, rojakinjo, ki blesti v natančnosti in njene veje so košate in bogate z naraščanjem. To je Dragica Jordan, ki bo najbrž svojega sina Igorja nagovorila, da bo postal član našega društva. Potem imam rojaka, Janeza Selška, ki na pamet ve vse. Ko bo temu vedenju pripel še številske podatke, se bo tudi moj spisek oseb povzpел v področje štirimestnih števil.

Ravno zato razvoj previjalnika le ni tako nesmiselno početje, kakor na prvi pogled izgleda. Malo moram tudi misliti na sebe, da delam tisto, kar me resnično zabava, ker s tabletami si motiti slabosti ni priporočljivo. Apna imam v možganih kolikor si je mogoče misliti, da ga je lahko.

Če vas zanima, kdaj bom organiziral kakšno rodovno srečanje, vam povem, da to še najbolj uspeva takrat, če kdo od sorodnikov umre. Na pogreb še utegnemo priti, za kakšno drugačno srečanje pa ne najdemo časa. To lastnost sem pri mojem očetu opazil že zelo zgodaj. Včasih sem se mu obesil v varstvo, ko je on mizaril in na moja večna vprašanja mi je samo odgovarjal: Ja, ja saj, šmenta, kam so se pa ženske dale, jaz nimam cajta za merkat na otroka, ja, ja kar k dedku za peč se spravi pa mav zaspi. Potlej bojo že mama doma. Kako naj sedaj hitim, če sem celo življenje samo čakal in spal? In spal in čakal.

V bodoče, ko se bom s pomočjo Boga in kirurga do kraja 'v red spravil', se bom gotovo poboljšal. Postal bom bolj goreč iskalec rodovnih podatkov. Zdaj bo res že zadnji čas. Moram kolegu Janezu Toplišku v doglednem času popraviti njegovo mnenje o meni. Njemu in drugim kolegom se priporočam, da mi bodo še naprej pomagali, kot so mi do sedaj.

Rodovnik 'samotorških' Cankarjev

Franc Cankar

Z rodovništvom sem se začel ukvarjati konec leta 1994. Spodbudil me je članek gospoda Hawline v Delu. Takrat sem se tudi včlanil v rodoslovno društvo.

Rodil sem se na Setnici pri Polhovem Gradcu. Pri hiše se reče 'pri Mejaku'. Ime je staro več sto let in izhaja iz priimka Mejak. Leta 1855 je moj prapraded Jakob Cankar kupil ta polgrunt. Jakob je bil že dvakrat oženjen in je z družino živel kot gostač na Planini nad Horjulom.

Starše in sorodnike sem spraševal, kje je bil rojen Jakob Cankar in če so moji predniki bili v sorodu z pisateljem Ivanom Cankarjem.

Ker nisem dobil odgovora, ki bi potešil mojo radovednost, sem sam začel raziskovati. Precej časa in truda me je stalo, da sem našel Jakobov rojstni kraj Žirovski vrh - Sv. Urban, župnija Trata - Gorenja vas. Na Žirovski vrh se je Jakobov oče Anton Cankar priženil leta 1788. Prišel je s Planine nad Horjulom. Poroka z Nežo Mrak je bila v Poljanah nad Škofjo Loko, ker Gorenja vas takrat še ni bila župnija. Jakob je bil rojen kot deseti otrok, zato je moral kmalu od doma. Hlapčeval in gostačil je po okoliških vaseh.

Na Planino pa so Cankarji prišli s Samotorice nad Horjulom. Jakobov praded Matija se je tja priženil leta 1714. Matija Cankar je bil rojen leta 1682 na Samotorici (ime izhaja iz vasi na samoti). To je moj prvi prednik s točnim datumom rojstva, najden v matični knjigi. V urbarju graščine Polhov Gradec pa sem našel še dva prednika, rojena na Samotorici, in sicer Valentina, rojenega okoli 1640 in Andreja, rojenega na začetku 17. stoletja (okoli 1610).

Omenjeni Andrej Cankar je moj prvi prednik v rodovniku 'samotorških' Cankarjev.

Na Samotorici je še vedno velika kmetija (za dva grunta). Pri hiši se še vedno reče 'pri Cankarju'. Od leta 1820 pa tam ne živijo več Cankarji.

Tako narejen rodovnik z okoli 1500 osebami sem razdelili na šest posameznih rodovnikov. Vsi so ozemeljsko blizu Samotorice, kamor so odšli in se ženili Cankarji v 18. in 19. stoletju. Ti kraji so Planina, Smrečje, Podlipa, Žiri, Lučine, Polhov Gradec, Cerčno in Ig pri Ljubljani.

Istočasno, ko sem po arhivih in župniščih iskal svoje prednike, sem iskal tudi njihove potomce po teh krajih. Navezal sem stike z njimi in še danes se z njimi srečujem.

Leta 1998 smo imeli srečanje štirih rodov sorodnikov po očetovi strani. Zbralo se je prek petdeset ljudi. Jaz pa sem jim predstavil rodovnik. Organiziral pa sem tudi celodnevni izlet po krajih, od koder so se pred štiristo leti začeli seliti naši predniki iz Samotorice na Planino, na Žirovski vrh in v Polhov Gradec.

Večina sorodnikov je bila navdušena nad rezultati mojih raziskav. Z izkazanim zadovoljstvom in pohvalo je bilo tudi moje delo poplačano.

Vse kaže, da ne bom uspel najti odgovora na vprašanje, ali sta med seboj povezana dokaj dobro raziskana družinska sklopa 'mojih' in 'pisateljevih' Cankarjev. Skrajna prednika v obeh rodovnikih sta bila sodobnika in sta živela nedaleč narazen. Manjkajo pa arhivski viri, ki bi omogočali natančnejše raziskave in potrdili mojo domnevo, da sta obe družini potomki istih prednikov.

Rekorderji

Trenutno najstarejši slovenski rodovnik?

Lojze Kobi, Janez Toplišek

Na pokopališču v Šentjoštu nad Polhovim Gradcem smo 'odkrili' nagrobni spomenik z letnico rojstva 1370 in letnico smrti 1458. leta pokopanega Petra Smrekarja. Pod njim so zapisani še drugi člani družine, in to nepretrgano do današnjih dni, čeprav so medtem kar dvakrat spremenili priimek, ker se je domačija nekdanje dedovala po ženski liniji.

Seveda takšen nagrobnik rodoslovcu takoj vzbudi veliko pozornost. Po nadaljnem iskanju smo našli tudi zapis o družini Smrekarjev, in sicer v publikaciji Slovenske akademije znanosti in umetnosti TRADITIONES, 25. zvezek, leto 1996¹, stran 375. V njej je dr. Marija Stanonik objavila članek, ki opisuje rodoslovje družine Smrekar, in ob tem navaja tudi pisne dokumente, obdelane kot 'Prispevek k zgodovinski in pravni etnologiji'. Objavila je tudi fotografijo takratnih napisov na nagrobnem kamnu in na tej osnovi skušala sestaviti rodovnik družine Smrekar.

Po podatkih iz navedenega članka in podatkih z nagrobnika naj bi bil rodovnik takšen (rodovnik uredil Lojze Kobi):

Potomci Petra Smrekarja

1. Peter Smrekar r. ____1370, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), u. ____1458.

Otroci: 2. i. Janez r. ____1420.

Druga generacija

2. Janez Smrekar r. ____1420, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), u. ____1499.

Otroci: 3. i. Pavel r. ____1470.

Tretja generacija

3. Pavel Smrekar r. ____1470, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), u. ____1555.

Otroci: 4. i. Jože r. ____1525.

Četrta generacija

4. Jože Smrekar r. ____1525, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), u. ____1612.

Otroci: 5. i. Gregor r. ____1580.

Peta generacija

5. Gregor Smrekar r. ____1580, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), p. Maruša _____, r. ____1590, u. ____1674. Gregor je umrl ____1672.

Otroci: i. Jakob Smrekar r. Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec).

ii. Janez Smrekar r. Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec).

6. iii. Boštjan r. ____1631.

Šesta generacija

6. Boštjan Smrekar r. ____1631, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), p. Neža _____. Boštjan je umrl 02.03.1691.

Otroci: 7. i. Matevž r. ____1672.

ii. Andrej Smrekar r. ____1680, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), u. 26.03.1684.

iii. Urban Smrekar r. 08.05.1685, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec).

iv. Elizabeta Smrekar r. 11.11.1688, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec).

Sedma generacija

7. Matevž Smrekar r. ____1672, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), p. Katarina _____. Matevž je umrl 18.03.1732.

Otroci: 8. i. Neža(?) r. ____1660.

ii. Marjeta Smrekar r. Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec).

iii. Gertruda Smrekar r. Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), p. 13.02.1695, v Vrh sv. Treh Kraljev, Gregor Trpin.

Osma generacija

8. Neža(?) Smrekar r. ____1660, Smrečje pri Šentjoštu (Polhov Gradec), p. Jurij Merlak, r. ____1649, u. 06.04.1729. Neža(?) je umrla 31.12.1730.

Otroci: i. Matija Merlak r. 28.08.1683, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

9. ii. Gertruda r. 02.02.1687(?).

iii. Uršula Merlak r. 16.08.1696, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

Deveta generacija

9. Gertruda Merlak r. 02.02.1687(?), Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, p. Jožef Leskovec, r. 04.05.1685, u. ____1760?. Gertruda je umrla ____1777.

Otroci: i. Tomaž Leskovec r. ____12.1733(?), Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, u. 13.05.1735.

10. ii. Lovrenc r. 04.08.1735.

iii. Jakob Leskovec r. ____1737, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, u. 08.09.1740.

Deseta generacija

10. Lovrenc Leskovec r. 04.08.1735, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, p. Katarina Cankar, r. 24.11.1735, Butajnova ??, u. 13.12.1815. Lovrenc je umrl 28.08.1804.

Otroci: 11. i. Jožef r. 16.03.1767.

ii. Andrej Leskovec r. 17.11.1769, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, u. 02.12.1819.

Enajsta generacija

11. Jožef Leskovec r. 16.03.1767, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, p. Katarina Skvarča, r. 25.04.1777, u. 27.02.1854. Jožef je umrl 20.03.1819.

Otroci: i Marija Leskovec r. 02.06.1796, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, u. 14.11.1857.
ii Jakob Leskovec r. 05.07.1798, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, u. 01.02.1862.

12. iii Jožef r. 27.02.1801.

iv Matevž Leskovec r. 03.09.1803, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

v Neža Leskovec r. 11.01.1811, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

vi Anton Leskovec r. 11.01.1811, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

vii Lucija Leskovec r. 13.12.1817, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, p. _____.1846 (?), _____

Dvanajsta generacija

12. Jožef Leskovec r. 27.02.1801, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, p. Marija Petrič, r. 30.03.1802, u. 02.04.1870. Jožef je umrl 11.07.1875.

Otroci: 13. i Anton r. 18.01.1833.

ii Valentin Leskovec.

iii Blaž Leskovec.

iv Mica Leskovec.

v Janez Leskovec.

vi Jurij Leskovec r. _____.1839, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

Trinajsta generacija

13. Anton Leskovec r. 18.01.1833, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, p. Marjana Cankar, r. 18.01.1837. Anton je umrl 11.08.1909.

Otroci: 14. i Janez r. 13.09.1863.

ii Franc Leskovec r. 14.11.1864, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

iii Marijana Leskovec r. _____.1866, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

iv Franca Leskovec r. 25.11.1867, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

v Anton Leskovec r. 28.05.1869, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

vi Terezija Leskovec r. 03.11.1873, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

vii Jera Leskovec r. 11.03.1880, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

Štirinajsta generacija

14. Janez Leskovec r. 13.09.1863, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu, p. Marijana Kunc, r. Rovte (?).

Otroci: i Marija Leskovec r. _____.1897, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

ii Ivana Leskovec r. _____.1899, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

iii Franca Leskovec r. _____.1901, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

iv Mihaela Leskovec r. _____.1903, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

v Kristina Leskovec r. _____.1907, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

vi Janez Leskovec r. _____.1906, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

vii Anton Leskovec r. _____.1912, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

viii Franc Leskovec r. _____.1914, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

ix Marija Leskovec r. _____.1919, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

x Tilka Leskovec r. _____.1919, Smrečje 12, Šentjošt pri Polhovem Gradcu.

Tako zgodnja letnica rojstva prvega izmed oseb v tem rodovniku (leto 1370) je vsekakor izjemna za rodovnike običajnih družin, kajti zapisi o rodu se ponavadi pri nas začenejo z začetkom vpisovanja rojstev v matične knjige (okr. 1650). Drugače je pri plemiških družinah, ki so vodile rodoslovno evidenco zaradi fevdalnih obveznosti, dednih in drugih razlogov; tako npr. zapisi pri plemiških družinah naših krajev segajo tudi v enajsto stoletje.

foto: J. Toplišek

Doslej smo v našem društvu šteli za 'najstarejši' rodovnik tistega, ki ga je zapustila družina Jelovšek z Vrhniko in smo ga že omenjali v Drevesih. Kot kopija originala je bil večkrat razstavljen na različnih rodoslovnih razstavah. Rodovnik Jelovškovih sega v konec štirinajstega stoletja. Njegov najstarejši člen je Pavel Jelovšek, ki se je poročil leta 1428; po tej letnici smo sklepali, da se je rodil okoli leta 1398.

Ob smrti enega najbolj znanih Jelovškov, Gabrijela Jelovška, dne 4.12.1927, je v časopisu zapisano: »...Jelovškova družina je edina z dokumenti v rokah, da je že 500 let lastnica istega posestva, namreč Hrušovice tik Vrhniko...«

To se pravi, da je bilo posestvo kupljeno okrog leta 1428, kar se ujema z letnico poroke prvega Pavla Jelovška.

Naj mimogrede omenimo tudi zanimivost, da je ista parcela ostala v lasti potomcev Jelovškov vse do konca druge svetovne vojne, ko je bila nacionalizirana. Do sedaj še ni bila vrnjena naslednikom in tako lahko štejemo, da je še sedaj v družinski lasti, skupno torej 573 let!

Zakaj omenjamo oba rodovnika?

Oba rodova izvirata iz okolice Vrhniko.

Smrekarji so iz Smrečja pri Šentjoštu. Dr. Stanonikova navaja, da jim je njihov rodovnik leta 1955 sestavil župnijski

upravitelj Janko Oblak na podlagi matičnih knjig v Šentjoštu. Ti podatki segajo vse do Jurija (Merlaka), rojenega 1649. Neznani avtor pa je po matičnih knjigah župnije iz Polhovega Gradca raziskal obdobje do Gregorja Smrekarja, ki je bil rojen leta 1580 in je peta oseba na nagrobniku. Pred njim so zapisane še štiri osebe, za katere še ne vemo, od kod izvirajo njihovi podatki.

Jelovski, ki so sicer Vrhnici, izvirajo po nekem viru (ki ga trenutno ne moremo najti) iz okolice Rovt. V njem je tudi navedeno, da so prvi Jelovski iz rodovnika prav tisti, ki so omenjeni v neki avstrijski publikaciji, ki obravnava gospodarjenje z lesom na Kranjskem in s tem v zvezi omenja stari rod gospodarjev in posestnikov Jelovškov.

Rodovnik Jelovškov je leta 1897 sestavil vrhniški dekan Lorenc Gantar, in to po naročilu Gabrijela Jelovška. Uradno je kolkovan s 50 fl ter potrjen z župnijskim žigom in podpisom (20. december 1897). Navedeni pa so tudi viri, in sicer: »Sestavljeno po virih, ki jih hrani tukajšnji farni arhiv, in to do leta 1617, dalje nazaj pa po prinesenih dokumentih.« V času pred letom 1617 (poročna knjiga) je v rodovniku omenjenih še šest oseb, za katere še ne vemo, od kod izvirajo njihovi podatki.

Ob tej družinski primerjavi se nam ponujajo zanimive podobnosti. Oba rodova sta iz okolice, ki je bogata z lesom. Oba rodova sta si tudi prizadevala, da bi zasledovala svoj rod tako daleč v preteklost, do koder matične knjige ne sežejo več. Obe družini nosita priimka, ki spominjata na les: Smrekar - smreka, Jelovšek - jelka. Z malo domišljije ('licentia genealogica?') bi torej lahko sklepali, da gre za dve družini, ki sta se v bližnjem okolju razvijali vzporedno, se ukvarjali s podobnimi posli, to je s posestništvom in lesnim gospodarstvom, ter gojili enaka, morda konkurenčna hotenja, kako bi ovekovečili svoja rodova z zapisovanjem rodovnika. Seveda so to le domneve. Če pa bi bilo možno najti knjigo iz starih avstrijskih časov, ki opisuje lesno gospodarstvo na Kranjskem², bi ta ugibanja morda lahko celo potrdili.

Nedvomno sodita rodovnika obeh družini s svojima rodovnikoma med naše 'rekorderje', vsaj kar se tiče neplemiških rodovnikov. Družina Smrekar pa je rekorder še zaradi svojega izjemnega nagrobnika. Ali je v Sloveniji še kakšen primerljiv, rodoslovno tako bogat nagrobnik?

Sporočite nam kakega doslej še neznanega rekorderja, čigar rod sega tako daleč ali morda še dlje v preteklost!

Opombe

- 1 Nekateri pretekli zvezki "Traditiones" so tudi v knjižnici Slovenskega rodoslovnega društva.
- 2 V krogih lesarskih/gozdarskih strokovnjakov?

RAST - RAZISKOVALNI STIKI

Vončina Stanko, rojen v Idriji (1903-1965), je skupaj s tremi brati l.1927 pobegnil v Jugoslavijo, ker so ga preganjali Italijani. Vsi so se zaposlili v Rudniku svinca v Mežici.

Po vojni l. 1945 se je v Idrijo vrnil le Vončina Albin (1899-1988). Bil je učitelj in znan slikar naivec, ki je s svojimi opaznimi akvareli beležil razvoj Idrije. Njegov oče Vončina Franc (1853-

1912) je bil sedem let častnik v avstrijski vojski, dalj časa tudi v Bosni. Po vrnitvi je dobil mesto občinskega tajnika v Idriji. Njegov oče Vončina Bartolomej (1818-1895) - je bil menda doma iz zaselka Čekovnik nad Idrijo.

Vončina Franc je bil poročen s Karolino Serjun (1869-1948). Njen oče Jože Serjun (1839-1899) je bil l. 1883 izvoljen za prvega slovenskega župana v Idriji. Poročen je bil z Ivanko Kos (1845-?). Njun sin dr. Alfonz Serjun je bil zdravnik v Gorici, specialist za otroške bolezni, menda znan po vsej Primorski.

Vončina Bartolomej je bil poročen s Terezijo Treven (1831-1912).

Vesel bom vsakega podatka, ki mi ga bo kdo kdo posredoval. Marjan Vončina, Kralja Matjaža 11, 2392 Mežica, marjan.voncina@siol.net

N Evstahij Moder

A Brejčeva 24

A 1230 Domžale

T 01 7244255

D /IBM/

F Brother's Keeper Windows 5.2

Z 12 Brother's Keeper MP

A100 _____ ABE____/____

D520 1897:1980 DIMC____/Ljubljana

G630 1831:1879 GRAD\Beričovo/Beričovo

J610 1916:1916 JEREB\Velesovo/Velesovo

M200 1852:1989 MEJAČ\Soteska, Sv. Jakob ob Savi/Ljubljana

M360 1799:2000 MODER____/Ljubljana

M520 1843:1843 MOČNIK\Zajelše/Zajelše

S152 _____ SAVINEC\Velesovo/Velesovo

V345 1979:1979 VODLAN____/____

W 20.05.2001

I am trying to find information on my grandparents:

John Joseph Fortuna, * May 21, 1883 St. Lawrence, Slovenia and Mary Perko, * January 6, 1886 in Krka na Dolenjskem, parents Anton Parko and Mary Kovach. She had a sister by the name Anua Hien.

Nancy M. Hilfer, 1044 East 174th Street, Cleveland, OH 44119 USA

Levstik

Looking for family of Frank Levstik from Vel Losce, born feb. 27, 1887.

Wife Angela, children Angela, Terezja, Franciska, Francisek who came to Ohio.

Children came 1920 to Lakewood Ohio with mother Angela. Wife came with Frank about 1911 or 1912 to start business as barber, wife went back for children 1920

[tessofthewest@gateway.net]

Novi člani in prejemniki Dreves

Še vedno se dogaja, da posamezniki sprašujejo, če se še dobijo stare številke ali celi letniki časopisa Drevesa. Na zalogi imamo še vse dosedanje številke. Časopis prejemajo člani brezplačno, naročniki ga plačujejo po 6.600 sit.

Dobrodošlico izrekamo naslednjim novim članom:

158	Debevec Janez	1125	Ljubljana	Vrhovci c. XVII/32
159	Čeh Franc	4000	Kranj	Milene Korbarjeve 14 A
160	Moder Evstahij	1230	Domžale	Brejčeva 23
161	Kapus Slavko	1000	Ljubljana	Peričeva 7
162	Kmetič Stane	1273	Dole pri Litiji	Kal 11
163	Glavan Danica	1000	Ljubljana	Podlimbarskega 41a
164	Majzelj Janez	8000	Novo Mesto	Ulica Slavka Gruma 62
165	Cerovšek Janez	8270	Krško	Papirniška 24
166	Golli Bojan	1000	Ljubljana	Ziherlova 39
167	Zabukovec Miha	1000	Ljubljana	Pražakova 18
168	Čekada Andrej	1000	Ljubljana	Streliška 9
169	Gošnik Danijela Ana	1290	Grosuplje	Kozinova 15
170	Balkovec Marjan	8000	Novo mesto	Košence 7
171	Mamič Tino	6000	Koper	Manžan 37 A
172	Lampret Alfonz	8282	Koprivnica	Koprivnica 4
173	Knežević Tatjana	1111	Ljubljana	Tržaška 55 A
174	Bajželj Milan	4000	Kranj	Ješetova 21
175	Vreček ing. Franc	1000	Ljubljana	Cesta 27. Aprila 17
176	Ujčič Majda	1000	Ljubljana	Puhova 14
191	Debeljak Branko	1000	Ljubljana	Kneza Koclja 34
192	Jeglič Janez	1000	Ljubljana	Novi trg 32a
193	Valenčič Marko	1260	Smednik	74
194	Dolšak Franc	1260	Ljubljana	Polje Cesta XXVI/3
195	Pisanski dr. Tomaž	1108	Ljubljana	U. borcev za s.m. 20
196	Teichmeister Peter	1303	Zagradec	Valična vas 57
197	Zamperlo Eva	1000	Ljubljana	Trg komandanta Staneta 5
198	France Nada	6281	Škofija	Tinjan 69
199	Despotovič Irena	1360	Vrhnika	Tržaška 45
200	Vodnik Ludvik	2390	Ravne na Koroškem	Dobrije 15
201	Krušič Marija	8281	Senovo	Šerčerjeva 2b
202	Flek Janez	1000	Ljubljana	Ane Ziherlove 12
203	Simčič Medič Petra	1000	Ljubljana	Štihovalica 11
204	Šinkovec Stana	1111	Ljubljana	Rožna dolina c. IV/19
205	Šinkovec Sonja	1111	Ljubljana	Rožna dolina c. IV/19
206	Pekušek Cvikel Valerija	2000	Maribor	Delavska 65
207	Jan Franc	4000	Kranj	Šorlijeva 3
208	Jurekovič Branimir	8000	Novo Mesto	Šmihel 6
209	Drab Tone	1296	Šentvid pri Stični	Radohova vas 31
210	Tumpej Andrej	2288	Hajdina	Zg. Hajdina 156

SLOVENSKO RODOSLOVNO DRUŠTVO

<http://genealogy.iip.si/>

<http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>

Časopis slovenskega
rodoslovnega društva

Časopis Drevesa so v zadnjem času naročile nekatere knjižnice. Poleg tistih knjižnic, ki dobivajo dolžnostne izvode po razdelilniku NUK, dobivajo Drevesa še:

Acović Dragomir	11000	Beograd	Nevesinjska 7
ADLER	A-1014	Wien I.	Haarhof 4 a
Arhiv R. Slovenije	1000	Ljubljana	Zvezdarska 1
BTS - Knjiga trgovina d.o.o.	10000	Zagreb	Donji Prečac 19
Cercles Genealogiques	92370	Chaville	10, Av. Saint - Paul
Česka Gen. a her. sp.	147 00	Praha 4	Nad hajem 16/439
dr. Petar Strčić, Arhiv HAZU	41000	Zagreb	Strossmayerov trg 2
Drofenik & co. d.n.o.	1000	Ljubljana	Rašiška 12
DZfG	4329	Leipzig	Schongauerstr. 1
Family History Library, Tom Edlund	Salt Lake City	35 n. West Temple	
God Dieter	D-44536	Lünen	Schorlemmers Kamp 20
Gorenjski muzej	4000	Kranj	Tomšičeva 44
Guyot Xavier	45000	Orleans	21 N.D. de Recouvrance
Inštitut za novejšo zgodovino	1000	Ljubljana	Kongresni trg 1
Janko Pavsic - SGCF	QC H1W 2Z5		3440 Davidson
Jelinčič Jakob	Pazin		VI. Nazora 3
Junkers dr. Günther	D-51375	Leverkusen	Bergische Landstr. 210
Knjižnica A. T. Linharta	4240	Radovljica	Gorenjska c. 27
Knjižnica Bežigrad	1000	Ljubljana	Vodovodna 3
Knjižnica I.Cankar, Vrhnika	1360	Vrhnika	
Knjižnica Ivana Tavčarja	4220	Škofja Loka	Šolska 6
Knjižnica Jožeta Mazovca	1000	Ljubljana	Zaloška c. 61
Knjižnica Šiška	1000	Ljubljana	Celovška 161
Knjižnica Tržič	4290	Tržič	Balos 4
Labus Nenad	51000	Rijeka	D. Ščitara 2
Lapajne Branka	Willowdale Ont.		108 Hollywood Ave.
Library of Congress	Washington, DC		Independence Av.
Mandl mag. Hildegard	8010	Graz	Nibelungeng. 16
Markom	1001	Ljubljana	Prvomajska 9
Matična knjižnica	6310	Izola	Ulica okt. rev. 18
Matična knjižnica	1241	Kamnik	Ljubljanska cesta 1
McDaniel Gordon	366	Euclid Ave. #402	Oakland
Movius John	Salt Lake City		P.O. Box 510898
MRSZZ, Urad za Slovence	1000	Ljubljana	Gregorčičeva 25
Muzej v Kropi	4245	Kropa	Kropa 10
Muzej Velenje	3320	Velenje	
Muzejsko društvo	4220	Škofja Loka	Grajska pot 2
Nadžkofijski arhiv	1000	Ljubljana	Krekov trg 1
Ogris dr. Alfred	A-9020	Klagenfurt	Landhaus 1
Osrednja knjižnica Celje	3001	Celje	Muzejski trg 1a
Otorepec dr. Božo	1000	Ljubljana	Linhartova 60
Peterlin Al	Camp Hill		52 Old Farm Road
Pokrajinski arhiv	2000	Maribor	Glavni trg 7
Slovenian Research Center	Walloughby Hills		29227 Eddy Road
Svetovni Slovenski kongres	1000	Ljubljana	Cankarjeva 1
Šišmiš Milan	03252	Martin	Novomeskeho 32
Škofijski arhiv	2000	Maribor	Koroška cesta 1
The British Library, Slavonic col.	London NW12DB		96 Euston Road
The New York Public Library	5th Avenue and 42nd Street		

Tržiški muzej	4290 Tržič	Muzejska 11
Valvasorjeva knjižnica Krško	8270 Krško	CKŽ 26
Zavod za kulturo	9240 Ljutomer	Glavni trg 2
Zavod za povjesne znanosti	20000 Dubrovnik	Lapadska obala 6
Zg. arhiv, Enota Kranj	4000 Kranj	Savska cesta 8
Zg. arhiv, Enota Novo mesto	8000 Novo mesto	Skalickega ul. 1
Zg. arhiv, Enota Škofja Loka	4220 Šk. Loka	Blaževa 14
Zg. arhiv, Oddelek v Idriji	5280 Idrija	Prelovčeva 2
Zgodovinski arhiv Ljubljana	1000 Ljubljana	Mestni trg 27
Zgodovinski arhiv Ptuj	2250 Ptuj	Muzejski trg 1
Zgodovinski časopis	1000 Ljubljana	Aškerčeva 2
ZRC SAZU	1000 Ljubljana	Novi trg 3
ZRS Koper	6000 Koper	Garibaldijeva 18

Malo za šalo, malo za rod

Marko Zupančič

Pravilno črkovanje besede GENEALOGIJA

Ena najpogostejših napak, ki jo običajno naredi ljubitelj družinskega rodoslovja, je napačno črkovanje besede genealogija. Pomen besede genealogija je: izvor in razvoj rodu, kar običajno lahko označimo slovensko kar kot rodoslovje (= veda o genealogiji). Lahko pa pojem genealogija uporabljajo tudi v prenesenem pomenu; kot npr. genealogija spoznavne teorije (gl. SSKJ). Najpogostejša napaka je pri zamenjavi črke o za a, tako da iz genealogije nastane (nepravilno!) geneologija.

Da ne bi grešili pri uporabi tega tujega termina, nam na spletnih straneh Mark Howells (markhow@oz.net) ponuja nekakšen anagram v angleškem jeziku, ki nas bo vedno spomnil na pravilno upo/rabo te, priznajmo, težke tuje besede:

Genealogists Examine Needed Evidence At Lots Of Grave Yards.

Genealogi (Rodoslovci) Raziskujejo Želene Podatke Na Mnogih Pokopališčih - bi bil približen prevod te jezikovne 'spominčice'. Rodoslovec ali genealog (in ne geneolog!) med drugimi svojimi opravili, ko ne brska po knjižnicah in zaprašeni urbarjih, obiskuje tudi pokopališča, kjer se lahko dokoplje do presenetljivih odkritij. (Vendar tudi letnice na spomenikih niso vedno 'suho zlato', saj v kakšnem drugem viru lahko najdemo spet drugačen podatek o 'vnebovzetju pokojnega').

PS: Bliža se mednarodno srečanje rodoslovcev v Ljubljani, zato bo morda beseda genealog tudi večkrat slišana v pogovorih med rodoslovci. Rodoslovec oz. tudi rodopisec se prevaja v angleški jezik kot genealogist (pr. izg. dž:niolodžist), zato bodite pozorni. Kadar vam prišumi ta beseda v uho, vedite, da imate pred seboj rodoslovca, ki iz tega ali onega razloga, raziskuje svoje korenine in korenin(ic)e sveta.

Poročila o delu

- 12. 12. 2000 Redno srečanje. 28 udeležencev.
- 19. 12. 2000 Predavanje dr. Petre Svoltjšak: Arhivi I. svetovne vojne. 48 udeležencev.
- 9. 1. 2001 Redno srečanje. 27 udeležencev.
- 23. 1. 2001 Predavanje dr. Andreja Mrvarja: Nove funkcije v programu Pajek. 31 udeležencev.
- 13. 2. 2001 Redno srečanje. 34 udeležencev.
- 27. 02. 2001 Predavanje dr. Milka Matičetovega: Pravlјice in etnologija. 33 udeležencev.
- 13. 3. 2001 Redno srečanje. 40 udeležencev.
- 27. 3. 2001 Predavanje Petra Hawline: Predstavitev računalniških pripomočkov pri rodoslovnem delu. 28 udeležencev.
- 10. 4. 2001 Redno srečanje. 23 udeležencev.
- 17. 4. 2001 Predavanje dr. Marka Razpeta: Jurij Vega in koledar. 19 udeležencev.
- 8. 5. 2001 Redno srečanje. 34 udeležencev.
- 22. 5. 2001 Predavanje Vladimira Bohinca: Rodoslovne raziskave po naročilu. 30 udeležencev.

Koledar prireditvev SRD za leto 2001

9.1.01	Redno društveno srečanje
23.1.01	dr. Andrej Mrvar: Novosti za rodoslovce v programu PAJEK
13.2.01	Redno društveno srečanje
27.2.01	dr. Milko Matičetov: Pravlјice in etnologija
13.3.01	Redno društveno srečanje
27.3.01	Peter Hawlina: Pripomočki pri delu z računalnikom
11.4.01	Redno društveno srečanje
18.4.01	dr. Marko Razpet: Jurij Vega in koledar
8.5.01	Redno društveno srečanje
22.5.01	Vladimir Bohinc: Raziskave po naročilu
12.6.01	Redno društveno srečanje
26.6.01	dr. Pavel Merku: Priimki na slovenskem zahodu
10.7.01	Redno društveno srečanje
24.7.01	več predavateljev: Rodoslovje in Internet
14.8.01	Dopustniško srečanje v gostišču Livada
10.9.01	Mednarodna rodoslovna konferenca
11.9.01	Redno društveno srečanje
22.9.01	Piknik Vrh Korena
25.9.01	dr. Marija Stanonik: Rodoslovni viri v etnoloških revijah
9.10.01	Redno društveno srečanje
23.10.01	dr. Boris Golec: Tržaški najdenčki
13.11.01	Redno društveno srečanje
27.11.01	še ni dogovorjeno
12.12.01	Redno društveno srečanje
19.12.01	še ni dogovorjeno

Novosti v klubski pisarni

Vsem članom društva je na voljo knjižnica. Skrb zanjo je prevzela Jasmina Stanojević, ki je interesantom pripravljena pomagati dvakrat na mesec ob društvenih srečanjih in predavanjih.

Poleg dosedanje računalniške opreme, ki ni več ustrezala zadnjim tehnološkim zahtevam, smo se največ po zaslugi podjetja Commerce tudi sodobnejše računalniško opremili. Novi računalnik je priključen tudi na omrežje. Na njem se nabirajo vse tiste sestavine, ki koristijo pri rodoslovnem delu. Posamezniki prinašajo v skupno evidenco lastne datoteke, ki jih za poizvedovalne namene združujemo v skupno datoteko. Ta vsebuje vpise za več kot 60.000 oseb.

Urednikovi načrti in želje

Tejle dvojni številki naj bi letos sledili še dve. Pred ali po konferenci v septembru načrtujemo posebno številko, ki bo vsebovala samo prispevke s konference. Pred koncem leta pa načrtujemo še eno.

Vse pisce prosim, da pošiljajo samo besedila v enostavnem tekstovnem zapisu na disketi ali po e-pošti. Sprejemam samo lektorirana besedila. Slikovno gradivo naj bo v posebnih datotekah.

Vabilo

Člane SRD vabimo na redni občni zbor, ki bo v torek, 12. 6. ob 18. uri v prostorih Svetovnega slovenskega kongresa na Cankarjevi 1/IV. v Ljubljani. Ker ni bilo vloženih drugih predlogov, bodo na dnevnem redu samo pročila. Nadaljevali bomo z rednim mesečnim srečanjem.

Članske obveznosti

Vse člane, ki še niso poravnali svojih obveznosti, vabim, da to storijo čimprej. Po pravilih društva je član dolžan plačati članarino za tekoče leto do občnega zbora. Po sklepu upravnega odbora je treba za obnovitev članstva plačati 1.500 SIT. Članarina je 6.000 SIT in ni vezana na izid časopisa. Člani prejemaajo časopis brezplačno. Naročnina za nečlane je 6.600 SIT.

Našo dejavnost že nekaj let predstavljamo tudi na internetu. Vzdržujemo dve spletni strani <http://genealogy.ijp.si/> in <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>, od obeh pa vodijo številne povezave na samostojne spletne strani slovenskih rodoslovcev, še veliko več pa je povezav do nekaterih domačih in brez konca tujih podatkovnih zbirk. Prek naših aktivnosti na internetu se je oblikovala močna skupina posameznikov, ki sicer niso člani SRD, želijo pa biti obveščani o delovanju društva. Kolegica Jasmina Stanojević je prevzela odgovornost za vzdrževanje spiska naslovnikov z e-naslovi. To obveščanje ni povezano s stroški, zato niso potrebne omejitve. Nasprotno; kdorkoli bi želel biti obveščan o dejavnostih SRD, lahko svoj e-naslov posreduje Jasmini na naslov jasmina.stanojevic@fmf.uni-lj.si

Slovenian Genealogical Society (Slovensko rodoslovno društvo - SRD)

It was founded in March 1995. Before that, a group of family researchers worked in an informal way. SRD is an association of amateur researchers. We aim to support research in the area of genealogy and associated disciplines.

There are three main activities that characterize our work. We publish a bulletin, titled Drevesa (The Trees), we meet every second Tuesday of every month and we carry out an additional event on special topic - presentations are often accompanied by practical work and demonstrations.

SRD strives to catch up with other (western) nations which have started similar activities dozens of years ago and have great tradition and experience. We hope to follow their example. We recently started a project of data transfer from archival material into the computer medium.

We emphasize the use of computers in our research work. Since we do not have any genealogical computer program developed in our country, we mainly use a translated version of Brother's Keeper.

We have introduced ourselves to almost all European and to the largest overseas countries. We maintain contacts with most of them and exchange our publications.

We have prepared a manual for researchers.

Annual membership is SIT 6000 (US \$ 50), which covers the subscription to the bulletin Drevesa.

Our address is: Slovenian Genealogical Society

Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenia

Phone: +386 (0)4 515 42 61

Email: srd@guest.arnes.si

URL: <http://genealogy.ijp.si>

<http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>

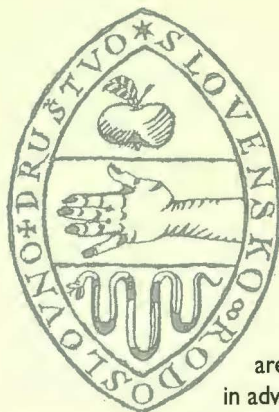
Rodoslovna konferenca

Na zadnji strani ovitka je najava rodoslovne konference. Konferenca je namenjena potomcem slovenskih izseljencev. Ti so zanjo tudi dali pobudo. Gre skoraj izključno za potomce tistih izseljencev, ki so zapuščali domovino pred približno stotimi leti. To je druga ali tretja generacija potomcev takratnih izseljencev. Med njimi se samo izjemoma najde kdo, ki še zna kakšno slovensko besedo, zato bo konferenca potekala samo v angleškem jeziku. Upamo, da uradni jezik na konferenci ne bo ovira in se boste konference udeležili. Udeležencem iz tujine smo tudi ponudili našo pomoč pri njihovih rodoslovnih raziskavah in spremstvo pri delu na terenu ali v arhivu. Povabili smo jih, da nas s svojimi raziskovalnimi problemi seznanijo še pred prihodom, da bomo načrt raziskav vnaprej pripravili.

Prijavljencev iz ZDA je trenutno okrog trideset. Zlasti kolegi organizatorji iz ZDA so upali, da bodo uspeli pridobiti 50 udeležencev. Zato bo doborodošel vsak, ki za dogodek še ne ve in mu informacijo lahko posredujemo mi. Pomislite na vse 'strice in tete iz Amerike'. Kotizacija in ostali pogoji so za udeležence iz ZDA podani v najavi na zadnji strani.

Registracija udeležencev bo v nedeljo (9. 9. 2001) popoldan v hotelu Union v Ljubljani ob plačilu kotizacije v višini 15.000 SIT. Udeleženci iz Slovenije se bodo lahko prijaviili še tik pred začetkom konference, v ponedeljek ob 8. uri.

Rodoslovnna konferenca

Genealogy Conference

Slovenian Genealogy Conference to be held
September 10 to 12, 2001

The 'Bridging Our Worlds' conference will be held on September 10 to 12, 2001, in Ljubljana, Slovenia. This highly anticipated conference offers those researching their Slovenian ancestry with a unique opportunity to learn from experts, receive support in resolving tough research issues and an opportunity to research in state and church Archives. All seminars and events will be conducted in English. More conference details can be found at <http://www.kompas-holy.si/slovenia/english/slovenian-genealogy-conference/2001.htm>

The conference is sponsored by the Slovenian Genealogy Society International and the Slovensko rodoslovno društvo (SRD). The event is being held in cooperation with the Gottscheer Heritage and Genealogy Association and the Federation of Eastern European Family History Society.

An impressive array of top experts in Slovenian genealogy will make presentations at the conference and will be available to take questions from attendees. These Slovenian genealogy experts will provide unique insight into resolving the difficult challenges of researching Slovenian ancestry. An informative series of lectures and presentations covering the pursuit of genealogical research in Slovenia, modern archiving techniques and database research tools will be discussed at this event. The lists of speakers can be found at: <http://www2.ames.si/~krsrd1/conference/Timetable.htm>

Members of SRD will assist conference attendees in resolving their research issues and will be available to serve as escorts. Attendees

are encouraged to submit their genealogical information in advance so that the SRD members can review it and develop suggestions for a customized research plan. Groups of attendees will also be escorted to the Archbishopric and other archives for document research and native Slovenes will be available to assist researchers in reading the records.

First class accommodations will be at the centrally located Hotel Union. The fee for the conference registration and banquet celebration is \$135 for members and \$160 for non-members. The cost for the stay in Ljubljana is \$475 including hotel (double-occupancy), sightseeing and transfers to local archives. Additional government fees and surcharges are not included and are estimated to be approximately \$65 per person. For a single room, add \$175. The guest fee for the banquet only is \$65.

In addition, optional tour packages to extend the trip for a week are also available. Details on these tours can be found at <http://www.kollander-travel.com>

Continental Airlines and Adria Airways have combined to provide a convenient and affordable air option for the conference. Available airfares include \$885 from Newark and \$958 from Cleveland or Pittsburgh. Most major U.S. cities are served. Please call the airline for prices from your city.

Everyone is encouraged to help spread the word around the world about this incredible conference. Contact Al Peterlin apeterlin@panetwork.com or Peter Hawlina srd@guest.ames.si with additional questions.

